1503/8

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI

Tomul XX (XXIV)

Fasc. 1–2

SECŢIA VIII ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

1974

1983

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI

Tomul XX (XXIV)

Fasc. 1–2

SECŢIA VIII ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

1974

COLEGIUL DE REDACȚIE

Prof. em. dr. doc. GH. ALEXA, prof. em. ing. D. ATANASIU, prof. ing. C. CALISTRU, prof. ing. T. GOLGOȚIU, prof. dr. doc. D. MANGERON (secretar), conf. ing. A. MARCHIȘ, prof. dr. doc. D. RUSU, acad. prof. dr. doc. CRISTOFOR SIMIONESCU (președinte)

COMITETUL DE REDACȚIE AL SECȚIEI

VIII. ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

Prof. dr. P. MÂLCOMETE
Conf. A. JEANRENAUD

REDACȚIA

Prof. dr. doc. D. MANGERON (redactor responsabil)
Conf. dr. ing. ALFRED BRAIER (secretar de redacție)
Ing. ANETA BRAIER (redactor)

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2 1974

Secţia VIII

ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

SUMAR

	Pag.
D. PICHIU, Structuralismul — curent neunitar (rom., rez. franc) . .	9
AUREL DOBOŞ şi N. V. TURCU, Dimitrie Cantemir şi civilizaţia românească (rom., rez. franc.)	15
RODICA CEPĂREANU şi AUREL DOBOŞ, Aspecte ale politicii P.C.R. de valorificare a moştenirii culturale (rom., rez. franc.) . .	21
I. MOCANUL şi C. JOFA, Aspecte ale politicii Partidului Comunist Român de rezolvare a contradicţiilor la sate în prima etapă a revoluţiei populare din România (rom., rez. rusă) . . .	27
C. JOFA, TRAIAN ASĂVOAIE şi DIONISIE MORĂRAŞU, Unele aspecte ale activităţii P.C.R. pentru făurirea şi dezvoltarea conştiinţei politice a maselor în primii ani ai revoluţiei populare din România (1944—1945) (rom., rez. rusă)	33
GEORGETA MACARIE, Unele consideraţii cu privire la condiţiile obiective ale dezvoltării industriei şi reflectarea lor în concepţia marii burghezii industrial-bancare (România 1919—1928) (I) (rom., rez. franc.)	39
ILIE NIŢĂ, Cu privire la teza ştiinţa — forţă de producţie (rom., rez. franc.)	49
I. D. ADUMITRĂCESEI, Construcţiile de locuinţe — factor principal al urbanizării socialiste a României (rom., rez. franc.)	55
MARIA PONTA, Aspecte din istoricul cooperaţiei de credit din România (rom., rez. franc.)	63
EUGEN POPA şi MONICA VOICU, Instrumente moderne în cercetarea ergonomică (rom. rez. franc.)	69

	Pag.
GH. MACOVEI, Implicații ale procesului științific și tehnic asupra evoluției întreprinderii industriale (rom., rez. franc.) . . .	75
COSTACHE RUSU, Determinarea duratei optime de folosire a mașinilor cu inele (rom., rez. franc.)	81
AURORA DIMA, Importanța considerării factorilor psihosociali în organizarea formațiilor de muncă în construcții (rom., rez. rusă)	93
EUGEN FLOREA, C. MIHĂILESCU și VICTOR HAGIU, Studiu privind reducerea consumului de metal și materiale deficitare prin proiectare (rom., rez. rusă)	99
NUȚA PRICOP, Optimizarea cheltuielilor de producție în S.M.A. cu ajutorul programării dinamice (rom., rez. engl.)	103
Recenzii	111

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
Tom XX (XXIV), Fasc. 1—2 1974

Section VIII

SOCIAL-ECONOMIC SCIENCES

CONTENTS

Pp.

D. PICHIU, Le structuralisme — courant non-unitaire (Romanian, French summary) 9

AUREL DOBOŞ et N. V. TURCU, Dimitrie Cantemir et la civilisation roumaine (Romanian, French summary) 15

RODICA CEPĂREANU et AUREL DOBOŞ, Aspects de la politique de P.C.R. de mettre en valeur l'ancienne culture (Romanian, French summary) 21

I. MOCANUL et C. JOFA, Aspects de la politique du Parti Communiste Roumain concernant la résolution des contradictions des villages dans la première étape de la révolution populaire de Roumanie (Romanian, Russian summary) 27

C. JOFA, TRAIAN ASĂVOAIE et DIONISIE MORĂRAŞU, Aspects de l'activité du P.C.R. pour la formation et le développement de la conscience politique des masses pendant les premières années de la révolution populaire de Roumanie (1944—1945) (Romanian, Russian summary) 33

GEORGETA MACARIE, Quelques considérations concernant les conditions objectives du développement industriel et leur reflets dans les théories de la forte bourgeoisie industriele-bancaire (La Roumanie, 1919—1928) (I) (Romanian, French summary) . . 39

ILIE NIŢĂ, Sur la science — force de production (Romanian, French summary) 49

I. D. ADUMITRĂCESEI, Les constructions de logements — facteur principal de l'urbanisation socialiste de la Roumanie (Romanian, French summary) 55

Pp.

GH. MACOVEI, Les implications du progrès scientifique et technique sur l'évolution de l'entreprise industrielle (Romanian, French summary) 75

COSTACHE RUSU, Détermination de la durée optimale de l'utilisation des machines à anneaux (Romanian, French summary) . . . 81

AURORA DIMA, L'importance des facteurs psychosocials dans l'organisation des formations de travail dans les constructions (Romanian, Russian summary) 93

EUGEN FLOREA, C. MIHĂILESCU et VICTOR HAGIU, Étude sur la réduction de consommation du métal et des matériaux déficitaires par la projection (Romanian, Russian summary) . . . 99

NUȚA PRICOP, The Rationalization of the Working Expenses in S.M.A. by Means of Dynamic Programming (Romanian, English summary) 103

Book Reviews 111

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
Том XX (XXIV), Вып. 1—2 1974

Секция VIII

СОЦИАЛ—ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

СОДЕРЖАНИЕ

Стр.

Д. ПИКИУ, Структурализм — неунитарное течение (рум., рез. франц.) 9

АУРЕЛ ДОБОШ и Н. В. ТУРКУ, Димитрие Кантемир и румынская цивилизация (рум., рез. франц.) 15

РОДИКА ЧЕПЭРЯНУ и АУРЕЛ ДОБОШ, Политика П. К. Р. в превращение в ценность стром культуром (рум., рез. франц.) 21

ИОАН МОКАНУЛ и К. ЖОФА, Виды политической деятельности Румынской Коммунистической Партии по вопросу решения противоречии существующих в селах, на первом этапе народной революции в Румынии (рум., рез. русск.) 27

К. ЖОФА, ТРАЯН АСЭВОАИЕ и ДИОНИСИЕ МОРЭРАШУ, Некоторые виды деятелности Румынской Коммунистической Партии в связи с созданием и развитием политического сознания, среди масс трудящихся в первые годы народной революции в Румынии (1944—1945 гг) (рум., рез. русск. 33

ДЖЕОРДЖЕТА МАКАРИЕ, Материальные условия развития промышленности и их отражение в представлениях банковой промышленной крупной буржуации (Румыния, 1919 — 1928) (I) (рум., рез. франц). 39

ИЛИЕ НИЦЭ, О науке как производственная сила (рум., рез. франц.) . 49

И. Д. АДРУМИТРЭЧЕСЕЙ, Жилищные строительства — принципальный фактор социалистической урбанизации Румынии (рум., рез. франц.) 55

МАРИЯ ПОНТА, Аспекты из истории кредитной кооперации в Румынии (рум., рез. франц.) 83

Стр.

ЕУДЖЕН ПОПА и МОНИКА ВОИКУ, Современные инструменты в эргономическпом исследовании (рум., рез. франц.) 69

Г. МАКОВЕЙ, О научном и техническом прогрессе в развитии промышленого предприятия (рум., рез. франц.) 75

КОСТАКЕ РУСУ, Определение оптимальной длительности использовании машин с кольцами (рум., рез. франц.) 81

АУРОРА ДИМА, Значение учета психосоциальных факторов в организации рабочих звениев в строительстве (рум., рез. русск.) . . . 93

ЕУДЖЕН ФЛОРЯ, К. МИХЭЙЛЕСКУ и ВИКТОР ХАДЖИУ, К исследованию сокращения при проектировании расхода метала и дефицитных материалов (рум., рез. русск.) 99

НУЦА ПРИКОП, Рационализация производственных расходов в МТС при помощи динамического програмирования (рум., рез. англ.) . 103

РЕЦЕНЗИИ 111

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z. 141.3

STRUCTURALISMUL — CURENT NEUNITAR

DE

D. PICHIU

Structuralismul este încă în actualitate și se afirmă tot mai puternic în mișcarea de idei occidentală. Despre el se vorbește și se scrie foarte mult. Gînditori și reviste de specialitate de pretutindeni dezbat fenomenul, încearcă să-i precizeze semnificația, valoarea și limitele. Este incontestabil că ceea ce se numește „structuralism" în ultimii ani este mișcarea „dacă nu cea mai importantă, cel puțin cea mai des evocată și cea mai mult controversată" [1, p. 86].

Cel puțin în Franța ultimului deceniu și îndeosebi cu succesul și ecoul stîrnit de publicarea cărții lui Michel Foucault „Les mots et les choses" — 1966 —, comparabil ca eveniment filozofic cu „L'Être et Néant" din 1943 al lui J. P. Sartre, se constată „un fel de frenezie structuralistă", o predominare a analizelor structuraliste. Ca urmare, astăzi se vorbește mai puțin de „subiect", „conștiință", „subiectivitate", „intenționalitate" și mai mult de „coduri", „semne", „reguli", „sisteme" și „nivele", „obiectivitate" și „formalizare" etc.

Opunîndu-se subiectivismului existențialist, obligînd să se pună la îndoială pura spontaneitate a „trăitului", structuralismul va prefera explorarea virtuților ideii de structură, supremația sistemului și a obiectivității.

Structuralismul contemporan este rezultatul unor îndelungi și migăloase cercetări efectuate în domenii diferite : în lingvistică, matematică, etnologie, psihanaliză, artă, sociologie, istoria și teoria literaturii, filozofie etc. Dar în ciuda preocupărilor asemănătoare, a afinităților și convergențelor incontestabile aceste cercetări nu au reușit să se constituie într-o școală unică, într-un curent unitar. De aceea, astăzi se poate vorbi de mai multe structuralisme care se diferențiază prin varietatea centrelor lor de interese, a preocupărilor reprezentanților și adepților lor.

Fiind una dintre cele mai pasionate dezbateri ideologice contemporane, discuțiile asupra structuralismului sînt extrem de controversate. Ele se duc de pe poziții diferite, din puncte de vedere diferite : astfel, de la punctul de vedere care consideră că structuralismul nu aduce nimic nou „față de ceea ce știam mai înainte, decît un agreabil picant"

(K r o e b e r), la acela care-l privește ca pe o manieră nouă, de interpretare structurală a lucrărilor clasicilor marxismului (A l t h u s s e r și colaboratorii săi, G o d e l i e r ș.a.), de la considerarea lui (exagerată) ca un „panaceu universal", ca o „revoluție copernicianâ" în științele socio-umane, la întrebarea paradoxală : structuralismul există ?

Toate aceste opinii diferite asupra structuralismului pot fi înțelese și explicate numai dacă sînt privite în contextul dezvoltării gîndirii și cunoașterii științifice contemporane, în contextul luptei ideologice actuale. În acest context, structuralismul urmărește să asigure maximă obiectivitate și rigoare științelor sociale, exprimînd tendința acestora spre metode și un limbaj mult mai riguroase.

Diferitele variante și orientări ale structuralismului nu au aceeași semnificație și valoare în lumea contemporană. Astfel, în funcție de modul în care concep noțiunea centrală de structură, „sensul dependențelor de la nivelul structurii sau sistemului" [2, p. 20], teoreticienii structuraliști pot fi grupați în cel puțin două direcții (tendințe) majore deosebite : *structuralismul propriu-zis sau static,* tradițional și *structuralismul genetic.*

Prima mare direcție cuprinde mari gînditori ca L é v i-S t r a u s s, F o u c a u l t, L a c a n etc. — pe care presa franceză îi numește „mușchetarii" sau „căpitanii" structuralismului — precum și pe adepții lor. Această tendință principală se caracterizează printr-un optimism deosebit cu privire la valoarea și posibilitățile nelimitate ale analizei structurale, prin absolutizarea primatului structurii față de elementele componente, cărora li se neagă orice rol activ, influența inversă, posibilitatea de modificare a structurilor existente. Toți reprezentanții acestei tendințe cred într-o anumită logică a semnelor, în supremația structurii și sistemului asupra subiectului. Acest lucru se realizează atît prin principiul prioritații sincronicului asupra diacronicului, dar mai ales, prin separarea celor două puncte de vedere, prin neglijarea diacroniei și a genezei structurilor. În realitate însă, nu există structură fără să existe totodată și un proces de evoluție ; structurile nu pot fi imuabile întrucît ele implică tensiuni, contradicții interne care vor duce la destructurări, la modificări ale structurilor și pe care, un studiu științific nu le poate ignora.

Totodată, structuralismul propriu-zis se mai caracterizează și printr-o anumită lipsă de precizie în folosirea conceptului de structură, care poate desemna în același timp un sistem formal și unul material. În interpretările structuraliste predomină cînd o manieră logicistă, cînd una ontologizantă în definirea structurii, ceea ce poate duce la pierderea legăturii cu realitatea.

Structuralismul genetic este o altă direcție, mai nouă, inițiată de Jean P i a g e t, și care s-a constituit mai tîrziu, ca o reacție la interpretările structuraliste unilaterale.

Teoreticienii aparținînd acestei grupări aduc o serie de corective interpretărilor structuraliste tradiționale, apropiindu-se în multe pri-

vinţe de teoria marxistă asupra conceptului de structură. Reprezentanţii structuralismului genetic tind să dea o interpretare dialectică acestuia, punînd accentul pe diacronia structurilor, pe unitatea dintre structură şi geneză (a se vedea [3]), pe caracterul dinamic, istoric al structurilor, deşi nu se insistă suficient asupra convergenţei conceptului de structură cu cel de cauzalitate ; critică istorismul excesiv, şi unii dintre ei, ca Lucien Goldmann, se străduiesc să integreze omul în structurile sociale, să ţină seama de perspectiva istoric-genetică şi umanistă în analiza şi interpretarea fenomenelor socio-umane. Subliniem că chiar şi unii reprezentanţi ai structuralismului propriu-zis, deşi în teorie refuză diacronia structurilor, în cercetare o includ, o reclamă ca necesară.

Cu toate că o serie de trăsături generale principale sînt comune fiecăreia din cele două mari direcţii susmenţionate, aceasta nu înseamnă că în cadrul lor există o perfectă unitate de vederi.

În cadrul fiecărei direcţii există subdiviziuni, deosebiri, uneori foarte mari, în funcţie mai ales de preocupările de specialitate ale fiecărui reprezentant. Astfel, un anumit punct de vedere este formulat în lingvistică, în teoria şi critica literară, cu diferite nuanţe, altul este formulat în antropologie şi altul de matematicieni. De asemenea, structuralismul cunoaşte aspecte şi nuanţe specifice în domeniul sociologiei.

Iată că, vast este „cîmpul structuralist" („le champ structuraliste" — prin care Jean Marie Auzias înţelege, coincidenţele, convergenţele, o reţea de afinităţi structuraliste) „şi nu îl străbat numai forţele pe care noi le simbolizăm prin numele celor «patru mari» : Althusser, Foucault, Lacan, Lévi-Strauss" [4, p. 12]. La aceştia se adaugă şi alţi reprezentanţi care au adus structuralismului contribuţii adesea foarte importante. În acest sens, cu Auzias, citäm nume ca : Pierre Macherey, Etienne Balibar, Maurice Godelier, André Gluksmann, Roland Barthes, Jakobson, Greimas, Umberto Eco, Bernard Pingaud, Gérard Genette, Andre Green, Jacques Derrida, Claude Brémont, Jean Pouillon, Lucien Sebag, Serge Thion, Tzvetan Todorov şi alţii.

De asemenea, trebuie să amintim şi criticii structuralismului (ca Gurvitch, Lacroix, Bottigelli, Sartre, Ricoeur, Balandier, Furet ş.a.) care fac o critică constructivă acestui curent şi, împreună cu structuraliştii genetici, se situează pe poziţii avansate, se îndreaptă spre o modalitate dialectică de abordare a structurilor.

Dar, în vasta mişcare structuralistă contemporană se manifestă şi o altă tendinţă, concretizată în problematica pe care o ridică cea de *„a doua generaţie" de structuralişti.*

Distincţia dintre *„prima generaţie"* şi *„a doua generaţie" de structuralişti* se întemeiază pe importanţa pe care diferiţii reprezentanţi ai curentului o atribuie conceptului de structură, structuralităţii şi analizei fenomenelor din această perspectivă. În această privinţă, cel puţin în Franţa, se constată o trecere de la „prima generaţie", reprezentată de Lévi-Strauss, M. Foucault, J. Lacan, L. Althusser,

R. Barthes ș.a. — foarte încrezătoare și entuziastă în perspectivele deschise de structuralism — la „a doua generație", mult mai prudentă și mai rezervată. Pentru reprezentanții acestei „generații" ca Oswald Ducrot, Tzvetan Todorov, Dan Sperber, Moustafa Safouan, François Wahl — chiar răspunsul la întrebarea dacă structuralismul există — care pînă nu demult părea evident — este lăsat să treacă „printr-un timp de prudență".

Volumul semnat de autorii mai sus amintiți „Qu'est-ce que le structuralisme ?" [5] marchează un reflux, o incertitudine asupra structuralismului, o descreștere a interesului pentru acest curent.

Reprezentanții din „a doua generație" ridică probleme care se pun în momentul în care nu este vorba „de a produce instrumentele revoluționare ale unei cercetări, ci de a practica această cercetare, de a măsura dificultățile și poate, limitele, nu mai puțin decît realitatea, în a vedea reluat locul său în cursul continuu al cunoștințelor..." [5, p. 8].

În acest sens, structuraliștii de „a doua generație" nu pornesc de la o definiție a priori a structuralismului și a metodei structurale, ci fiecare pleacă de la disciplina sa de specialitate și cercetează dacă și în ce măsură ea s-a schimbat și prin ce anume „această schimbare punea la zi ceva care s-ar putea numi structuralism" [5, p. 8]. Acești reprezentanți pun în discuție chiar premisele științifice, filozofice și sociale ale structuralismului ; ei constată unanim că, dacă în anii anteriori unii creatori de cercetări structurale foloseau cu plăcere termenul de structuralism, astăzi îl resping ca pe o invenție a ziariștilor și „se tem de aparențele pe care le-ar acoperi" [5, p. 9].

Fenomenul semnalat nu este întîmplător, ținînd seama de diversitatea interpretărilor structuraliste care, în puține cazuri au adus contribuții rezonabile, pe linia unei soluții umaniste în domeniile în care au pătruns. Astăzi s-ar putea număra : două structuralisme pozitiviste (al II-lea acuzînd pe primul de empirism) ; un structuralism raționalist ; cel puțin două structuralisme anunțînd o subversiune a subiectului (al II-lea acuzînd de reducție pe primul) ; și de asemenea, „o filozofie în sens clasic care se servește de structuralism" și mai multe structuralisme care pretind că resping de la sine, orice filozofie". „Protagonist, structuralismul pare în curs de a deveni scena în spațiul căreia marile roluri clasice vin toate (sau aproape toate) a se rejuca" [5, p. 10].

Desigur că nu tot ceea ce se spune și se face în numele structuralismului este și structuralism autentic. Dar, ce este structuralismul ? Este o metodă ? Este o filozofie sau doctrină ideologică ? Ce funcții îndeplinește el în mod real ?

Răspunsul la aceste întrebări este diferit la reprezentanții structuralismului și la criticii săi, precum și de la aceștia la marxism.

Astfel, reprezentanții de seamă și adepții structuralismului neagă de regulă faptul că structuralismul este o filozofie sau doctrină ideologică și susțin că este numai o metodă. Așa spre exemplu, din partea științei

— Lévi-Strauss, lingviștii, J. Lacan, J. Piaget — refuză în mod categoric calificativul de filozofi.

Pe de altă parte, cum arată și François Wahl, filozofi ca Foucault, Althusser, Derrida — care au împrumutat de la științele structurale numeroase concepte cu care operează — refuză de a se lăsa confundați cu o „pretinsă gîndire structuralistă" [5, p. 30], al cărei fundament li se pare, în grade diferite, a rămîne prea strîmt.

Unii consideră că trăsătura principală a structuralismului este „singura preocupare de științificitate integrală", iar „structuralismul ca doctrină este o invenție a detractorilor săi" [1, p. 272]. Totuși, chiar François Châtelet care face această afirmație, se contrazice pe sine cînd, puțin mai departe, încearcă să explice ce anume determină „atitudinea structuralistă" și sesizează că „este vorba de un fenomen filozofic născut dintr-un refuz" (refuzul umanismului — sublinierea noastră), [1, p. 274].

În orice caz, în ansamblu, structuralismul se vrea știință și metodă și nu filozofie.

Criticii structuralismului însă subliniază tot mai insistent caracterul ideologic-filozofic al curentului, tendința acestuia de a lua aspectul unei „științe a științelor", de a furniza o nouă ideologie, cu ambiții teoretice totalizante.

Astfel, Victor Leduc subliniază la dezbaterile de la Sorbona, că „pornind de la publicarea în 1966 a cărții lui M. Foucault „Les mots et les choses", urmată curînd de „Écrits" a lui Lacan, îndoiala nu mai e posibilă. O alunecare s-a produs de la metodologia științifică la o nouă ideologie" [1, p. 10] ; iar Lucien Goldmann arată că „structuralismul non genetic... începe a deveni un fel de ideologie dominantă și care, dezvoltată pornind de la lingvistică, se întinde la toate științele istorice și psihologice" [1 p. 157]. Alți critici, referindu-se la succesul cărții lui Foucault, consideră ca un motiv explicativ faptul că „a salutat în ea venirea unei filozofii noi" [1, p. 13] ; iar Roger Bastide vorbește despre epoca noastră în care cuvîntul „structură" e la modă, „în care el chiar a dat naștere unei anumite concepții a universului uman, structuralismul" [6, p. 10].

Față de opiniile exprimate de adepții și de criticii structuralismului, noi considerăm că *structuralismul contemporan reprezintă în același timp o metodă și o filozofie (sau doctrină ideologic-filozofică), că are atît o funcție metodologică cît și una ideologică.*

Deși structuralismul evită să se prezinte ca o filozofie și se consideră în primul rînd ca o metodă, el a pus și probleme care depășesc sfera strictă a metodologiei ca atare, conferindu-și valențe ideologice și filozofice.

„Ca metodă, structuralismul trebuie apreciat după criteriul validității și al contribuției pe care o aduce la cunoașterea adevărului într-un domeniu sau altul" [7, p. 669], iar ca filozofie trebuie apreciat după funcția socială pe care o îndeplinește în contextul luptei ideologice con-

temporane, după modul în care rezolvă problema raportului obiect-subiect, după poziţia (atitudinea) faţă de om şi valorile umane, faţă de umanism, de istorie şi progres social.

Primită la 1 noiembrie 1973

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de socialism ştiinţific şi filozofie

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Structuralisme et marxisme.* Union Générale d'Éditions, Paris, *10/18*, 1970 (intervenţia lui Victor L e d u c).
2. T r a n d a f o i u N., *Structuralism şi antiumanism.* Studia Univ. Babeş-Bolyai, Series Philosophie (1972).
3. * * * *Entretiens sur les notions de Genèse et de Structure* (sub direcţia lui Maurice de G a n d i l l a c, Lucien G o l d m a n n, Jean P i a g e t). Mouton et Co., La Haye, Paris, 1965.
4. A u z i a s J. M., *Clefs pour le structuralisme* (2e éd. revue). Éd. Seghers, Paris, 1967.
5. D u c r o t O., T o d o r o v T., S p e r b e r D., S a f o u a n M., W a h l F., *Qu'est-ce que le structuralisme ?* Editions du Seuil, Paris, 1968.
6. B a s t i d e R., (éd.) *Sens et usages du terme structure dans les sciences humaines et sociales.* Mouton et Co., S. Granvenhage, 1962.
7. T o d e a G., *Structuralismul şi creaţia artistică.* Revista de filozofie, 5 (1971).

LE STRUCTURALISME — COURANT NON-UNITAIRE

(Résumé)

Le structuralisme dont tout le monde parle autant n'est pas un courant unitaire. Il comprend des tendances et des orientations différentes dont nous mentionnons le structuralisme proprement dit (ou clasique, relatif statique) et le structuralisme génétique. Outre cela, en France, il vient d'apparaître la deuxième génération de structuralistes laquelle — à la difference de la première (C. L. S t r a u s s etc., qui est très enthousiaste et confiante dans les „vertus" des structures) — est beaucoup plus prudente, plus sceptique et réservée.

Nous apprécions que le structuralisme contemporaine représente une méthode et en même temps une philosophie ou une doctrine idéologique-philosophique.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z. 008; 859.0

DIMITRIE CANTEMIR ŞI CIVILIZAŢIA ROMÂNEASCĂ [1])

DE

AUREL DOBOŞ şi N. V. TURCU

Dimitrie Cantemir deschide în istoria culturii şi civilizaţiei poporului român o nouă etapă. Produs al spiritualităţii româneşti, el ridică prin opera sa cultura noastră în circuitul valorilor universale, fiind primul gînditor român care concepe epoca sa ca începutul perioadei moderne în istoria omenirii.

Cărturar erudit, cunoscător al culturii şi civilizaţiei universale, Cantemir a marcat prin activitatea sa ştiinţifică extrem de diversă şi cuprinzătoare, primele cercetări temeinice în domenii ca istoria, filozofia, etnografia, politica şi economia românească. Deschizător de drumuri, el nu a putut epuiza vreunul din sectoarele respective, după cum a lăsat numeroase goluri în cercetarea unor zone atît de vaste. Cu toate acestea, opera sa a rezistat timpului constituind astăzi o contribuţie de seamă a culturii româneşti la edificiul culturii şi civilizaţiei mondiale.

Opera lui Dimitrie Cantemir este o culme a culturii noastre în ceea ce are ea mai progresist şi mai original în gîndire. Ea reprezintă saltul valoric realizat în exprimarea ideilor fundamentale ale epocii : unitatea neamului, formarea limbii literare, trăsăturile specifice culturii şi civilizaţiei româneşti, critica socială a privilegiaţilor, etc.

Dimitrie Cantemir nu este o excepţie, sau produsul unor medii culturale străine, ci încoronarea unei epoci culturale din istoria poporului român.

În scrierile de maturitate gînditorul formulează conceptul de civilizaţie pe care îl leagă de elogiul umanist al culturii antice. Cunoscător profund al istoriei şi culturii antichităţii, Cantemir concepe începuturile culturii omenirii ca fiind într-o strînsă legătură cu opera istorică a popoarelor grec şi latin. Acest fapt nu-l duce însă la concepţii simpliste în ceea ce priveşte contribuţia popoarelor la formarea culturii universale. După el, noblеţea unui popor constă în aportul acestuia la dezvoltarea progresistă a umanităţii. Pe această cale Dimitrie Cantemir ajunge la ideea universalităţii civilizaţiei şi culturii omeneşti.

Desprinzîndu-se de înţelegerea dogmatic-religioasă, specifică evului mediu, el consideră barierele etnice şi religioase ca neesenţiale în răs-

---

[1]) Prezentată la Sesiunea ştiinţifică a Universităţii „Al. I. Cuza" din 26—27 octombrie 1973.

pîndirea culturii. Astfel, deși adversar al Imperiului otoman, el prețuiește cultura orientală, pe care a studiat-o în profunzime, elaborînd lucrări de valoare referitoare la religia, istoria, arta și filozofia popoarelor musulmane. Dimitrie Cantemir este de altfel considerat „...cel dintîi orientalist al nostru" [3, p. 631].

Concepția despre cultură și civilizație a lui Cantemir poate fi situată, prin cultul antichității, în umanismul renascentist și, prin admiterea unicității și universalității culturii și civilizației tuturor popoarelor, în începuturile umanismului timpuriu.

Civilizația și cultura românilor ocupă un loc central în opera marelui învățat. Spirit enciclopedic, el este primul istoric de la noi care într-o manieră științifică își propune să înfățișeze locul și rolul civilizației românești în universalitate.

Pentru Dimitrie Cantemir, românii sînt în primul rînd continuatorii culturii și civilizației latine. În „Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor" se reia cu argumente mult mai temeinice și cu o documentație foarte întinsă, în comparație cu a cronicarilor, originea latină a poporului român. Cantemir demonstrează continuitatea civilizației românești pe aceste meleaguri, insistînd asupra faptului că românii, în ciuda condițiilor externe neprielnice, au trăit „...sute de ani, apărați ca o cetate naturală, cu voievozii și legile lor" [1, p. 52]. Deosebit de violent este atacată o teorie calomnioasă a acelor timpuri, susținută de Simion Dascălu și Misail Călugărul. După ce aduce numeroase argumente în favoarea continuității, Cantemir arată că „...o cum se dovedește basna, macar, că cîtăva vreame ar treace pînă a să dezvăli" [1, p. 315].

Analiza culturii și civilizației românești este făcută cu un deosebit simț critic și obiectivitate științifică. Conștient de valoarea operei istorice a poporului nostru, scriitorul nu se mărginește a descrie, ci folosește argumentele științifice obținute pentru a justifica ideile de independență politică și economică, împotriva exploatării turcești. De o mare importanță în acest sens este strădania constantă de a face cunoscută în toate centrele de cultură europeană, erudiților străini, istoria poporului nostru.

În toate domeniile, Dimtirie Cantemir depășindu-și predecesorii, se înscrie în marile curente culturale de pe continent. El intenționa să scrie întreaga istorie a poporului român dar nu a reușit. Folosind limba latină, el se adresa în acest fel către oamenii de cultură din întreaga lume.

Concomitent cu preocupările pentru studierea culturii și civilizației românești, el întreprinde serioase studii de istorie universală, concretizate în lucrări de referință pe plan european. Acest fapt i-a dat posibilitatea de a face cunoscută Europei istoria, cultura și civilizația patriei sale. Prestigiul lui științific a făcut ca numeroase foruri de cultură cum ar fi cele din Franța, Germania, Rusia, Turcia să-l considere ca unul dintre cei mai mari umaniști ai secolului.

În această direcție el dă una dintre cele mai bune monografii a civilizației Moldovei, tradusă în latină și rusă (Descrierea Moldovei) și, în același timp, scrie „Istoria Imperiului otoman", lucrare fundamentală, pentru atunci, în cunoașterea istoriei turcilor. De asemenea, o altă lucrare a sa, „Divanul", s-a difuzat în Orientul Apropiat prin mai multe versiuni în limba arabă.

Dimitrie Cantemir înfățișează Europei poporul care trăiește în țările române ca pe un popor nobil, care nu numai că a rezistat prin cultura și civilizația sa altor popoare ce au vrut să-l cotropească dar, prin originea și prezența sa milenară în civilizație, nu va putea fi niciodată distrus. Această admirabilă demonstrație de patriotism se întemeia pe încrederea în viitorul de independență a românilor. Cantemir situează în acest fel viitorul poporului român în ordinea legică a evoluției istoriei universale.

Analiza culturii și civilizației românești găsește în „Descrierea Moldovei" o ilustrare care situează această lucrare ca o excepție în cultura europeană a timpului. Redactată în 1716 la cererea Academiei din Berlin, „Descrierea Moldovei" s-a impus contemporanilor prin înalta sa ținută științifică, vastitatea informației și concepția modernă care-i stă la bază.

Dimitrie Cantemir, așa cum am arătat mai sus, înfățișează lumii europene a secolului al XVIII-lea civilizația noastră ca o autentică continuatoare a celei latine. Argumentele istorice sînt completate cu cele etnografice, lingvistice, arheologice și politice. El trezește interesul pentru studierea aspectelor social-economice și politice în analiza culturii unui popor.

De o largă tratare se bucură realitățile românești sub aspect social-economic. Scriitorul prezintă pe larg viața economică și socială a Moldovei din timpul său. Caracteristice sînt accentele critice împotriva exploatării turcești care secătuia bogățiile țării.

Aspectele de civilizație materială găsesc în operă o vastă prezentare. Sînt reliefate cu mîndrie ruinele fostelor cetăți romane, originea orașelor, tîrgurilor și cetăților moldovenești. În același timp, este subliniată decăderea la care a ajuns țara, față de trecut, pierderile teritoriale suferite. Importante informații economice sînt cuprinse în vaste prezentări ale bogățiilor solului și subsolului.

Analiza claselor sociale și a instituțiilor politico-statale este făcută în mod amănunțit cu numeroase referiri de simpatie pentru clasa asuprită — țărănimea.

Desigur, concepțiile politice ale lui Dimitrie Cantemir poartă amprenta timpului în care a trăit autorul. Se distinge totuși caracterul lor înaintat pentru epoca respectivă, tendința pozitivă pentru centralizarea puterii politice în stat.

Observator lucid, scriitorul prezintă critic o serie de stări de lucruri care contraveneau, după părerea lui, spiritului civilizației europene a timpului. Astfel lipsa de centralizare a statului, abuzurile clasei conducătoare și arbitrarul, sînt sever criticate. Iată una din desele

remarci critice la adresa boierimii „...se întîlnesc adesea printre boierii de rangul cel mai înalt, oameni plini de trufie, semeți, îndărătnici și care nu numai că nu se pricep cum să se descurce în treburile țării, dar le lipsesc și năravurile bune și nu au deprinderea unei vieți cinstite, la care nu se găsește nimic vrednic de laudă" [1, p. 208].

Dimitrie Cantemir efectua în acest fel prima cercetare sociologică din istoria culturii noastre.

O mare pondere ocupă în operă analiza culturii populare. Sînt prezentate tradițiile, obiceiurile, portul, literatura și arta populară. Acest lucru este dovada nu numai a unei concepții largi din punct de vedere științific, dar și a atitudinii înaintate a autorului față de problemele culturii.

Dimitrie Cantemir poate fi socotit și unul dintre cei mai buni istorici ai culturii noastre. Deosebit de atent, evident cu unele scăpări, analizează el originea latină a limbii române și evoluția alfabetului. El pledează, deși nu a înțeles rolul limbii populare în formarea celei literare, pentru folosirea în scris sau în instituții a limbii române, pe care încearcă de altfel, cu puțin succes, să o adapteze în opera sa nevoilor complexe de exprimare din domeniul filozofiei și istoriei.

Perioada de influență slavonă din cultura noastră medievală constituie după Dimitrie Cantemir o frînă în epoca modernă. Înființarea unei școli în care se predau lecții în limbile greacă, slavonă și latină, pe timpul domnitorului Vasile Lupu, constituie revenirea „...la lumină din adîncul întunerec al barbariei ce se întinsese asupra țării" [1, p. 260]. De altfel, nu întîmplător scriitorul învățase de tînăr aceste limbi, prin care pătrundea cultura în țările române.

Aspirațiile unor categorii sociale tot mai largi impuneau apariția literaturii noncanonice și folosirea limbii române în societate. În secolul al XVII-lea se pun bazele culturii românești în scrierile istorice, religioase și juridice, tipărite prin strădania unor cărturari ca mitropoliții Ștefan, Teodosie, Antim Ivireanu, Udriște Năsturel, Varlaam, Dosoftei, Milescu, Ureche, Costin, etc.

Dimitrie Cantemir a cunoscut și apreciat în mod deosebit pe înaintașii săi din cultura românească. De frumoase prețuiri se bucură în opera sa Grigore Ureche, stolnicul Constantin Cantacuzino, Miron Costin și alții. Despre Miron Costin se arată că „cunoștea limbi străine, latinească, leșască și rusească; dintre boierii moldoveni, el cel dintîi și-a trimis feciorii să învețe școală peste hotare și a dus mai departe, de la Ureche vornicul și pînă în zilele noastre, adică pînă la moartea lui, letopisețul Moldovei chiar cu destulă iscusință și puțin mînat de lingușeală". Miron Costin este după „Descrierea Moldovei" „...cel mai bun cronicar pe care l-au avut moldovenii" [1, p. 262].

Format în acest mediu cultural, Cantemir a cunoscut și prețuit școala ca mijloc de instrucție și răspîndire a culturii umaniste.

Opera lui Dimitrie Cantemir este străbătută de un puternic spirit umanist. Vastele sale preocupări l-au adus în mod firesc la apre-

cierea culturii și civilizației universale și românești. El este primul gînditor român care definește civilizația în concept folosindu-l apoi în caracterizarea istoriei românilor, ca purtători ai civilizației latine.

Umanismul său este expresia evoluției culturii noastre ajunse la un înalt grad de maturitate și originalitate.

Dimitrie Cantemir este din acest punct de vedere un mare continuator și ctitor în același timp. Locul său este în cultura noastră întrucît a reușit primul să ne proiecteze ca popor, cu o cultură și civilizație străveche, derivînd din antichitate, în circuitul culturii universale.

Primită la 1 noiembrie 1973

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific și filozofie

BIBLIOGRAFIE

1. Cantemir D., *Descrierea Moldovei.* Ed. tine., Buc., 1965.
2. Călinescu G., *Istoria literaturii române.* Compendiu, E.P.L., Buc., 1968.
3. * * * *Istoria literaturii române.* Vol. I, Ed. Acad. R.S.R., Buc., 1964.

DIMITRIE CANTEMIR ET LA CIVILISATION ROUMAINE

(Résumé)

La civilisation roumaine représente un domaine très important dans l'oeuvre de Dimitrie Cantemir. Les auteurs analysent quelques aspects plus importants de ce domaine, insistant sur l'orientation principale — les caractéristiques de la culture et civilisation roumaine. Ils analysent aussi la position de Dimitrie Cantemir sur l'originalité et l'universalité de la culture roumaine.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z. 008

ASPECTE ALE POLITICII P.C.R. DE VALORIFICARE A MOŞTENIRII CULTURALE [1])

DE

RODICA CEPĂREANU şi AUREL DOBOŞ

Munca de valorificare a moştenirii spirituale a trecutului, amploarea acestui proces cu efecte ideologice, psihologice şi educative puternice asupra contemporanilor, însemnătatea lui în formarea omului nou, face necesară examinarea sistemului de valori spirituale şi a criteriilor valorificării, stabilirea locului şi a sensului acestor valori în cultura socialistă.

Fiecare epocă şi orînduire socială a săvîrşit o valorificare a moştenirii culturale, o selecţie a acesteia după normele ei sociale, ideologice, politice, după concepţia ei filozofică despre lume. De cele mai multe ori aprecierile au fost dictate de incapacitatea unei interpretări ştiinţifice, aceasta ducînd la denaturarea şi subaprecierea adevăratelor criterii valorice.

Faţă de orînduirile care i-au precedat, orînduirea socialistă are posibilitatea de a putea cuprinde şi valorifica critic, pe baza concepţiei marxiste, istoria culturii naţionale şi universale.

P.C.R. s-a dovedit cel mai autentic continuator al celor mai bune tradiţii culturale ale poporului român. În ţara noastră se desfăşoară o vastă operă de valorificare a moştenirii culturale, punîndu-se la dispoziţia maselor opere valoroase ale trecutului.

În opera de valorificare a moştenirii culturale, partidul nostru a pornit de la înţelegerea justă a procesului de geneză a noii culturi socialiste, care se formează nu pe un loc gol, ci este purtătoarea celor mai valoroase tradiţii ale trecutului.

„Comunismul — arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congresul al X-lea al partidului — este doar chintesenţa cunoaşterii, rodul marilor cuceriri ale ştiinţei şi culturii, rezultatul acumulării şi sintetizării a tot ceea ce a creat mai de preţ mintea omului“ [1, p. 93].

Procesul de făurire a valorilor specifice culturii socialiste este organic legat de procesul intens de valorificare a întregii creaţii culturale a omenirii. În ceea ce priveşte criteriile de valorificare a valorilor cul-

[1]) Prezentată la Sesiunea ştiinţifică a Catedrei de Socialism ştiinţific şi filozofie, februarie 1972.

turale se pot distinge criterii sociale comune în aceeași epocă și la aceeași comunitate și criterii de clasă, comune atît creatorilor cît și consumatorilor operelor de artă. Aceste criterii se constituie în conștiința socială prin multiplicarea aprecierilor individuale, prin intermediul căreia se manifestă necesitatea.

În cercetarea unui fenomen complex, avînd planuri multiple, cum este fenomenul culturii, importanța alegerii metodei care să reflecteze totalitatea factorilor implicați în cultură, dar și contradicțiile interne ale vieții spirituale, este decisivă. Pornind de la această înțelegere, P.C.R. a pus la baza activității de valorificare a moștenirii culturale principiile metodologice izvorînd din filozofia marxistă. Acest fapt, ferește de erorile idealiste, evită schematismul, deschide o perspectivă umanistă, generoasă.

Analiza dialectică a culturii coincide în bună măsură cu relevarea istoriei ei, înlătură rezultatele nesatisfăcătoare ale autonomizării forțate a fenomenului cultural, specifică filozofiei idealiste a culturii [3, p. 520].

O cerință principală a metodologiei marxist-leniniste, și totodată un principiu de bază în valorificarea moștenirii culturale este valorificarea critică.

V. I. Lenin a formulat în mod concis această cerință : „Întregul spirit al marxismului, întregul lui sistem, cere ca fiecare teză să fie examinată numai din punct de vedere istoric ; numai în legătură cu altele ; numai în legătură cu experiența concretă a istoriei" [4, p. 22].

Oricît de mult am aprecia valorile din trecut, valorificarea moștenirii culturale nu se poate face „în sine", de pe pozițiile unei interpretări necritice, avînd tendința de a prelua în bloc. Preluarea mecanică a valorilor trecutului înseamnă a nu înțelege idealurile și necesitățile socialismului, cerințele lui.

De o mare importanță este în analiza trecutului valorificarea luptei clasei muncitoare, a tradițiilor luptei ei revoluționare. Referindu-se la aceasta tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Acest trecut glorios stă la baza dezvoltării viitoare a poporului nostru, în centrul politicii educative ! Numai dacă vom ști să îmbinăm în mod armonios trecutul glorios cu prezentul vom reuși să trasăm căile făuririi cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate, să creăm premisele necesare făuririi comunismului în România !" [2, pp. 27—28].

Cultura socialistă asimilează prin valorificare critică, valorile create în cultura noastră. Această asimilare activă, critică, ține seama atît de complexitatea creației culturale presocialiste, de caracterul ei contradictoriu, în general și al fiecărei opere în parte, cît și de finalitatea operei.

Principiul valorificării critice este corelat cu principiul obiectivității științifice. Acesta este opus obiectivismului burghez în problemele culturii, științei și artei.

Prezentarea adevărului despre trecut presupune în afară de o temeinică pregătire marxist-leninistă, adînca cunoaștere a faptelor și împreju-

rărilor istorice, a autorului și epocii supuse valorificării, precum și o mare responsabilitate.

Istoria trebuie să pornească de la analiza științifică a realităților sociale, să înfățișeze faptele nu după dorințele subiective ale oamenilor, nu după nevoi politice de moment, după criterii de conjunctură, ci așa cum s-au petrecut ele, corespunzător adevărului. Nimic nu slujește mai temeinic și mai durabil progresul social, atît pe plan material cît și spiritual, decît adevărul științific, cel istoric, economic, juridic, artistic, moral, filozofic, etc. Ceea ce a oglindit cu autenticitate vremea luptelor și năzuințelor noastre din acea etapă rămîne, fără îndoială, în patrimoniul nostru cultural.

Însemnătatea principiului obiectivității științifice mai constă și în faptul că el se contopește organic cu principiul partinității comuniste.

În procesul valorificării funcționează în linii generale, toate coordonatele ideologiei noastre cu care opera de artă intră în relații de interacțiune. A privi critic, în lumina ideologiei marxist-leniniste, moștenirea spirituală a trecutului, sarcina de a clarifica nuanțat, dar cu rigoare științifică, problemele ce apar în diverse opere, comportă o mare răspundere.

Cultura nu este, firește, sinonimă cu ideologia și orice confuzie între aceste două domenii este dăunătoare. Dar, valorificarea moștenirii culturale nu exclude fermitatea ideologică, lupta împotriva concepțiilor reacționare. Se știe că artistul aparține unei anumite epoci istorice și asupra lui se revarsă o rețea complexă de influențe care pornesc de la condițiile materiale ale societății în care trăiește și merg pînă la reacțiile psihologice și ideologice ale clasei din care face parte, la influența structurii psihice naționale, etc.

La acestea se adaugă și influențele venite din afară.

În legătură cu această problemă tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Și în trecut și astăzi se mai întîlnesc manifestări de admirație și ploconire față de tot ce vine de peste hotare, fie că este valoros, fie că nu. Această atitudine reflectă în fond lipsa de demnitate națională, lipsă de spirit de discernămînt și pînă la urmă ignoranță, servilism, înapoiere, neîncredere și subapreciere a realizărilor și a forțelor propriului popor“ [2, p. 72].

Valorificarea moștenirii culturale presupune și o judecată de valoare asupra conținutului operelor valorificate. Indiferent de mijloacele de exprimare, proprii fiecărui artist, opera trebuie să reflecte aspecte importante din trecutul nostru, lupta revoluționară a clasei muncitoare, aspirațiile de progres social, să servească în acest mod unor comandamente sociale majore.

Valorile se judecă, așadar și pornind de la idealul aspirațiilor oamenilor. În această privință idealul umanist este hotărîtor în conturarea limitelor fundamentale ale oricărei valori. Dar valorile nu se pot judeca niciodată exclusiv după intențiile și aspirațiile oamenilor, ci determinantă rămîne legătura cu viața, „realul“ constituind alături de ideal

unul din criteriile de valorificare. Ne referim nu la o confruntare mecanică, simplistă, a valorilor cu realitatea, cu pretenția de a o regăsi aidoma, ci la o analiză a felului în care valorile izvorăsc din realitatea socială și funcționează conform cerințelor acesteia. Ar fi greșit să concluzionăm că valorificarea unei concepții filozofice sau estetice rebuie redusă la evidențierea condițiilor sociale, că prin aceasta am putea explica originalitatea creatoare, accentele personale ale artistului sau gînditorului, care fac ca nici o valoare spirituală să nu fie identică cu alta.

Criteriile generale ale valorificării moștenirii culturale se îmbină în mod necesar cu criterii specifice fiecărei sfere a culturii. Deși indisolubil legate, criteriile de valorificare proprii diferitelor domenii au o independență relativă și nu pot fi absolutizate.

Opera de valorificare este un îndelungat proces și nu o acțiune a unei perioade finite. Această operă cuprinde valorificarea sistematică, integrală, atît a celor mai reprezentative opere și a celor mai remarcabili autori, cît și valorificarea contribuțiilor de valoare mijlocie sau chiar modestă și chiar o „reconsiderare a reconsiderărilor", că ceea ce s-a spus la un moment dat să nu apară ca infailibil, ci să fie supus îmbogățirii, nuanțării, îndreptîndu-se chiar unele insuficiențe în aprecierea valorii.

Valorificarea moștenirii culturale a trecutului s-a înfăptuit pe următoarele direcții mai principale : preluarea, asimilarea sistemului de valori spirituale, restructurarea radicală a instituțiilor culturale (învățămînt, cercetare științifică, alte așezăminte culturale), moștenite de la vechea societate, așezarea lor pe baze noi, asigurarea unui complex instituțional pentru răspîndirea culturii în rîndurile maselor.

Deși procesul valorificării moștenirii culturale s-a manifestat cu putere de la începutul revoluției, trebuie menționat faptul că în această direcție au existat în unele domenii ezitări și chiar greșeli. Astfel, o bună bucată de vreme au existat la unii critici și istorici literari confuzii cu privire la relația ideologie-artă, confundîndu-se planurile.

Analizîndu-se aceste fenomene s-a ajuns la înlăturarea lor. Printr-o analiză critică, nuanțată, erorile s-au lichidat.

Desigur, în procesul valorificării, practic inepuizabil, se pot ivi și altfel de greșeli. Așa de exemplu, din dorința de a nu repeta vechi erori de tip dogmatic se poate ajunge la voalarea principiilor fundamentale de reconsiderare. Sînt evidențiate în analiza operei unui gînditor numai aspectele pozitive, prezentate într-un mod exclusivist, părtinitor. În această direcție semnificativă ni se pare insuficienta demarcație ce ar trebui făcută între opera poetică a lui Lucian Blaga și sistemul său filozofic idealist. Din admirație față de poezia lui Blaga se trece prea ușor peste limitele filozofiei sale. Un alt gen de erori

provin din analiza insuficientă a operei, din prezentarea ei festivistă, ocazionată de diverse aniversări. Sînt extrase din trecut doar acele aspecte care convin conjunctural. Detașarea valorilor de condițiile social-istorice în care au apărut, autonomizarea lor forțată duce la concluzii subiective, de circumstanță, greșite. Aprecierea nu creează valoarea ci doar o indică și pune în evidență.

Conducîndu-se după filozofia marxist-leninistă P.C.R. ne oferă criterii sigure în aprecierea și valorificarea moștenirii culturale.

Rezultatele concrete ale operei de valorificare sînt deosebit de semnificative. Operele clasicilor literaturii noastre, operele de valoare ale oamenilor de știință, au fost redate circuitului culturii în tiraje impresionante.

Eforturi deosebite s-au făcut pe linia cercetării marilor curente ideologice, artistice, filozofice. Sînt semnificative în acest sens studiile și monografiile consacrate simbolismului, semănătorismului, junimismului, etc.

Este foarte important faptul că latura ideologică a operelor valorificate este prezentată în mod nuanțat, istoric.

Reliefarea continuă a valorilor culturale ale poporului nostru este cerută și de necesitatea impunerii pe plan internațional a tezaurului nostru de cultură și civilizație. Prin Eminescu, Blaga, Barbu, Arghezi, etc. ne situăm în prima linie a poeziei universale. Prin Țițeica, Coandă, Hulubei, Moisil, etc. ne afirmăm în domeniile științelor exacte.

Realizările remarcabile în opera de valorificare a moștenirii culturale se datoresc în primul rînd conducerii de către partid a acestui domeniu. Înfăptuirile de pînă în prezent ilustrează capacitatea teoretică marxistă a P.C.R., forța și justețea politicii sale.

Primită la 1 noiembrie 1973

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific și filozofie

BIBLIOGRAFIE

1. Ceaușescu N., *Raport la cel de-al X-lea Congres al Partidului Comunist Român.* Ed. polit., Buc., 1969.
2. Ceaușescu N., *Expunere cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste.* Ed. polit., Buc., 1971.
3. Gulian C. I, *Cultura socialistă și cultura universală.* Revista de filozofie, nr. 8 (1966).
4. Lenin V. I., *Opere.* Vol. 35, E.S.P.L.P., Buc., 1958.

ASPECTS DE LA POLITIQUE DE P.C.R. DE METTRE EN VALEUR L'ANCIENNE CULTURE

(Résumé)

L'auteurs analysent les problèmes de la dialectique tradition—innovation, reposant sur une certaine base socio-économique, de l'unité dialectique de la continuité et de la discontinuité dans le développement culturel de la société socialiste. Ils analysent aussi les principes de faire valoir l'ancienne culture.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.323.325

ASPECTE ALE POLITICII PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN DE REZOLVARE A CONTRADICȚIILOR LA SATE ÎN PRIMA ETAPĂ A REVOLUȚIEI POPULARE DIN ROMÂNIA [1])

DE

I. MOCANUL și C. JOFA

În anii revoluției populare din România, clasa muncitoare, clasă conducătoare, împreună cu ceilalți oameni ai muncii, sub conducerea partidului comunist, au avut de rezolvat numeroase contradicții social-economice, politice și spirituale specifice țării noastre, care au determinat transformări fundamentale în întreaga orînduire socială. Dintre contradicțiile cu care a fost confruntată societatea românească și care au trebuit rezolvate în condițiile revoluției populare cele din viața satului au avut un loc aparte.

Este știut că înainte de revoluție în România exista o rețea complexă de contradicții antagoniste și neantagoniste. Pe prim plan se afla contradicția antagonică dintre proletariat și burghezie.

După înfăptuirea insurecției, de către toate forțele naționale revoluționare, democratice și patriotice, care erau extrem de eterogene — de la proletariat și partidul comunist la partidele burgheze și monarhie —, forțele sociale și de clasă și respectiv contradicțiile din societatea românească revin, aparent, la situația analoagă celei dinainte de război. Dar raportul dintre aceste forțe și clase sociale se va schimba treptat, iar contradicțiile care se vor manifesta o dată cu trecerea la înfăptuirea revoluției populare vor suferi mutații și schimbări importante.

Prima etapă a procesului revoluționar avea de rezolvat în principal sarcinile desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și anume : lichidarea rămășițelor feudale, desființarea moșierimii ca clasă și înlăturarea tuturor fenomenelor retrograde din viața economică și socială a țării. De aceea, în această etapă, principala contradicție antagonistă a avut terenul de manifestare la sate, între țărănime și moșierime, deși contradicția antagonică dintre clasa muncitoare și burghezie continua să rămînă contradicția fundamentală a societății românești. În afara acestei contradicții principale, la sate acționau și alte contradicții antagoniste,

---

[1]) Extras din comunicarea prezentată la sesiunea științifică a Institutului agronomic din Iași, din 15 martie 1972.

dintre burghezie, inclusiv burghezia satelor, și moșierime, între masele țărănimii muncitoare și burghezia satelor, dintre păturile proletare și semiproletare și burghezia satelor, dintre sat și oraș, dintre agricultură și industrie, dintre munca fizică și munca intelectuală. Se poate spune că la sate s-au manifestat toate contradicțiile care au acționat în țara noastră în timpul revoluției populare.

Principala caracteristică a contradicțiilor ce s-au manifestat în prima etapă a procesului revoluționar din România a fost caracterul antagonist, determinat de deosebirile radicale de interese dintre diferite clase și grupări sociale. Au existat și contradicții neantagoniste, de exemplu cea dintre țărănimea muncitoare și clasa muncitoare, determinată de deosebirile dintre sat și oraș, în general, de existența diviziunii muncii și de poziția lor față de mijloacele de producție, de modul de muncă și de trai, care determinau și interese deosebite. Aceste interese deosebite în genere nu duc la contradicții antagoniste, pentrucă există și interese mai generale comune între clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, decurgînd din situația lor comună de oameni ai muncii, exploatați într-o formă sau alta de capitaliști. Această situație obiectivă a stat la baza alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare ce s-a închegat și s-a întărit tot mai mult în condițiile desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice, fiind ridicată pe o treaptă superioară în etapa revoluției și construcției socialiste.

O particularitate a manifestării contradicțiilor în prima etapă a procesului revoluționar a constituit-o faptul că acestea au evoluat și s-au rezolvat în condiții deosebite de cele din timpul regimului burghezo-moșieresc. După 23 August 1944, manifestarea contradicțiilor avea loc în condițiile cînd clasa muncitoare și țărănimea, cărora li s-au alăturat și alte forțe sociale, printre care și unele grupări ale burgheziei, au luptat și au instaurat la 6 martie 1945 un guvern revoluționar-democratic, cu pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc. Acest act a deschis calea unor profunde transformări social-politice în societatea românească și a creat un cadru politic nou, favorabil rezolvării contradicțiilor proprii acestei etape în concordanță cu interesele majore ale forțelor revoluționare.

Rezolvarea contradicțiilor s-a făcut într-o anumită ordine de prioritate în funcție de cerințele momentului istoric. O primă contradicție, care-și cerea rezolvarea și la sate imediat după 23 August 1944, era aceea dintre masele țărănești și elementele fasciste din aparatul de stat. Această contradicție a fost rezolvată la sate de masele țărănești cu sprijinul clasei muncitoare, clasă conducătoare în revoluție, și al altor forțe democratice, prin acțiunile revoluționare de înlocuire a prefecților și primarilor din timpul dictaturii fasciste antonesciene cu elemente democratice și progresiste [1]. Dar cea mai importantă contradicție care-și aștepta rezolvarea la sate și de care depindea de fapt soluționarea unui întreg șir de probleme și contradicții era cea dintre masele țărănești și moșierime. Această contradicție era posibilă de rezolvat, în condi-

țiile țării noastre, numai prin înfăptuirea unei radicale reforme agrare. În rezolvarea acestei contradicții Partidul Comunist Român a acționat pentru atragerea tuturor forțelor sociale interesate în lichidarea marii proprietăți funciare și a moșierimii ca clasă.

Ținînd seama de relațiile dintre clase și grupurile sociale existente, de poziția fiecăreia față de înfăptuirea reformei agrare, tactica partidului comunist s-a bazat pe folosirea tuturor fisurilor și contradicțiilor existente în rîndul claselor exploatatoare, atrăgînd alături de clasa muncitoare, țărănime, intelectualitate și acea parte a burgheziei, reprezentată de Partidul Național Liberal condus de Gheorghe Tătărăscu, precum și chiaburimea în lupta pentru lichidarea moșierimii ca clasă.

În rezolvarea acestei contradicții a ieșit în evidență justețea politicii P.C.R., caracterul său original. Astfel, pentru înfăptuirea reformei agrare, P.C.R. a adoptat o tactică suplă, făcînd o serie de diferențieri și excepțări de la expropriere. Se știe că au fost exceptate domeniile coroanei — reforma agrară s-a făcut în condițiile menținerii încă a monarhiei, ea însăși o instituție legată de relațiile feudale și interesată în menținerea lor, — așezămintele bisericești etc. A fost fixată limita maximă a suprafețelor expropriate la 50 ha pentru a nu afecta chiaburimea, folosindu-se tendințele antimoșierești ale acesteia. Această măsură a făcut ca chiaburimea să nu se opună desființării moșierimii. Semnificativ e faptul că forțele revoluționare au acționat în direcția împiedicării chiaburimii de a profita de pe urma reformei agrare, de a-și face parte din pămînturile expropiate. Această atitudine constituia o expresie a contradicției dintre clasa muncitoare, țărănimea muncitoare, pe de o parte, și chiaburime, pe de altă parte, contradicție ce a trecut pe primul plan la sate, după înfăptuirea reformei agrare și lichidarea moșierimii.

Burghezia satelor a avut permanent sprijinul reprezentanților burgheziei din guvernul instaurat la 6 martie 1945. Acest lucru se remarcă și cu prilejul discuțiilor din Consiliul de Miniștri pentru definitivarea legii de reformă agrară. Astfel, Gheorghe Tătărăscu, discutînd regulamentul de aplicare a legii de reformă agrară, arăta: „nu vreau să apăr clasa moșierilor, care din momentul în care am făcut această lege, nu mă mai interesează. Apăr aici o altă clasă, apăr țărănimea de mijloc, apăr ceea ce noi numim burghezia rurală, care este tot atît de necesară pentru prosperitatea acestei țări, pentru sănătatea ei ca și plugărimea însăși“ [2].

Avînd în vedere coaliția cu grupările burgheze ce sprijineau chiaburimea și care aveau influență în rîndurile ei, faptul că desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice nu se încheiase și era necesară consolidarea regimului democratic, în perspectiva alegerilor din noiembrie 1946, atitudinea față de chiaburime a forțelor revoluționare nu a fost rigidă. În vederea victoriei în alegeri, Partidul Comunist Român a acționat pentru a determina toate grupările democratice reprezentate în guvernul dr. Petru G r o z a să-și intensifice lupta pentru atragerea întregii țără-

nimi de partea lor. Această tactică era determinată de cerințele obiective și subiective ale etapei revoluționare respective și se avea în vedere nu sprijinirea intereselor chiaburimii ci neutralizarea manifestărilor ei reacționare și în același timp combaterea tendințelor acesteia de a-și mări proprietatea pe seama țărănimii muncitoare. Această tendință a fost combătută atît în timpul efectuării reformei agrare, cît și după aceea. În condițiile foarte grele ale anilor de secetă, chiaburimea a acaparat unele pămînturi obținute de țărani prin reforma agrară. De aceea guvernul democratic a luat măsuri hotărîte împotriva tendințelor chiaburimii de îmbogățire și mărire a suprafețelor agricole pe seama țărănimii muncitoare. Aceasta și-a găsit cea mai eficientă concretizare în Legea pentru reglementarea circulației și stabilirea regimului juridic al imobilelor agricole din iunie 1947. Prin această lege, statul democrat popular a urmărit păstrarea proprietății agricole așa cum a fost stabilită prin legea pentru înfăptuirea reformei agrare din 23 martie 1945 și a împiedicat formarea din nou a marii proprietăți private în dauna celei mici în agricultură. Cu acest prilej statul a intervenit efectiv, prin controlul său, în circulația proprietăților agricole, stabilind plafonul maxim de 15 ha obținute prin cumpărare [3].

Pentru a veni în sprijinul țărănimii muncitoare, care a avut de suferit de pe urma secetei, prin lege, au fost declarate nule toate înstrăinările de terenuri efectuate în regiunile secetoase, care aveau sub 5 ha, vînzări făcute sub imperiul constrîngerii în perioada 1 august 1946—15 septembrie 1947 [4].

De asemenea, partidul comunist a trecut la rezolvarea contradicției neantagoniste dintre clasa muncitoare și țărănime, îmbrăcînd aspecte variate și complexe. Din inițiativa partidului comunist, s-a trecut intens la sprijinirea țărănimii pentru refacerea agriculturii puternic distrusă de război. În campaniile agricole din primii ani ai revoluției populare, la apelul partidului comunist, sute de echipe de muncitori au reparat în sate unelte agricole, au ajutat pe țărani la lucrările de întreținere a culturilor și recoltarea lor [5]. Guvernul democratic a sprijinit țărănimea în campaniile lucrărilor agricole, trimițînd la sate însemnate cantități de semințe de cereale, plante tehnice, leguminoase [6]. Zeci de mii de țărani, lipsiți de unelte agricole, și-au arat pămîntul cu tractoare, la prețuri avantajoase, pe baza creditului acordat de guvern în acest scop. Continuîndu-și seria de măsuri de ajutorare a țărănimii, guvernul a redus taxele la o serie de produse industriale destinate oamenilor muncii de la sate, la uneltele agricole și a desființat taxele de barieră [7]. Totodată a acordat dreptul de liberă vînzare și cumpărare la o serie de produse agroalimentare la prețuri avantajoase pentru țărani, în scopul stimulării producției agricole și îmbunătățirii aprovizionării oamenilor muncii de la orașe [8].

Politica Partidului Comunist Român de rezolvare a contradicției neantagoniste dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, prin sprijinirea intensă a oamenilor muncii de la sate în refacerea agriculturii și ridicarea nivelului lor de trai, a dus la creșterea prestigiului partidului la sate, la întărirea alianței muncitorești-țărănești.

În condițiile particularităților procesului revoluționar din țara noastră, contradicțiile la sate nu și-au găsit în totalitatea lor o rezolvare deplină în prima etapă. Astfel, exproprierea ultimelor proprietăți moșierești și rezolvarea deplină a contradicției dintre țărănimea muncitoare și chiaburime au fost soluționate în anii înfăptuirii revoluției socialiste. Tot în etapa revoluției socialiste și-au găsit, de asemenea, rezolvarea într-un mod original, potrivit particularităților istorice din țara noastră, pe baza principiilor marxist-leniniste și celelalte contradicții ce s-au manifestat la sate. Acestea s-au soluționat prin politica Partidului Comunist Român de transformare socialistă a agriculturii, prin modernizarea acestei ramuri de bază a economiei naționale, prin ridicarea continuă a nivelului material și cultural al țărănimii și de lichidare treptată a deosebirilor dintre sat și oraș.

Sesizarea contradicțiilor care s-au manifestat la sate în procesul revoluționar și rezolvarea lor justă, potrivit particularităților și condițiilor istorice din țara noastră au asigurat succesul politicii Partidului Comunist Român de înfăptuire a sarcinilor revoluției și construcției socialiste în România.

Primită la 1 noiembrie 1973

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific și filozofie

BIBLIOGRAFIE

1. * * * Arh. Comit. jud. Iași al P.C.R., fondul I, dosar *43*, f. 1 ; fondul II, dosar *212*, f. 32 ; „Clopotul" Botoșani, nr. *37* din 15 februarie 1945.
2. * * * Arh. C.C. al P.C.R., fondul 103, dosar 8969, f. 47—49.
3. * * * Monitorul oficial, partea I-a, nr. *140*, din 23 iunie 1947, p. 5 066.
4. * * * Arh. st. București, fondul Casa regală, dosar 9/1947, f. 2.
5. * * * „Lupta Moldovei", nr. *122* din 2 aprilie 1946 ; nr. *125* din 26 aprilie 1946 ; „Scînteia", nr. *954* din 22 octombrie 1947.
6. * * * Arh. Comit. jud. Iași al P.C.R., fondul I, dosar *56*, f. 3 ; Arh. st. Botoșani, fondul Camera agricolă a jud. Botoșani, dosar *470*/1946, f. 6—8.
7. * * * „Scînteia", nr. *935* din 29 septembrie 1947 ; „Frontul plugarilor" nr. *748* din 21 august 1947.
8. * * * „Scînteia", nr. *917* din 8 septembrie 1947.

ВИДЫ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РУМЫНСКОЙ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ ПО-ВОПРОСУ РЕШЕНИЯ ПРОТИВОРЕЧИЙ СУЩЕСТВУЮЩИХ В СЕЛАХ, НА ПЕРВОМ ЭТАПЕ НАРОДНОЙ РЕВОЛЮЦИИ В РУМЫНИИ

(Резюме)

На основании некоторых архивных материалов и печати временни, авторы выявляют главные виды политической деятельности Румынской Коммунистической Партии, по поводу решения противоречии проявившииеся в сёлах, в условиях осуществления задач соответствующих первому этапу революционного процесса в Румынии.

Авторы подчёркивают также научный и оригинальный характер политики Румынской Коммунистической Партии в связи с решением антагонистических противоречии существующих между крестьянством и помещиками, между трудовым крестьянством и кулачеством, а также и по поводу других антагонистических и неантагонистических противоречии, которые проявлялись в сёлах, в анализуруемом периоде.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.323.5

UNELE ASPECTE ALE ACTIVITĂŢII P.C.R. PENTRU FĂURIREA ŞI DEZVOLTAREA CONŞTIINŢEI POLITICE A MASELOR ÎN PRIMII ANI AI REVOLUŢIEI POPULARE DIN ROMÂNIA (1944—1945) [1])

DE

C. JOFA, TRAIAN ASĂVOAIE şi DIONISIE MORĂRAŞU

Făurirea şi dezvoltarea conştiinţei politice a clasei muncitoare şi a oamenilor muncii constituie una din îndatoririle fundamentale ale partidului comunist. Această sarcină majoră, care trebuie să stea în permanenţă în atenţia comuniştilor, se impune cu mai mare acuitate în perioadele de adînci transformări în viaţa societăţii.

O deosebită importanţă pentru educarea revoluţionară a maselor are activitatea desfăşurată de partidul comunist în vederea organizării oamenilor muncii, formării unei experienţe politice proprii acestora, răspîndirii largi a ideilor marxist-leniniste, toate acestea fiind legate de practica politică dintr-o anumită etapă a procesului revoluţionar.

Anii ce au urmat insurecţiei din august 1944 au constituit o perioadă de mare importanţă în lupta P.C.R. pentru ridicarea conştiinţei revoluţionare a maselor. Refăcîndu-şi rapid rîndurile, grav afectate în anii ilegalităţii, situîndu-se consecvent în fruntea maselor ale căror interese le exprima în cel mai înalt grad, partidul comunist a devenit în scurt timp principalul partid politic al ţării, singurul în stare să conducă cu hotărîre lupta pentru dezvoltarea democratică a României.

Victoria insurecţiei a adus clasei muncitoare şi celorlalte categorii de oameni ai muncii o serie de drepturi şi libertăţi cetăţeneşti ca: dreptul de organizare politică şi profesională, libertatea presei comuniste şi democratice etc. Partidul comunist a folosit cu măiestrie noile condiţii create în România prin victoria insurecţiei în vederea organizării şi clarificării ideologice a maselor populare chemate să înfăptuiască sarcinile desăvîrşirii revoluţiei burghezo-democratice şi să pregătească condiţiile trecerii la revoluţia socialistă.

După 23 August 1944, Partidul Comunist Român, conştient de misiunea sa istorică, de importanţa organizării maselor în lupta revoluţio-

[1]) Extras din comunicarea prezentată la sesiunea ştiinţifică a Catedrei de socialism ştiinţific şi filozofie, 22 februarie 1972.

nară a desfășurat o intensă activitate în vederea organizării clasei muncitoare, a celor mai largi categorii sociale de oameni ai muncii, pentru unirea într-un front larg a tuturor forțelor democratice și patriotice, pentru educarea politică a maselor în vederea înfrîngerii reacțiunii și înfăptuirea sarcinilor revoluției populare.

În acest sens, P.C.R. a acordat o atenție deosebită, în primul rînd, organizării clasei muncitoare, întăririi unității ei de acțiune, deoarece acestei forțe sociale îi revenea rolul conducător în revoluție. În munca și lupta comună pentru înfăptuirea sarcinilor revoluției s-a dezvoltat colaborarea dintre partidele comunist și social-democrat, s-a întărit frontul unic muncitoresc, cele două partide adoptînd poziții comune în problemele fundamentale ale procesului revoluționar ; s-a realizat unitatea mișcării sindicale.

În același timp partidul comunist a desfășurat o activitate multilaterală pentru atragerea și organizarea tuturor forțelor sociale interesate în mersul înainte al revoluției. O atenție deosebită a acordat partidul comunist maselor țărănești, care reprezentau marea majoritate a populației țării, vital interesate în realizarea unor transformări democratice și care dispuneau de un imens potențial revoluționar. Munca politică și organizatorică dusă de partidul comunist la sate urmărea formarea conștiinței revoluționare a țărănimii, descătușarea forțelor sale combative în vederea atragerii acesteia alături și sub conducerea proletariatului, în lupta revoluționară. Desfășurînd o intensă muncă politică pentru cuprinderea organizatorică a maselor țărănești, partidul comunist urmărea să ridice pas cu pas nivelul lor de organizare, să lege lupta lor de lupta proletariatului revoluționar.

Comitetul Central, comitetele regionale și județene ale P.C.R. au luat măsuri adecvate pentru întărirea și crearea de noi organizații de partid la sate, pentru atragerea în rîndurile partidului a celor mai hotărîte și combative elemente din rîndurile proletariatului agricol și țărănimii muncitoare. Într-un raport de activitate al C.C. al P.C.R. se aprecia că datorită muncii depuse în Moldova, la începutul anului 1945 erau create celule de partid în majoritatea satelor. Pentru întărirea activității lor, celulele comuniste de la sate au primit un susținut ajutor din partea celulelor comuniste din întreprinderi [1].

Organizarea și mobilizarea milioanelor de țărani impuneau însă existența unei organizații largi de masă, cu caracter politic, care să integreze categoriile de bază ale țărănimii. În acest sens, P.C.R. și-a îndreptat atenția spre Frontul plugarilor care în toamna anului 1944 s-a extins în întreaga țară, transformîndu-se dintr-o organizație cu caracter regional într-o grupare politică unică pe plan național a țărănimii din România. Concomitent cu activitatea de întărire a rîndurilor sale la sate, partidul comunist și-a lărgit legăturile cu organizația Frontul plugarilor și a sprijinit țărănimea în crearea comitetelor ei de luptă. În

toamna anului 1944, numeroase echipe de muncitori, formate din comuniști și membri de sindicat din întreprinderi, au fost mobilizate de organele și organizațiile de partid pentru a merge la sate, unde au desfășurat o intensă activitate politică, îndrumînd și sprijinind organizarea țărănimii [1]. Lărgirea cadrului organizatoric, adîncirea procesului de radicalizare a maselor țărănești, creșterea conștiinței revoluționare au fost principalii factori care au favorizat extinderea rapidă a organizației Frontul plugarilor în întreaga țară. Primind un ajutor multilateral din partea P.C.R., Frontul plugarilor a reușit să unească în organizații puternice un mare număr de țărani.

O bogată activitate politică a desfășurat partidul comunist și în rîndurile intelectualității în vederea încadrării ei în lupta revoluționară. Ca urmare, marea majoritate a intelectualității s-a înrolat alături de celelalte categorii de oameni ai muncii în lupta pentru dezvoltarea democratică a României. Elementele cele mai înaintate ale intelectualității s-au încadrat în Partidul Comunist Român.

Ilustrativ pentru munca intensă desfășurată de partid pentru organizarea și mobilizarea maselor este faptul că în primăvara anului 1945, regionala Moldova a P.C.R. a reușit să organizeze, în raza sa de activitate, circa 400 000 de cetățeni, din care sindicatele cuprindeau 68 000 de membri, iar Frontul plugarilor peste 200 000 de membri [2]. Referindu-se la activitatea desfășurată de P.C.R. pentru organizarea și mobilizarea tuturor categoriilor de oameni ai muncii la înfăptuirea revoluției, tovarășul Nicolae C e a u ș e s c u sublinia că „practic nu au rămas categorii sociale interesate în dezvoltarea progresistă a țării, forțe democratice care să nu acționeze în strînsă colaborare cu Partidul Comunist Român în activitatea politică din perioada aceea“ [3].

Organizarea țărănimii și a altor categorii de oameni ai muncii a constituit unul din aspectele importante ale luptei dusă de P.C.R. pentru educarea maselor în spirit revoluționar, ale atragerii acestor mase de partea clasei muncitoare și scoaterea lor de sub influența partidelor și grupărilor reacționare. Partidul comunist, alături de celelalte forțe democratice, a desfășurat o amplă acțiune pentru demascarea și înfrîngerea reacțiunii care se opunea înfăptuirii obiectivelor revoluției populare. În urma muncii depuse de partidul comunist pentru activizarea maselor populare, acestea au devenit mai combative, mai hotărîte în lupta împotriva reacțiunii. La marile mitinguri și demonstrații organizate de P.C.R. în orașele Fălticeni, Botoșani, Iași, Bacău, Bîrlad, Suceava, Piatra-Neamț, Rădăuți ș.a. masele au cerut hotărît înlăturarea elementelor reacționare din aparatul de stat local, instaurarea unui guvern F.N.D. și înfăptuirea reformei agrare [4]. Numai în luna februarie 1945, în județele din Moldova au avut loc 804 asemenea mari manifestații populare, la care au luat parte peste un milion de cetățeni [5].

Presa democratică a susținut puternic lupta maselor pentru înlăturarea reacțiunii din guvernele de pînă la 6 martie 1945, lupta pentru

ocuparea pămînturilor moșierești și înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare, pentru democratizarea țării. Alături de ziarele centrale : „Scînteia", „Libertatea", „Frontul plugarilor", „România liberă" un rol important l-a avut ziarul „Moldova liberă", care a reușit în scurt timp să devină un ziar regional cu mare popularitate. La începutul anului 1945, ziarul „Moldova liberă" avea un tiraj de 18 000 exemplare, din acestea 12 000 fiind difuzate la sate [6]. Regionala Moldovei a P.C.R. dispunea de 7 ziare cu un tiraj zilnic de 60 000 exemplare [7].

Pentru activizarea maselor în scopul înfăptuirii transformărilor revoluționare, de o deosebită eficiență a fost răspîndirea a numeroase manifeste. Astfel, în Moldova au fost răspîndite la sate zeci de mii de manifeste cu conținutul : „Țărani, treceți imediat la lucru, confiscați moșiile boierești" [8].

Pe măsură ce lozincile partidului comunist pătrundeau în mase, pături tot mai largi de oameni ai muncii căpătau conștiința clară a țelului luptei, a căilor și mijloacelor care duceau spre atingerea scopurilor urmărite. Munca politică sistematică desfășurată de P.C.R. și de alte forțe democratice în rîndul maselor pentru ca acestea să-și înțeleagă interesele lor fundamentale, organizarea și activizarea lor în focul luptelor de clasă au determinat schimbarea raportului de forțe în favoarea maselor populare, dejucarea acțiunilor reacțiunii.

În vederea cîștigării țărănimii de partea clasei muncitoare și consolidarea continuă a alianței, partidul comunist nu s-a limitat doar la organizarea largă a țărănimii, la agitație și propagandă în rîndurile acesteia, partidul a urmărit în permanență ca milioanele de țărani să capete o experiență politică proprie, care să-i convingă o dată în plus de necesitatea luptei organizate, alături de clasa muncitoare, în vederea satisfacerii intereselor lor fundamentale. Antrenarea și participarea activă la desfascizarea și democratizarea aparatului de stat local, la lupta pentru înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare și instaurarea unui guvern democratic au contribuit din plin la formarea profilului revoluționar al țărănimii. Nivelul de conștiință politică a țărănimii a crescut considerabil în acești ani, mai mult decît în cîteva decenii de dezvoltare pașnică, masele fiind astfel pregătite politicește pentru a adînci procesul revoluționar prin luarea întregii puteri de stat în mîinile lor. Această creștere a luptei maselor, însoțită de organizarea lor, confirmă și în cazul țării noastre teza leninistă potrivit căreia adevărata educație a maselor nu se poate face niciodată departe de lupta politică independentă și mai ales de lupta revoluționară a masei însăși. „Numai în luptă se educă clasa exploatată, scria L e n i n, numai lupta dezvăluie măsura forțelor sale, îi lărgește orizontul, îi dezvoltă capacitatea, îi luminează mintea, îi oțelește voința" [9].

În lupta pentru instaurarea guvernului democratic, pentru lichidarea rămășițelor feudale de la sate, partidul comunist a reușit să cîștige marea majoritate a poporului, formînd un larg front democratic care

a cuprins muncitori, ţărani, intelectuali, păturile mijlocii de la oraşe, oamenii muncii aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare, transpunînd astfel în viaţă linia sa politică. În focul acestor bătălii ascuţite, desfăşurate sub conducerea P.C.R., s-a dezvoltat şi călit conştiinţa politică a maselor de oameni ai muncii de la oraşe şi sate şi, în primul rînd, conştiinţa politică a muncitorimii, forţa conducătoare a revoluţiei.

O dovadă a dezvoltării conştiinţei politice a maselor populare este şi faptul că tot mai mulţi oameni ai muncii solicitau să fie primiţi în P.C.R., situîndu-se astfel în fruntea luptei revoluţionare. În lunile februarie-martie 1945, în lupta pentru înfăptuirea revoluţionară a reformei agrare şi a instaurării guvernului democratic, numărul membrilor partidului comunist s-a dublat [10]. Numeroşi membri ai partidului comunist făceau totodată parte şi din organizaţiile Frontului plugarilor, Apărarea patriotică, Tineretul progresist, contribuind la activizarea acestor organizaţii, la dezvoltarea conştiinţei revoluţionare a maselor largi de oameni ai muncii [11].

Munca politică şi ideologică dusă de comunişti în scopul ridicării conştiinţei politice a oamenilor muncii şi creşterea combativităţii lor revoluţionare s-a desfăşurat în condiţiile demascării cu hotărîre a ideologiei burgheze, a tuturor concepţiilor reacţionare. În acest sens, partidul comunist a iniţiat o bogată activitate editorială şi publicistică de răspîndire a ideilor democratice şi a concepţiei marxist-leniniste despre lume, de clarificare teoretică şi politică a problemelor practice ce se ridicau la ordinea zilei.

Participarea maselor în frunte cu clasa muncitoare la bătăliile revoluţionare pentru înfrîngerea reacţiunii şi asigurarea unui curs democratic, progresist dezvoltării societăţii româneşti, larga şi intensa muncă politică, ideologică şi organizatorică dusă de P.C.R. au făcut ca ideologia marxist-leninistă să fie însuşită tot mai mult de oamenii muncii, ea constituind temelia conştiinţei politice înaintate.

Din cele prezentate mai sus rezultă că Partidul Comunist Român, desfăşurînd o multilaterală activitate organizatorică, politică şi ideologică, a reuşit să asigure educarea politică a maselor, care au înfăptuit, sub conducerea sa, obiectivele majore ale revoluţiei populare. Participarea maselor largi la marile bătălii de clasă duse după insurecţia naţională antifascistă armată din august 1944 a constituit o excelentă şcoală de educaţie politică, evidenţiind, în acelaşi timp, nivelul de conştiinţă revoluţionară în continuă creştere al oamenilor muncii.

Primită la 1 noiembrie 1973

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de socialism ştiinţific şi filozofie

BIBLIOGRAFIE

1. * * * Arh. Comit. jud. Iaşi al P.C.R., fondul I, dosar *3*, f. 40.
2. * * * Arh. Comit. jud. Iaşi al P.C.R., fondul I, doasr *3*, f. 41—45 ; dosar *1578*, f. 48—52.
3. Ceauşescu N.. *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate.* Vol. **4.**, Ed. polit., Buc., 1970, p. 628.
4. * * * Arh. Comit. jud. Iaşi al P.C.R.. fondul I, dosar *43*, f. 1 ; fondul II, dosar 212, f. 32 ; „Clopotul", Botoşani, nr. *37* din 15 februarie 1945.
5. * * * Arh. Comit. jud. Iaşi al P.C.R., fondul I, dosar *42*, f. 3, 8 ; dosar *45*. f. 71 ; Arh. st. Bucureşti, fondul Casa regală, dosar *30*/1945, f. 50.
6. * * * Arh. Comit. jud. Iaşi al P.C.R.. fondul I, dosar *42*, f. 3.
7. * * * Arh. Comit. jud. Iaşi al P.C.R., fondul I, dosar *45*, f. 36.
8. * * * Arh. Comit. jud. Iaşi al P.C.R., fondul I, dosar *45*, f. 59 ; Arh. st. Iaşi, fondul Inspectoratului de jandarmi Iaşi, dosar *128/1945*, f. 38.
9. Lenin V. I., *Opere complete.* Vol. **30**, Ed. polit., Buc., 1964, p. 315.
10. * * * Arh. Comit. jud. Iaşi al P.C.R., fondul I, dosar 7, f. 2.
11. * * * Arh. Comit. jud. Iaşi al P.C.R., fondul II, dosar *180*, f. 24—25 ; dosar *182*, f. 21.

НЕКОТОРЫЕ ВИДЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РУМЫНСКОЙ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ В СВЯЗИ С СОЗДАНИЕМ И РАЗВИТИЕМ ПОЛИТИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ СРЕДИ МАСС ТРУДЯЩИХСЯ, В ПЕРВЫЕ ГОДЫ НАРОДНОЙ РЕВОЛЮЦИИ В РУМЫНИИ (1944—1945 гг.)

(Резюме)

На основании богатого архивного материала, печати данного периода и других информационных источников, авторы выявляют некоторые стороны деятельности развёрнутой Румынской Коммунистической Партией в целях революционного воспитания народных масс, в виду их привлечения к реализации задач революции. Значительную роль в политической подготовки народных масс сыграл их захват в организационных конкретных формах и привлечение к участию в великих классовых боях развёрнутые партией в эти годы.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.330.18

UNELE CONSIDERAŢII CU PRIVIRE LA CONDIŢIILE OBIECTIVE ALE DEZVOLTĂRII INDUSTRIEI ŞI REFLECTAREA LOR ÎN CONCEPŢIA MARII BURGHEZII INDUSTRIAL-BANCARE (ROMÂNIA, 1919—1928) (I)

DE

GEORGETA MACARIE

Perioada imediat următoare primului război mondial a însemnat o accentuare a luptei de idei cu privire la posibilitatea sau imposibilitatea dezvoltării industriei, pe baza condiţiilor materiale existente. Comunicarea de faţă — care face parte dintr-o lucrare mai amplă cu privire la industria României în anii 1919—1928 — prezintă unele dintre aceste condiţii şi reflectarea lor în concepţia marii burghezii industrial-bancare.

Formarea statului naţional unitar român, ca rezultat al luptei seculare a întregului popor, a înlăturat piedicile care stăteau în calea dezvoltării economice ca urmare a dominaţiei străine asupra unei părţi din teritoriul ţării, a creat un cadru naţional pentru numeroasele legături economice formate şi dezvoltate în întreaga istorie a poporului nostru, a lărgit limitele pieţii naţionale şi i-a sporit puterea de absorbţie, a creat un sistem al economiei naţionale natural, viabil. Aceasta a influenţat favorabil asupra activităţii economice în general şi asupra activităţii industriale în special, precum şi asupra dezvoltării relaţiilor de producţie capitaliste.

Prin făurirea unităţii naţionale suprafaţa ţării a sporit cu 113% şi populaţia cu 115%. Resursele naturale au crescut într-o proporţie mai mare, dar şi necesităţile erau mai mari. Dezvoltarea industrială trebuia să pună în valoare noile condiţii prielnice, să consolideze din punct de vedere economic statul naţional unitar român, să-i refacă economia distrusă de război şi să-i permită dezvoltarea în pas cu tendinţele mondiale.

Pentru evoluţia ascendentă a industriei se cereau resurse energetice şi de materii prime, forţă de muncă, capital şi piaţă de desfacere. Care erau posibilităţile României sub aceste aspecte ?

În dezvoltarea industriei resursele energetice au un rol hotărîtor, determinat de însuşi conceptul de activitate industrială. De altfel, se poate aprecia că importanţa resurselor energetice depăşeşte cu mult sfera industriei extinzîndu-şi influenţa la întreaga viaţă a unei ţări.

România dispunea de importante resurse primare de energie care, pe baza unei folosiri raționale i-ar fi permis desfășurarea nestingherită a activității productive. Și la această afirmație trebuie ținut seama de faptul că, în perioada la care ne referim, resursele energetice erau doar parțial cunoscute. Cele mai însemnate resurse de energie erau oferite de cărbuni, petrol, gaze naturale și de sondă, lemn și căderi de apă. Cu excepția căderilor de apă, celelalte bogății reprezentau și importante surse de materii prime. Judecarea lor ca resurse energetice poate fi făcută, credem, numai în acest context.

După unele aprecieri, rezervele de energie ale României transformate în energie termică se cifrau la 1.205,5 mild. kWh rezerve perisabile și 4,6 mild. kWh rezerve permanente, socotind numai debitele care dezvoltau peste 250 HP pe km [1, p. 77].

În privința rezervelor totale de cărbune de care dispunea România, aprecierile sînt foarte diferite mergînd de la 332 mil. t. pînă la 3 982 mil. t. [1]). Dar cea mai mare parte a acestor aprecieri și cele mai autorizate, cifrau rezervele în jur de 3 mld. t. [2]). Cu toate aceste rezerve, producția de cărbune a României era foarte scăzută și nu satisfăcea necesitățile interne. În 1924 se importau 231 393 tone cărbuni de pămînt, lignit, cocs și antracit. Punctul maxim al producției a fost atins în 1927 cînd ajunge la 3 223 468 t.

Unele calcule efectuate în primul deceniu interbelic arată că folosirea producției de cărbune, la nivelul unui an normal, ar fi putut crea o forță motrice de 155 000—163 000 HP. În aceeași perioadă s-au emis păreri cu privire la folosirea mai judicioasă a cărbunelui. Prof. L. M r a z e c, de exemplu, arăta că s-ar fi putut folosi la producerea energiei cărbunele de calitate inferioară, sub formă de brichete sau praf injectabil, înlocuindu-se astfel alte izvoare de energie care puteau fi valorificate superior. Dar măsuri practice și sigure în această direcție nu întîlnim. Legea minelor din 1924 a introdus pentru prima dată în legislația economică a României orientarea spre valorificarea superioară a cărbunelui. Legea nu a fost însoțită însă, de măsuri care să asigure punerea ei în practică.

Importante resurse energetice se găseau și în bogățiile petroliere ale României. Un kg de petrol putea produce într-o oră 1,49 HP, iar producția unui an normal, de exemplu 1913, putea da 271 226 HP. În România se găseau însemnate rezerve petroliere. Spre deosebire de aprecierea rezervelor de cărbuni, aici datele furnizate de diferite surse, pentru perioada la care ne referim, sînt mult mai apropiate. Terenurile

---

[1]) A se vedea în acest sens [2]. Aprecierile se bazează pe cercetările Institutului geologic. Se pare că rezervele probabile sînt totuși exagerate, [3]...[6], [1], [7], [8].

[2]) Ele erau fără îndoială importante, dar dacă le raportăm la rezervele Europei, nu reprezentau în anii 1922—1924, decît aproape 0,4%, în timp ce Angliei îi reveneau 20,2% iar Germaniei 13,32%. B o c h e r, în 1922, evaluează zăcămintele mondiale de cărbune la 7 395,3 mild. t, iar pe cele ale Europei la 782,2 mild. t.

petroliere recunoscute erau de 20 000 ha iar cele probabile de 150 000—160 000 ha. Dintre acestea erau exploatate numai 2 500—4 000 ha. Ca și pe plan mondial și chiar în proporție mai accentuată, în România industria petrolieră reprezenta cea mai însemnată parte a industriei miniere [3]).

În privința folosirii petrolului în general și ca sursă energetică, în special, au existat discuții vii în literatura economică a vremii. Prof. L. Mrazec arăta că din producția de țiței pînă la jumătate rămînea sub formă de păcură în urma rafinării. Astfel, în 1927 păcura întrecea 1,4 mil. t. din care 730 000 t erau consumate în țară. El sublinia marea greșeală care se comitea prin arderea aproape totală a păcurii. Ea s-ar fi putut prelucra în uleiuri sau pentru cracare în vederea obținerii de benzină, motorină și cocs de mare puritate. Calculele arătau că o cracare a păcurii exportate ar fi dat 150 000 t benzină de export și, dacă s-ar fi redus consumul intern al păcurii la o cantitate strict necesară, s-ar fi putut exporta în plus cel puțin 20 000 t. benzină anual.

În aceeași direcție se îndreaptă, în ultimă instanță, și propunerile lui M. Manoilescu din studiul „Refacerea economică prin exploatarea intensivă a petrolului". El demonstra necesitatea electrificării și în scopul valorificării superioare a resurselor petroliere ale țării, a eliminării păcurii ca sursă de energie și folosirea ei pentru obținerea produselor chimice.

Atît propunerile lui M. Manoilescu, cît și cele ale lui L. Mrazec și ale altor adepți ai lor, nu și-au găsit aplicarea practică. Bogățiile petroliere au continuat să fie folosite în mare parte ca surse de energie și să fie slab valorificate.

România dispunea și de importante rezerve de gaze naturale cu o mare putere calorică. Este vorba atît de gazele naturale din Transilvania, cu un conținut de 98—99% gaz metan, cît și de gazele de sondă. Diferitele surse ale vremii indică existența a 510—530 kmp de terenuri cu gaz metan, cuprinzînd 36 de cîmpuri, cu o rezervă a cărei valoare diferă mult de la o sursă de documentare la alta. Evaluările sînt cuprinse între 47,6 mild.m.c. și 250 mild.m.c. [10]. În general se poate afirma existența unor bogate resurse de acest gen. O singură sondă, sonda nr. 2 de la Sărmășel, dădea o producție zilnică de 864 000 m.c. gaz cu o puritate de 99,11% metan, reprezentînd cel mai curat gaz metan din lume. După producția pe care o dădea, sonda menționată ocupa locul patru în lume [4]).

---

[3]) Prof. L. Mrazec arăta în 1928 că în mineritul mondial veniturile aduse de produsele petroliere erau de 9—10 și chiar 12 mild. lei aur față de valoarea totală a produselor miniere de cca. 45 mild. lei aur [9, p. 39]. În România, în 1928, valoarea producției totale miniere era de 11 739 984 lei din care 7 345 923 lei reprezenta valoarea producției de petrol.

[4]) Primele trei se aflau în S.U.A.: una lîngă Pittsburg cu o producție orară de 83 000 m.c., a doua — Hoge din Pensylvania cu o producție orară de 77 750 m.c., iar a treia — Matson Terrain din California cu o producție orară de 36 000 m.c.

La bogățiile de gaz metan se adăugau gazele de sondă din regiunile petroliere ale României.

Gradul de folosire a gazelor naturale ca resurse energetice, utilizarea lor ca materii prime fiind inexistentă, era extrem de scăzut, mai ales la gazele de sondă. În 1924 se exploatau numai 114 km.p. de gaz metan cu 6 cîmpuri, care dădeau mai puțin de jumătate din ceea ce s-ar fi putut obține. Capacitatea de transport a produselor, la nivelul unui an anormal, putea produce o energie de 102 000 HP. Gazele de sondă erau folosite într-un procent extrem de redus, cea mai mare parte a lor pierzîndu-se în atmosferă. I. N. Angelescu aprecia că anual ieșeau din pămînt 1,5 mild.m.c. din care se captau și utilizau în 1919, numai 70 mil.m.c. [6, p. 16]. Deși în anii următori cantitatea de gaze captată și utilizată sporește, ea rămîne totuși la un nivel scăzut (7% în 1924). Pierderile zilnice de gaze echivalau, din punct de vedere caloric, cu 4 000 t petrol. Pe baza cercetărilor făcute de Institutul geologic rezultă că, valoric, pierderea părților ușoare din utilizarea lor imperfectă și nerațională se ridica în 1927 la 1,5 mild. lei anual. Însemnătatea ei poate fi mai bine apreciată, numai ținînd seama de faptul că, valoarea țițeiului extras era, în același an, de circa 6 mild. lei.

O altă sursă energetică a României o constituia lemnul. Suprafața împădurită reprezenta o pondere de aproape 1/4 din suprafața totală a țării [5]). Dintre speciile existente, fagul reprezenta 50%, iar stejarul și alte esențe, în afară de rășinoase, 20%, lucru ce arată posibilitățile mari pe care le oferea această bogăție naturală în utilizarea ei ca materie primă. Dar, din consumul total de lemn cea mai mare parte — 70% era formată din combustibilul industrial și casnic [6]). Deci folosirea ne-

---

[5]) Comparînd suprafața împădurită a României cu cea a altor state rezultă inconsistența afirmațiilor conform cărora ea ar fi posedat cele mai bogate rezerve în acest domeniu. După datele cuprinse în „The Europa Year Book 1928" se vede că țara noastră se plasa, în 1925, pe locul 11 din Europa. Dacă se ia în calcul și suprafața împădurită care revenea la 100 locuitori situația României era inferioară mediei europene și mondiale. Locul României pe plan mondial din acest punct de vedere este redat sintetic în tabel:

Tabelul 1

Suprafața împădurită	în % față de total suprafață	în ha la 100 locuitori
Total mondial	18,3	122,2
Europa	32,5	63,7
România	24,7	41,2
Sursa: (15, pp. 393, 406)		

[6]) După aprecierile lui M. Manoilescu, la începutul deceniului a IIII-lea în industria mare se consumau 83 224 vagoane anual numai în calitate de combustibil pentru producerea forței motrice [13, p. 88]. Cantitatea totală de cărbuni

raţională, neeconomică a fondului forestier se alătura celorlalte bogăţii naturale. Prin politica dusă în acest domeniu, pădurile erau devastate organizat şi progresiv.

România dispunea şi de importante forţe hidraulice amenajabile, de importante căderi de apă. Însemnătatea lor era cu atît mai mare cu cît ele sînt inepuizabile. Din acest punct de vedere România ocupa locul 6 în Europa după Franţa, Norvegia, Suedia, Italia şi Spania, situîndu-se alături de alte ţări ca Elveţia şi Germania. Forţele hidraulice disponibile şi economic amenajabile reprezentau, conform studiilor efectuate de specialişti [16], peste 5 mil. HP [7]) din care peste 735 000 HP reprezenta cota ce ar fi revenit României din valorificarea forţelor hidraulice de la Porţile de Fier. Producţia de energie ce s-ar fi obţinut în perioada de bază a apelor ar fi depăşit 20 mild. kWh. Este drept că rîurile erau greu amenajabile, creînd dificultăţi construirii lacurilor egalizatoare, ca urmare a structurii rocilor ce permitea infiltrarea apei în sol şi a debitului apelor extrem de inegal. Cu toate aceste greutăţi, cărbunele alb putea fi utilizat şi reprezenta, după calculele lui M. Manoilescu, considerînd numai căderile de apă studiate, şi superioare forţei de 500 HP, o putere permanentă de 2,3 ori mai mare decît cea care s-ar fi obţinut din întreaga producţie normală anuală de petrol şi de 4 ori mai mare decît cea din cărbuni. De asemenea, pe baza calculelor efectuate de M. Manoilescu şi de alţi specialişti, precum şi pe baza experienţei mondiale, s-a dovedit că producerea energiei hidraulice cerea investiţii mari, dar cheltuieli de întreţinere mici. În plus producerea energiei pe baze hidraulice ar fi eliberat o mare parte din celelalte resurse energetice ale ţării pentru valorificarea lor superioară, ca materii prime.

Dar forţa hidraulică instalată în 1924 (exceptînd morile ţărăneşti) reprezenta numai 1,8% din totalul forţei disponibile şi 14,5% din forţa totală folosită în marea industrie [12, p. 120] pentru ca spre sfîrşitul perioadei analizate să se reducă chiar la 13% [8]). Comparînd situaţia existentă cu cea a altor state ale lumii constatăm că şi din acest punct de vedere, România era rămasă în urmă [9]).

Privind resursele energetice interne în ansamblu, precum şi utilizarea lor, remarcăm că România dispunea de mari posibilităţi şi că folo-

---

consumată era mult mai mică, iar cea de produse petroliere, abia dacă echivala cantitatea de lemn. În industrie lemnul era utilizat drept combustibil la instalaţiile mici de forţă. Pe plan mondial însă el avea, din punct de vedere energetic o însemnătate cu totul secundară şi trecuse pe locul doi chiar pentru încălzitul locuinţelor.

[7]) În 1924 rezervele hidraulice ale Europei erau, după unele aprecieri relative de 74,995 mil. HP, iar cele mondiale de 502,258 mil. HP.

[8]) Pe ansamblul ţărilor europene existau 29 mil. HP captaţi în comparaţie cu 439 mil. HP disponibili din energia căderilor de apă, ceea ce reprezenta 6,6% [17, p. 285].

[9]) Energia hidraulică la 100 loc. în 1929, exprimată în C.V. era în Norvegia de 68, Canada 40, Elveţia 31, Suedia 22, S.U.A. 4,7, Franţa 4,7, Spania 4,4, Italia 3,6, România 0,33 [12, p. 121].

sirea energiei nu era în conformitate cu rezervele existente. După unele aprecieri [18], potențialul energetic al României din preajma anului 1927 aparținea următoarelor surse : 1/2 apelor curgătoare, 1/5 cărbunilor din minele aflate în exploatare, 1/8 petrolului ce se extrăgea, 1/10 gazului metan, 1/20 gazului de sondă [10]). În realitate cea mai mare parte a energiei provenea din utilizarea petrolului, a cărbunilor de calitate superioară, a gazului metan și a lemnului.

Se simțea lipsa unui program de utilizare a energiei. Realizarea lui cerea fonduri mari pe care ing. D. Leonida le aprecia în 1923—1924, la 10 mild. lei hîrtie. M. Manoilescu, pornind de la constatarea că societățile petroliere au venituri mari și că folosirea petrolului pentru export, în loc de sursă energetică, ar duce la o creștere și mai accentuată a acestor venituri, propunea ca societățile petroliere să cedeze 20—25% din veniturile lor, sau o parte din producție, pentru construirea de hidrocentrale. În felul acesta s-ar fi produs o „replantare" a energiilor. Calculele efectuate de el dovedeau că investițiile mari necesitate de construcția hidrocentralelor se justificau din punct de vedere economic. Cu această teză sîntem de acord. Nu putem fi de acord însă cu faptul că M. Manoilescu subordona creării de hidrocentrale exploatarea intensivă a petrolului, pînă la epuizarea lui parțială. Dacă în calitate de sursă energetică petrolul poate fi înlocuit, ca materie primă, mai ales odată cu dezvoltarea petrochimiei, petrolul capătă o însemnătate deosebită [11]).

Din totdeauna principala forță de producție a societății a fost forța de muncă. Fără existența ei izvoare de energie și resurse naturale oricît de importante, nu pot fi valorificate. Forța de muncă are o influență pozitivă asupra producției, nu numai prin activarea elementelor ei materiale, ci și prin valoarea nouă pe care o crează și care reprezintă potențialul dezvoltării ulterioare. Forța de muncă determină în bună măsură nivelul, calitatea și dinamica producției. La rîndul ei producția stimulează dezvoltarea forței de muncă prin necesitățile pe care le creează și prin posibilitățile pe care i le oferă.

În analiza condițiilor materiale ale producției raportul forță de muncă-producție se completează cu raportul populație-producție. Volumul și structura populației (pe sexe, vîrste, medii etc.) crează anumite cerințe producției, implică dezvoltarea industrială în scopul creării celor necesare traiului și a ocupării părții ei active. Un anumit volum al populației oferă posibilități pentru dezvoltarea forței de muncă. Prin faptul

---

[10]) Pe plan mondial în 1929 rezervele de energie aveau următoarea structură : cărbune 79,4%, turbă 3%, puterea vîntului 9%, forțele hidro 4,4%, lemnul 3,7%, petrolul 0,12%, diverse 0,38% [5, p. 592].

[11]) Studiul lui M. Manoilescu „Refacerea economică prin exploatarea intensivă a petrolului" a provocat vii discuții la care au participat și Șt. Zeletin și Al. Topliceanu (în Independența Economică și Analele Statistice și Economice din 1924).

că forţa de muncă, prin activitatea sa productivă, este singura creatoare de bunuri materiale şi de valoare nouă, creşterea sau scăderea raportului dintre forţa de muncă şi populaţie, îşi găseşte reflectarea în modificarea în sens corespunzător a produsului social şi a venitului naţional pe locuitor.

Prin distrugerea a peste 800 000 de vieţi omeneşti primul război mondial a influenţat negativ asupra situaţiei economice a României : a redus numărul populaţiei apte de muncă, întrucît pierderile au afectat mai ales această parte a ei ; în acelaşi timp, a înrăutăţit raportul dintre forţa de muncă şi populaţie, lucru ce s-a reflectat direct, în sens negativ, în volumul şi valoarea producţiei pe locuitor.

Populaţia ţării imediat după război era de 16 mil. locuitori, ocupînd din acest punct de vedere locul 8 în Europa, cu o densitate medie de circa 60 locuitori/km.p. România se apropia de ţările industriale care aveau o densitate de 86 locuitori/km.p., faţă de 33 locuitori/km.p. în ţările agrare. Densitatea medie a României demonstra necesitatea şi posibilitatea dezvoltării industriale a ţării pentru a crea bunurile de subzistenţă necesare populaţiei şi a ocupa partea ei aptă de muncă. Dacă sub aspectul populaţiei, România oferea condiţiile pentru o dezvoltare industrială, nu se poate spune acelaşi lucru şi sub aspectul forţei de muncă.

În industria mare prelucrătoare personalul total ocupat era de 157 423 în 1919 şi de 206 547 din 1928. O analiză a structurii acestuia arată că, datorită dominaţiei capitalului străin, o parte destul de însemnată a salariaţilor cu calificare medie şi superioară din întreprinderile existente, provenea din alte ţări. În perioada imediat antebelică personalul românesc deţinea o pondere de 86% în totalul lucrătorilor şi doar 58% în totalul personalului tehnic. După război ponderea străinilor s-a menţinut ridicată, mai ales în muncile calificate, crescînd paralel cu gradul de calificare. Rezultatele unei anchete efectuate de U.G.I.R. în 1924 la un număr de 827 unităţi industriale arată, că, din totalul angajaţilor străini utilizaţi 73% erau lucrători calificaţi, iar 27% conducători tehnici, administrativi şi salariaţi de birou. Ponderea mare a personalului străin în cadrul forţei de muncă calificată era un aspect al puternicii influenţe a ţărilor industriale asupra României. V. Madgearu vorbind despre căile pe care un popor poate fi robit arăta, în 1919, că în interdependenţa lor, popoarele devin dependente cînd nu au munca lor calificată şi capitalul lor [19]. În aceeaşi ordine de idei I. N. Angelescu sublinia că munca de la cea mai calificată la cea mai brută, trebuie să fie românească, chiar în întreprinderile cu capital străin şi că „dacă producţia noastră naţională nu va putea susţine concurenţa... aceasta se va datora... mai mult lipsei noastre de pregătire profesională“ [6, p. 20].

O astfel de situaţie a forţei de muncă româneşti se explica şi prin lipsa totală de interes manifestată de guvernanţii din acea vreme. În

România chiar „industria cu temelie puternică și perspective mari", cum spunea I. N. Angelescu, era lipsită de un învățămînt corespunzător. Pentru pregătirea personalului tehnic superior existau doar două școli politehnice, care au dat în perioada primului deceniu interbelic 794 absolvenți diplomați, iar pentru personalul tehnic mediu, 4 școli de conducători de lucrări publice [20, pp. 308, 326]. Numai la ingineri necesarul mediu anual era apreciat la maximum 200. Se impuneau măsuri radicale atît cu privire la pregătirea profesională a personalului românesc, cît și cu privire la reducerea numărului personalului străin. I. N. Angelescu remarcînd că ramuri întregi ale agriculturii, industriei și comerțului nu dispuneau de mijloace pentru pregătirea personalului, atrăgea atenția statului asupra datoriei sale de a pregăti cadre. V. Brătianu și M. Manoilescu considerau preocuparea pentru formarea forței de muncă necesare industriei ca o componentă de seamă a politicii economice. De aceea, atît ei cît și alți economiști ai vremii au făcut numeroase propuneri privind dezvoltarea întregului sistem de pregătire [12]). Dar realizările în acest domeniu au rămas, în primul deceniu interbelic, sub nivelul cerințelor economiei. De altfel, după datele recensămîntului populației din 1930 știutorii de carte reprezentau doar 57,3% din totalul populației de la 7 ani în sus. Din aceștia numai 3,1% aveau școli profesionale, 1,1% universități și 0,5% alte școli superioare [21, p. 92], printre care se includeau cele două politehnici.

Angajarea forței de muncă calificate autohtone întîmpina rezistența capitalului străin plasat în România. Încercările de limitare a personalului străin, făcute de un număr foarte mare de țări printre care și România, în perioada de după primul război mondial, erau prezentate de capitalul străin ca măsuri dăunătoare relațiilor internaționale și „chiar prosperității țărilor în cauză". Și aceasta pentru simplul motiv că formarea forței de muncă proprii și limitarea celei străine era o manifestare de independență pe tărîm economic, afectîndu-le interesele.

Primită la 15 noiembrie 1973

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de economie politică

---

[12]) Al. Topliceanu propunea pregătirea serioasă a ucenicilor prin școli de ucenici care să se creeze pe lîngă toate marile fabrici, dezvoltarea școlilor industriale, a școlilor serale, a școlilor de pregătire, iar întreprinderile cu capital străin peste un număr maxim stabilit, să fie supuse restricțiilor fiscale. Asemenea măsuri s-ar fi încadrat în politica statelor industriale. În Germania românii nu erau primiți ca studenți la inginerie, pentru a nu face concurență specialiștilor nemți din România. V. Brătianu propunea dezvoltarea învățămîntului tehnic superior și organizarea perfecționării postuniversitare pentru formarea personalului românesc necesar dezvoltării economiei naționale și înlocuirii personalului străin. C. Cîndea propunea, în 1919, în afara creării cel puțin a unei politehnici, înființarea unor institute de știință aplicată în cadrul tuturor universităților din România și înființarea pe lîngă Ministerul Industriei și Comerțului a unui institut tehnic.

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Les forces économiques de la Roumanie en 1929.* Biroul de studii al băncii Marmorosch Blank & Co., 1929.
2. Sofian M., *Unele consideraţii asupra economiei energetice a României.* Buc., 1936.
3. Chicoş St., *Bogăţiile miniere ale României*, Buc., 1925.
4. * * * *Discursul D-lui ministru al industriei şi comerţului privind situaţia industriei de petrol în România în legătură cu exportul derivatelor de petrol.* Corespondenţa Economică, nr. *3* (martie 1928).
5. * * * *Enciclopedia României.* Vol. **III**, Buc., 1939.
6. Angelescu I. N., *Politica economică a României mari.* Buc., 1919.
7. Ianculescu C., *Problemele agrare şi dezvoltarea industrială a României.* Buc., 1934.
8. * * * *La Roumanie économique.* Buc., 1921.
9. Mrazec L., *L'industrie du pétrole en Roumanie.* Corespondance économique roumaine, *2* (1928).
10. * * * Studiile inginerului american Allter S. Miller şi a geologului Frédérick G. Clopp.
11. Madgearu V., *Legea energiei.* Independenţa economică, nr. *7—8—9* (1924).
12. Strat Z. A., *Des possibilités de développement industriel de la Roumanie.* Paris, 1932.
13. Manoilescu M., *Politica producţiei naţionale.* Buc., 1923.
14. Giurea G., *Situaţia României după război.* Buc., 1924.
15. Pierre R. J., *Les richesses forestières des principaux pays.* Journal des Économistes, tome **XCIV** (juill.—déc. 1929).
16. Leonida D., Sofian M., Fundăţeanu, Pavel ş.a., Institutul Geologic şi Comisia pentru Electrificarea ţării (1922—1924).
17. Manoilescu M., *Théorie du protectionnisme et de l'échange international.* Paris, Girard, 1929
18. Gologan N. G., *Consideraţiuni economice asupra României.* Analele Economice şi Statistice, nr. *3—4* (1927).
19. Madgearu V., *Pentru pace şi democraţie.* Cuvîntare ţinută la adunarea deputaţilor din 19 şi 20 dec. 1919, Buc., 1920.
20. Vasilescu-Karpen I. N., *Învăţămîntul tehnic în România.* Societatea Politehnică din România, vol. **III**, Buc., 1931.
21. * * * *Anuarul Statistic al României pe 1939 şi 1940.* Buc.

QUELQUES CONSIDÉRATIONS CONCERNANT LES CONDITIONS OBJECTIVES DU DÉVELOPPEMENT INDUSTRIEL ET LEUR REFLETS DANS LES THÉORIES DE LA FORTE BOURGEOISIE INDUSTRIELE-BANCAIRE (LA ROUMANIE, 1919—1928) (I)

(Résumé)

On présente les possibilités concernant les ressources énérgétiques et de mains-d'oeuvre pour le développement industriel et des théories à propos de ces conditions. L'analyse des autres possibilitées ferra l'objet d'un autre étude.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z. 001.3

CU PRIVIRE LA TEZA ŞTIINŢA — FORŢĂ DE PRODUCŢIE

DE

ILIE NIŢĂ

1. Introducere

Transformarea ştiinţei în forţă de producţie — proces esenţial în cadrul revoluţiei ştiinţifice-tehnice contemporane — continuă să facă obiectul multor studii. Problema este cercetată din unghiuri extrem de diferite. Deosebite sînt şi modalităţile prin care se susţine manifestarea acestei funcţii a ştiinţei. În cadrul discuţiilor pe această temă, în nota de faţă, se reţine atenţia asupra unor elemente care, după părerea autorului, prezintă interes în definirea ştiinţei ca forţă de producţie.

2. Ştiinţa — formă specifică a producţiei sociale

Punctele de vedere exprimate pe larg în lucrările de specialitate, în legătură cu transformarea ştiinţei în forţă de producţie, pot fi rezumate la trei : a) ştiinţa, prin natura sa lăuntrică face parte din conştiinţa socială şi, prin urmare, nu poate constitui o forţă de producţie ; b) includerea ştiinţei în conţinutul forţelor de producie are mai mult valoarea unei metafore ; c) ştiinţa reprezintă o forţă de producţie, dar părerile se împart, din nou, cînd e vorba de a indica forma sub care se manifestă : ca un element nou, al patrulea, în cadrul forţelor de producţie sau acţiunea sa se materializează direct în elementele procesului de muncă.

Fără a ne opri, aici, asupra fiecăreia din aceste păreri, considerăm că punctul de plecare în rezolvarea problemei în discuţie, este justa definire a ştiinţei şi a locului ei în sistemul producţiei sociale. Pe această linie, extrem de importantă mi se pare ideea apărută, de mai mult timp în literatură, dar insuficient luată în consideraţie, după care ştiinţa, respectiv cercetarea ştiinţifică, reprezintă un gen specific de activitate umană, o formă a producţiei sociale care are ca obiect producerea cunoştinţelor despre natură şi societate [3], [4]. Conform acestei aprecieri rezultă că cunoştinţele dobîndite în urma cercetării, sistematizate şi prezentate într-o formă ce se caracterizează printr-o structură

logică interioară, constituie, nu știința în sine, ci rodul, produsul ei. Interpretarea științei și ca formă specifică a producției sociale — alături de cea de formă a conștiinței sociale — apare nu numai mai profundă, deoarece indică mult mai complet conținutul și funcțiile ei în epoca contemporană, dar este, credem, și indispensabilă pentru demonstrarea caracterului de forță de producție al științei.

Ca proces specific de activitate a societății destinat producției cunoștințelor, știința prezintă atît analogii cît și deosebiri cu producția materială. Producția — remarca K. Marx — crează un obiect care se consumă. Știința, ca „producție spirituală" crează și ea un „obiect" (noi descoperiri, teorii, cunoștințe acumulate în oameni, în forța de muncă de înaltă calificare) pentru a fi „consumat" prin aplicarea în practică. Ca și producția, cercetarea științifică dobîndește în etapa actuală, într-o măsură, tot mai mare, trăsăturile unui proces de producție specializat. Spre deosebire însă de producția materială, cunoștințele rezultate din activitate de cercetare științifică nu se consumă prin întrebuințare, ci, dimpotrivă se perfecționează. Orice cunoștință științifică este nu numai rezultatul ci și punctul de plecare al altor cercetări. Și cu cît se dispune de mai multe cunoștințe, cu atît mai multe se pot obține în continuare. De unde rezultă că știința dispune de un potențial interior de creștere. Acest proces se repetă în spirală, la un nivel mereu superior și în proporții din ce în ce mai mari, avînd ca rezultat dezvoltarea rapidă și multilaterală a tehnicii și producției. Sînt desigur, și alte deosebiri între producția materială și cercetarea științifică [6, p. 291].

În epoca contemporană, știința se înfățișează nu numai ca un gen specific de activitate umană ci apare și ca o ramură de primă importanță, a producției sociale. Astăzi, producția materială și de servicii își procură tot mai mult mijloacele dezvoltării sale cu sprijinul științei, devenind astfel tot mai mult o întruchipare tehnologică a acesteia. Această tendință evidentă în toate procesele de producție, se manifestă mai ales în ramurile de vîrf, ca industria chimică, în automatizarea producției, în procesele industriale de folosire a energiei atomice etc., care nu sînt altceva decît știință aplicată din punct de vedere tehnologic, dar la altă scară față de laboratorul și stația pilot. În lumina acestei funcții, știința trebuie să se dezvolte în avans față de producție, să anticipeze prin rezultatele ei producția. „Contribuția efectivă a științei la soluționarea sarcinilor construcției socialiste — se spune într-un document al partidului nostru — este indisolubil legată de devansarea prin cercetare a nevoilor producției și a altor sectoare de activitate" [1, p. 64]. Plasîndu-se în timp, ca ordine de succesiune, înaintea producției, cercetarea științifică este desigur și concomitentă, ca acțiune cu caracter continuu, după cum se poate să se realizeze și după ce producția a avut loc, deși rezultatele ei produse în timp, s-ar fi putut încorpora producției.

În plus, în condițiile actuale, știința, cercetarea științifică, constituie nu numai izvor de cunoaștere, răspunde nu numai la satisfacerea anumitor nevoi economice sau sociale ci devine principala variabilă a creșterii economice. Ea pătrunde atît de adînc în dinamica dezvoltării fiecărei economii naționale încît, după părerea unor autori, întregul complex al schimbărilor intervenite sau în curs apar ca o „revoluție în cercetare" și întreaga epocă ce se apropie, ca o „civilizație științifică" [5, p. 265]. Practic, știința devine singura modalitate de care dispune în prezent societatea pentru a investi în tehnologia viitorului. Altfel dezvoltarea devine lentă și costisitoare, abordînd adesea și inevitabil direcții greșite. Condiția de bază pentru manifestarea acestei funcții a științei — de creștere economică — este determinarea justă a direcțiilor în care trebuie îndreptat efortul de creație. În ce privește țara noastră, conform directivelor Congresului al X-lea și Conferinței Naționale din iulie 1972 ale partidului, în efortul general pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, științei românești îi revine misiunea de a contribui efectiv la soluționarea problemelor legate de valorificarea superioară a resurselor naturale ale țării, de mobilizare de noi resurse energetice și utilizarea rațională a celor existente, de generalizare a mecanizării complexe și automatizării proceselor de producție, de asimilare a unor produse cu performanțe ridicate [2, p. 40].

„Sudura" continuă dintre știință și producție, imprimă un ritm rapid de dezvoltare atît științei cît și producției, revoluționează treptat conținutul ambelor. „Știință și Dezvoltare" nu înseamnă altceva decît exprimarea succintă a legăturii puternice care s-a realizat, în ultima vreme, între știință și economie, exprimarea unei relații în care știința are un rol de seamă în accelerarea progresului economic, progres menit să ducă la creșterea avuției naționale, iar dezvoltarea economică reprezintă o contribuție de neînlăturat la ridicarea activității științifice pe un plan superior.

3. Sfera științei ca forță de producție

De regulă, în caracterizarea științei ca forță de producție se are în vedere, explicit sau implicit, științele tehnice și științele naturii, științe care stau la baza producției materiale. Și este firesc să fie așa, întrucît influența și rolul stimulator al acestora asupra producției este determinant și se manifestă pe multiple planuri. Aceste științe își exercită influența principală asupra dezvoltării producției materiale prin rolul fundamental pe care îl au în crearea mijloacelor de producție și în perfecționarea tehnologiei producției. Contribuția lor se realizează pe calea introducerii în producție a unor tipuri noi de mașini-unelte, aparate, utilaje și agregate, prin descoperirea unor noi surse de energie și elaborarea tehnologiei valorificării lor, prin descoperirea de noi materii prime în natură sau prin producerea de substanțe noi care nu se

găsesc în natură, prin optimizarea continuă a tehnologiei producției, prin faptul că descoperirile științifice crează posibilitatea apariției unor noi ramuri ale tehnicii și producției, unor noi bunuri materiale.

Metodele moderne de a ataca problemele contemporane ale tehnicii, mașinile și utilajele perfecționate, procedeele tehnologice înaintate, mai buna raționalizare și organizare a muncii, au drept consecință firească economisirea muncii sociale, creșterea productivității muncii cu procente deosebit de sensibile, ceea ce conferă științelor naturii și științelor tehnice un loc bine determinat în cadrul procesului de transformare a științei într-o forță de producție.

În ultimul timp însă, asupra eficienței activității de producție, un rol tot mai substanțial exercită și alte științe, împrejurare ce extinde în mod evident, sfera pentru care este valabilă caracterizarea științei ca forță de producție. Este vorba de acele științe, din categoria științelor sociale, care deservesc direct producția de bunuri materiale și servicii ca : știința conducerii, știința planificării, informatica, sociologia industrială, etc. Se înțelege că modul în care se manifestă influența acestor științe asupra producției diferă de cel al științelor naturii și tehnice, științe care își păstrează poziția de bază în sistemul producției materiale.

Prezența unor științe sociale, de genul celor menționate, în discuția despre transformarea științei în forță de producție se impune tot mai mult, pe măsură ce se trece de la abordarea izolată a proceselor tehnologice, la una microeconomică și apoi, treptat, la cea macroeconomică, pe măsură ce se trece de la programarea curentă, imediată a proceselor la o viziune de perspectivă, ca cerințe de prim ordin a dezvoltării contemporane. Pe baza unor calcule [6, p. 314], se apreciază că un rezultat științific obținut cu privire la optimizarea ritmului de dezvoltare a unei ramuri, sau cu privire la corelațiile între ramuri în cadrul procesului de ansamblu al reproducției lărgite sau în legătură cu adoptarea operativă a producției la fluctuațiile cererii de consum de pe piața internă și externă, etc., determină asupra dezvoltării forțelor de producție și asupra eficienței muncii sociale, o influență incomparabil mai puternică decît un important rezultat tehnic, fie și valorificat din plin.

Experiența practică demonstrează că ritmul transformărilor actuale în domeniul tehnicii de producție, impune existența și a unei capacități de conducere și organizare corespunzătoare care să permită, cu un avans permanent și mereu crescînd, aplicarea de soluții tehnologice și organizatorice noi, cît mai eficiente. Or, știința conducerii, planificarea și prognoza, informatica ș.a., pătrunzînd tot mai adînc în intimitatea proceselor de producție, oferă mereu noi posibilități în direcția optimizării acestora, atît în plan tehnic cît și organizatoric. De exemplu, dat fiind că informațiile sînt purtătorul oricărei inovații și o verigă mijlocitoare a oricărei aplicări a științei, informatica se constituie într-un pilon indispensabil al înfăptuirii științifice-tehnice actuale.

Nu mai puțin importante sînt consecințele promovării unor asemenea științe în producție, în problema cîștigului de timp în dezvoltarea eco-

nomico-socială. În prezent, mai mult ca oricînd, evoluția fiecărei economii are loc într-o intensă și permanentă confruntare cu timpul, stăpînirea acestuia de către om devenind unul din secretele dezvoltării. Or, utilizarea rațională în producție a unora din tehnicile noi ale științelor sociale echivalează cu valorificarea maximă a potențialului material și uman al țării respective, cu a transforma rapid posibilitatea în realitate pe spirala dezvoltării materiale și spirituale.

Semnificația acestei teze — lărgirea sferei științei ca forță de producție — se amplifică în socialism, orînduire în care mijloacele de producție aparțin întregului popor, acesta fiind în același timp producătorul și beneficiarul întregii avuții create. În acest context, reprezintă un merit de seamă al partidului și statului nostru de a fi elaborat, din timp, un vast program de perfecționare a activității economice și de creștere a eficienței sale, prin introducerea și extinderea metodelor de conducere, organizare și planificare modernă a producției.

Concluzia care rezultă, este că o abordare eficientă a tezei știința-forță de producție, poate fi obținută numai printr-o viziune unitară și interdependență adatelor științelor naturii, tehnice și sociale, fără însă a considera că orice activitate din sfera științei — ca gen de activitate umană — îndeplinește automat și funcții productive.

Primită la 3 decembrie 1973

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de economie politică

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Directivele Congresului al X-lea, al P.C.R.* Ed. Polit., Buc., 1969.
2. Ceaușescu N., *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român.* Ed. polit., Buc., 1972.
3. Volkov G. N., *Sociologia științei* (trad. din l. rusă). Ed. polit., Buc., 1970.
4. Tănase Gh., *Încorporarea cercetării tehnico-științifice din țările capitaliste în producția materială.* Probleme economice, nr. 5 (1969).
5. * * * *Civilizația la răscruce.* Ed. polit., Buc., 1970.
6. * * * *Mutații contemporane în știință și tehnică și implicațiile lor.* Ed. polit., Buc., 1973.

SUR LA SCIENCE — FORCE DE PRODUCTION

(Résumé)

Dans le cadre des problèmes d'ordre général, sur la transformation de la science en force de production, on présente quelques opinions sur le éléments suivants : a) la science — forme de la production sociale ; b) la sphère de la science — force de production.

On aboutit à la conclusion que l'influence de la science détermine, aujourd'hui, un effet immédiat et direct sur la production moderne.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z. 335: 711.4

CONSTRUCŢIILE DE LOCUINŢE — FACTOR PRINCIPAL AL URBANIZĂRII SOCIALISTE A ROMÂNIEI

DE

I. D. ADUMITRĂCESEI

1. Introducere

Construcţiile de locuinţe constituie un factor principal atît al dezvoltării impetuoase a oraşelor, cît şi al apropierii treptate a satului de oraş. În ambele direcţii, ele acţionează puternic ca un factor de înaintare a poporului nostru pe calea civilizaţiei şi bunăstării. O analiză cu privire la acest factor poate fi utilă pentru continuarea, într-un ritm înalt, a procesului de urbanizare socialistă a ţării noastre, pe baza programului adoptat de Congresul al X-lea şi Conferinţa Naţională din 1972 ale P.C.R. [1], [2], [6].

2. Dinamica înaltă a construcţiilor de locuinţe

În trecut, o mare parte a fondului de locuinţe din România era necorespunzătoare, neasigurînd populaţiei o serie de condiţii elementare de viaţă. Ca urmare, odată cu trecerea ţării noastre la construirea socialismului, a apărut necesitatea obiectivă a refacerii, modernizării şi dezvoltării fondului de locuinţe. Această necesitate s-a amplificat pe măsura desfăşurării proceselor de industrializare şi urbanizare, precum şi pe măsura creşterii populaţiei ţării.

Pe baza eforturilor făcute în anii socialismului, construcţiile de locuinţe au căpătat o mare amploare (tabelul 1), contribuind, în mod substanţial, la dezvaltarea şi modernizarea bazei materiale a oraşelor şi satelor, la ridicarea gradului de civilizaţie şi bunăstare a poporului nostru.

Tabelul 1

Evoluția numărului de locuințe date în folosință, în Romînta)*

Perioada	Total	Media anuală	
		numărul	dinamica
1951—1959	718.833	79.870	100
1960—1965	782.682	130.447	163
1966—1970	659.277	131.855	165
1971—1975	790.000	158.000	198

*) Calculat după [7, p. 524], [13, pp. 303—304], [14, p. 88].

Se remarcă o dinamică înaltă a numărului mediu anual de locuințe date în folosință. Dacă în perioada 1951—1959, acest număr era de aproape 80 mii, în actualul cincinal, el se ridică la circa 158 mii. Ca urmare a activității intense de construcții, în intervalul 1951—1966, s-a creat aproximativ 1/3 din fondul de locuințe existent la orașe și sate [3, p. 7].

Creșterea ponderii locuințelor noi, paralel cu demolarea multor clădiri de locuit necorespunzătoare, a contribuit la ridicarea nivelului urbanistic al așezărilor urbane și rurale, la îmbunătățirea condițiilor de locuit a unei părți tot mai mari din populație. În cursul cincinalului trecut, s-au mutat în case noi circa 2 mil. locuitori, iar în actualul cincinal, numărul corespunzător va fi de circa 2,5 mil. [14, p. 88] [1]).

Prin menținerea unui ritm susținut de creștere a fondului locativ, potrivit perspectivei conturate de Conferința Națională a P.C.R. din 1972, pînă la sfîrșitul deceniului 9, în țara noastră va fi rezolvată problema locuințelor. În perioada 1976—1990, urmează să se construiască circa 2,5 mil. apartamente [4, p. 4], [5, pp. 13—14]. Realizarea acestei prevederi, în condițiile generalizării sistematizării teritoriului și rețelei de localități, va asigura un cadru material de viață tot mai favorabil pentru poporul român.

3. Mutații în structura spațiului locativ

În perioada dezvoltării României pe făgașul socialismului, în toate localitățile s-au construit numeroase locuințe noi. Însă intensitatea acestui proces s-a diferențiat pe cele două medii, conturîndu-se tendința unei creșteri mai rapide a fondului de locuințe de la orașe comparativ cu

[1]) În țara noastră, numărul mediu anual de locuințe terminate, la 1 000 loc. este mai mare decît cel realizat în unele țări mai dezvoltate, ceea ce reflectă un ritm mai rapid de satisfacere a nevoilor privind locuințele. În anul 1969, numărul respectiv a fost : 7,2 în România ; 6,7 în Cehoslovacia ; 4,1 în R.D.G. ; 6,1 în Polonia ; 6,0 în Ungaria [8, pp. 14—38].

cel de la sate. Ca urmare, în totalul locuințelor construite, crește ponderea celor din așezările urbane (fig. 1, întocmită după [13, pp. 303—304], [14, p. 88]).

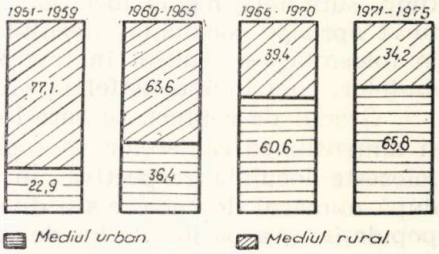

Fig. 1 — Repartizarea locuințelor date în folosință pe medii social-economice.

Mutația intervenită în structura noului spațiu locativ pe cele două medii, evidențiază rolul deosebit de activ al construcțiilor de locuințe în desfășurarea procesului de urbanizare socialistă a țării noastre. În mod firesc, creșterea ponderii populației urbane este însoțită de concentrarea construcțiilor de locuințe în orașe. Deja, în cincinalul trecut, mediul urban a devenit preponderent în efectivul total de locuințe date în folosință, situație ce se va accentua în actualul cincinal și în următoarele. Deși populația rurală se reduce, construcțiile de locuințe continuă și la sate, contribuind, în mod substanțial, la urbanizarea acestor așezări.

Prin construirea de noi locuințe, se realizează nu numai creșterea, ci și modernizarea bazei materiale a orașelor și satelor. Locuințele noi asigură condiții mai bune de viață decît cele tradiționale. Locuința modernă are caracter multifuncțional. Pe lîngă spațiul pentru dormit și cel pentru prepararea și servirea hranei, ea oferă posibilități corespunzătoare pentru igiena corporală, pentru studiu și diferite activități casnice, pentru recreare și relații interumane [2]).

O locuință modernă, multifuncțională, presupune mai multe încăperi sau piese și deci, o suprafață mai mare decît cea a unei locuințe tradiționale. Răspunzînd acestei necesități, în țara noastră, s-a asigurat creșterea treptată a suprafeței medii a locuințelor construite în anii socialismului (tabelul 2).

Tabelul 2

Suprafața medie a locuințelor date în folosință în România*)

Perioada	Suprafața unei locuințe (m²)	
	construită	locuibilă
1951—1959	48,9	30,1
1960—1965	57,9	31,2
1966—1970	62,2	31,9

*) Calculat după [7, p. 524], [13, pp. 303—304].

[2]) În legătură cu acest aspect al locuinței, Jean Fourastié scrie: „Casa nu mai este numai un adăpost pentru noi; ea devine o mașină de trăit: nu numai adăpostind, ci încorporînd un număr crescînd de auxiliare, care ne spală, ne încălzesc, ne aclimatizează, ne distrează, ne instruiesc, ne informează, ne pun în relații...“ [12, p. 130].

Comparativ cu perioada 1951—1959, suprafața medie construită a unei locuințe noi a fost, în cincinalul trecut, cu 27% mai mare. În același timp, suprafața medie locuibilă ce revine pe o locuință nouă s-a menținut aproape constantă. Rezultă că sporirea suprafeței locuințelor date în folosință s-a realizat în favoarea numărului sau a suprafeței dependințelor, contribuind astfel la creșterea funcționalității fiecărei locuințe.

Gradul de confort pe care-l oferă o locuință depinde și de numărul și dimensiunea camerelor, în raport cu mărimea și structura familiei ce folosește locuința respectivă. În țara noastră, structura locuințelor noi după numărul de camere s-a diversificat, în funcție de evoluția nevoilor populației și a posibilităților de satisfacere a lor (tabelul 3).

Tabelul 3

Structura locuințelor date în folosință în R.S.R., după numărul camerelor și sursa investițiilor)*

Grupa de locuințe	Din fondurile obștești			Din fondurile populației **)		
	1960	1965	1970	1960	1965	1970
Total locuințe	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Cu o cameră	14,7	14,2	20,7	31,4	13,2	12,8
Cu două camere	71,2	57,6	59,6	48,7	46,2	49,2
Cu 3 camere și peste	14,1	28,2	19,7	19,9	19,6	38,0

* Calculat după [7, pp. 524—525], [13, pp. 312, 354—356].
** Inclusiv cu sprijinul statului.

Datele de mai sus evidențiază variații sensibile ale ponderii fiecărei grupe de locuințe, atît de la un an la altul, cît și în funcție de cele două surse de finanțare. Față de 1965, în anul 1970, structura apartamentelor construite din fondurile statului s-a modificat în favoarea celor cu una și două camere, spre a se asigura locuințe unui număr mai mare de salariați. În același timp, în ansamblul locuințelor realizate din fondurile populației, a sporit ponderea locuințelor cu două camere, menținîndu-se ridicată ponderea celor cu 3 și mai multe camere, ceea ce corespunde atît posibilităților sporite ale populației de a-și construi locuințe, cît și dimensiunii mai mari a familiei rurale (majoritatea locuințelor proprietate personală fiind situate la sate).

4. Apropierea locuinței rurale de cea urbană

O componentă principală a procesului de urbanizare a satului o constituie apropierea treptată a locuinței rurale de cea urbană, prin ștergerea deosebirilor esențiale dintre ele. În condițiile agriculturii tradiționale, locuința este integrată organic în gospodărie. Pe baza modernizării agriculturii și a extinderii activităților neagricole la sate, locu-

ința rurală se separă de gospodăria agricolă, căpătînd trăsături asemănătoare cu cele ale locuinței de tip orășenesc. În țările dezvoltate, această tendință este deja conturată [3]).

Ca urmare a construcțiilor masive de locuințe realizate la sate în anii socialismului, în România, principalele caracteristici dimensionale ale locuințelor rurale și urbane sînt apropiate (tabelul 4).

Tabelul 4

Caracteristici dimensionale ale locuințelor pe categorii de localități, la 15.III.1966

Caracteristica	Total localități	Orașe	Sate
Gospodării/locuință	1,1	1,2	1,0
Camere/locuință	2,0	1,9	2,0
Suprafață/cameră (m^2)	13,7	14,7	13,1
Suprafață de cameră/locuitor (m^2)	7,8	7,7	7,8
Nr. de locuitori/cameră	1,75	1,91	1,68

* Calculat după [10].

Este semnificativ faptul că, la recensămîntul din 1966, suprafața medie de cameră ce revenea pe locuitor era aproape egală în cele două medii, iar numărul mediu de persoane ce revenea pe o cameră era chiar ceva mai mic la sate decît la orașe.

De asemenea, locuințele rurale se apropie tot mai mult de cele urbane în privința gradului de dotare cu mobilă și cu obiecte tehnice de uz menajer și cultural. O anchetă efectuată în anii 1966—1967 în satul Comana (jud. Constanța), indică o proporție relativ ridicată de familii cu asemenea dotări : 74% cu mobilă de fabricație industrială ; aproape 36% cu aragaz ; 21% cu mașină de cusut ; aproape 15% cu mașină electrică de spălat ; 9% cu frigider electric [11, p. 85]. După introducerea curentului electric, deosebit de rapid au pătruns în locuințele rurale mijloacele de comunicație în masă. Ancheta menționată arată că în satele Comana și Orzari, numărul aparatelor de radio a crescut de la 5 în 1961 la 167 în sem. I 1967, iar cel al televizoarelor — de la 1 la 61 [11, pp. 81—82].

Între locuința rurală și cea urbană există încă mari deosebiri în privința spațiului rezervat pentru unele funcții (bucătărie, baie, W.C.) și a dotării cu instalații tehnico-sanitare. Deosebirile menționate se vor atenua treptat, pe măsura înfăptuirii sistematizării satelor. Această acțiune va permite și construirea rețelelor tehnico-edilitare necesare la

---

[3]) „Habitatul rural — arăta Henri Calsat, la seminarul internațional „Pentru o locuire umană" (ținut la București, în 1971) — își schimbă caracterul și se apropie de habitatul urban. El beneficiază de activitățile de serviciu ale orașului, devenite și ale satului" [9, p. 51].

sate. Ca urmare, locuințele rurale vor fi dotate treptat cu instalații pentru alimentarea cu apă, canalizare și chiar încălzire centrală.

Însă urbanizarea satului nu presupune ca locuințele din această așezare să devină o copie a celor din oraș. Paralel cu asimilarea elementelor moderne în privința dimensiunii, structurii și dotării, locuința rurală trebuie să-și mențină un anumit specific, mai ales în ceea ce privește aspectul exterior. Acest specific este generat de condițiile locale foarte variate, de bogatele tradiții ale arhitecturii populare românești. Este necesar ca înfăptuirea sistematizării satelor (inclusiv extinderea construcțiilor cu mai multe nivele), să asigure menținerea aspectului pitoresc al satului românesc și în viitor.

5. Încheiere

Cele prezentate evidențiază existența unei strînse legături între dezvoltarea construcțiilor de locuințe și desfășurarea procesului de urbanizare socialistă a țării noastre. Luarea în considerare a implicațiilor acestei relații, îndeosebi în activitatea de planificare și în cea de sistematizare, ar putea să asigure o fructificare mai eficientă a eforturilor făcute de stat și populație pentru dezvoltarea bazei materiale a orașelor și satelor.

Primită la 23 noiembrie 1973

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de economie politică

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Directivele Congresului al X-lea al P.C.R. cu privire la planul de dezvoltare economico-socială a României pe anii 1971—1975 și liniile directoare ale acestei dezvoltări pe perioada 1976—1980.* Ed. polit., Buc., 1969.
2. * * * *Directivele Conferinței Naționale a P.C.R. cu privire la sistematizarea teritoriului, a orașelor și satelor, la dezvoltarea lor economico-socială.* „Scînteia", nr. 9217/23. VII. 1972.
3. * * * *Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din 5—6. X. 1967, cu privire la dezvoltarea construcțiilor de locuințe, îmbunătățirea administrării și întreținerii fondului locativ și noul regim al chiriilor.* Ed. polit., Buc., 1967.
4. * * * *Rezoluția Conferinței Naționale a P.C.R. cu privire la principalele orientări ale dezvoltării economico-sociale a României în următoarele două decenii.* „Scînteia", nr. 9217/23. VII. 1972.
5. Ceaușescu N., *Cuvîntare la Conferința Uniunii Arhitecților.* Ed. polit., Buc., 1971.
6. Ceaușescu, N., *Raport la Conferința Națională a P.C.R. din iulie 1972.* Ed. polit., Buc., 1972.
7. * * * *Anuarul statistic al R.S.R.* D.C.S., 1971.
8. * * * Bulletin annuel de statistiques du logement et de la construction pour l'Europe, Vol. XIII, tom. *XIII*, 1969 ; Nations Unies, New York, 1970.
9. Calsat H., *Amenajarea spațiului și locuirea umană.* Arhitectura, *1* (1972).

10. * * * Date D.C.S.
11. * * * *Două sate. Structuri sociale şi progres tehnic.* Ed. polit., Buc., 1970.
12. Fourastié J., *Les 40 000 heures.* Ed. Gauthier, Paris, 1966.
13. * * * *Investiţii-construcţii în R.S.R.* Culegere de date statistice, D.C.S., 1967.
14. Moldovan R., *„Locuirea umană" şi semnificaţia sa social-economică în condiţiile dezvoltării contemporane.* Arhitectura, *1* (1972).

LES CONSTRUCTIONS DE LOGEMENTS — FACTEUR PRINCIPAL DE L'URBANISATION SOCIALISTE DE LA ROUMANIE

(Résumé)

Après la présentation de la dynamique des constructions de logements dans les années du socialisme, on analyse quelques mutations dans la structure de l'espace habitable (surtout en faveur du milieu urbain), ainsi que quelques aspects du rapprochement du logement rural de celui des villes.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z. 331. 787

ASPECTE DIN ISTORICUL COOPERAȚIEI DE CREDIT DIN ROMÂNIA

DE

MARIA PONTA

Dezvoltarea capitalistă a României, prin păstrarea vreme îndelungată a unor puternice rămășițe feudale, a creat condiții favorabile exploatării maselor, de la orașe și sate, atît de burghezia în formare cît și de moșierime. Exploatarea oamenilor muncii avea loc nu numai în producție ci și în domeniul circulației banilor și al mărfurilor.

Printre metodele luptei economice, proletariatul în formare acordă atenție ideilor întrajutorării, creînd unele asociații cu caracter cooperatist, în scopul îmbunătățirii condițiilor lor de viață. Impulsul inițial în apariția cooperației l-a constituit nevoile proletariatului în formare ca și ale țărănimii, în condițiile dezvoltării relațiilor de producție capitaliste în Țara Românească, Moldova și Transilvania, prin care s-au creat bazele obiective și subiective ale apariției cooperației. Ideile cooperatiste venite din apus, ca și rezultatele primelor înfăptuiri practice din lume, în domeniul cooperației, au găsit teren favorabil răspîndirii lor în țara noastră. Ca și în alte țări, ideea solidarității celor lipsiți de mijloace a pătruns mai întîi în orașe, unde relațiile de producție capitaliste erau mai dezvoltate. Majoritatea lucrărilor care se ocupă de istoricul mișcării cooperatiste din România subapreciază rolul orașelor în apariția cooperației, importanța pe care mișcarea muncitorească și socialistă din România au acordat-o cooperației.

Începuturile cooperației datează din 1855, cînd 76 muncitori ceferiști din Brăila au creat Societatea de economie, credit și ajutor „Înfrățirea". În 1858 s-a înființat la București Casa de ajutorare și prevedere a lucrătorilor tipografi [3, p. 470]. Aceste exemple sînt urmate de constituirea altor organizații cu caracter cooperatist în diferite orașe ale țării. Deși primele asociații cu caracter cooperatist apar încă de la începutul celei de a doua jumătăți a secolului XIX la orașe, cooperația românească s-a extins în special la sate.

Situația țărănimii la sfîrșitul secolului trecut era deosebit de grea. Țăranii trebuiau să achite ratele pentru pămîntul primit prin înfăptuirea reformei agrare din 1864, să plătească dări, să-și procure inventar agri-

col, să-și acopere diferite nevoi ale consumului. Pentru toate aceastea aveau nevoie de bani pe care nu-i puteau procura decît prin împrumuturi. Casele de credit agricole județene, înființate în 1881, ca și transformarea lor în 1892 într-o bancă centrală de stat, cu sucursale pe județe, nu au putut să satisfacă cerințele crescînde de credit ale țărănimii. În aceste condiții de multe ori țăranii erau nevoiți să apeleze tot la foștii proprietari sau arendași. „Învoielile agricole", principala sursă de finanțare a țărănimii, din această perioadă, deveneau tot mai apăsătoare. Camăta atingea uneori 500% pe an.

Ca o reacție împotriva cămătarilor apar cooperativele de credit, numite bănci populare.

Începutul apariției mișcării cooperatiste la sate, anul 1893, coincide cu anul înființării primului partid de clasă a proletariatului, Partidul social-democrat al muncitorilor din România. Desfășurarea unei largi activități la sate, de către acest partid, în special prin organizarea de cluburi țărănești, la activitatea cărora erau atrași și învățătorii, care au avut un rol însemnat în apariția cooperației, explică atitudinea ostilă a statului față de cooperație, prigoana la care erau supuși organizatorii acestor asociații. „S-a urmărit cu bună știință — arăta C. Oprescu — supravegherea mișcării spre a nu devia în special spre stînga, într-o epocă de expansiune teoretică a socialismului care se trudea să pătrundă în satele noastre". C. Oprescu considera însă că „aceasta era o măsură necesară, izvorîtă din considerațiuni de păstrare a ordinii sociale existente, amenințată de utopiile socialiste" [10, p. 250].

În concepția politicienilor din acea vreme, cooperația trebuia să ia parte la înlăturarea relațiilor de producție feudale, dar pe o cale evolutivă, prin dezvoltarea băncilor populare și a obștiilor sătești. Desigur, că, această soluție satisfăcea interesele de clasă ale burgheziei și moșierimii și nu ale maselor exploatate. Numai grija pentru păstrarea orînduirii existente a determinat pe numeroși oameni de stat să se preocupe de problema țărănească și calea principală care permitea o oarecare îmbunătățire a situației maselor, fără a atinge bazele orînduirii burgheze, era considerată cooperația.

Prigonită la început de către autorități, fiind considerată ca o mișcare subversivă, dăunătoare ordinii de stat existente, cooperația a început apoi să fie sprijinită într-o oarecare măsură de către același stat, tocmai pentru a o sustrage influenței mișcării muncitorești, pentru a abate atenția maselor țărănești de la lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc.

În perioada interbelică, evoluția cooperației s-a aflat sub influența unei multitudini de factori de natură economică și social-politică. Unii dintre aceștia au creat condiții favorabile dezvoltării ei, alții au frînat această dezvoltare. În general însă, evoluția cooperației, s-a încadrat în evoluția de ansamblu a economiei românești, cunoscînd etape de dezvoltare mai intensă și de regres.

Deși industria se dezvoltă, în perioada interbelică România continuă să fie o țară slab dezvoltată din punct de vedere industrial. La sate, cu toată dezvoltarea mai rapidă a relațiilor de producție capitaliste, după înfăptuirea reformei agrare din 1921, datorită păstrării rămășițelor semifeudale și procesului de ruinare a unor mase însemnate de țărani, forțele de producție au rămas înapoiate. Agricultura românească se caracteriza printr-o slabă productivitate, prin caracterul ei extensiv, cerealier.

Structura înapoiată a economiei românești, ca și nevoile finanțării agriculturii, în condițiile intensificării procesului de industrializare capitalistă a României, fac, ca în întreaga perioadă interbelică, cooperația de credit să fie forma predominantă a cooperației. Tabelul 1, calculat după [1, pp. 700—703], ilustrează acest aspect.

Tabelul 1

Evoluția cooperației românești, în perioada 1921—1938

Anii	Total cooperație		Cooperație de credit		Ponderea cooperației de credit în total (%)	
	unități	membrii	unități	membrii	unități	membrii
1921	4.976	885.854	3.211	705.150	64,5	79,6
1924	7.449	1.251.669	3.965	847.217	53,1	67,7
1927	8.050	1.345.688	4.766	962.515	59,2	71,5
1930	7.436	1.442.092	5.525	1.127.224	70,1	78,1
1933	7.160	1.367.949	5.148	1.078.882	71,9	78,8
1936	7.612	1.401.144	5.235	1.102.841	68,7	78,7
1938	7.993	1.453.127	5.112	1.115.443	63,9	76,7

Cifrele prezentate indică o dezvoltare mai susținută a cooperației în primul deceniu interbelic, după care are loc declinul mișcării cooperatiste pînă în preajma anului 1936. Efectele crizei economice și ale înapoierii agriculturii se resimt vreme îndelungată asupra cooperației. Prelungirea crizei economice din agricultură pînă în preajma celui de al doilea război mondial, sărăcirea maselor țărănimii și ale proletariatului, în condițiile creșterii forței burgheziei, au influențat negativ mersul cooperației. Criza prin care trecea cooperația după 1928 îl face pe A. G. Galan să recunoască că „masele cred din ce în ce mai puțin în ideea cooperativă și mișcarea găsește din ce în ce mai puțini adepți și sprijinitori în rîndurile opiniei publice și oamenilor politici cu răspundere“ [6, p. 34].

Ca și în alte țări cu nivel scăzut de dezvoltare a forțelor de producție, caracterizate printr-o dezvoltare insuficientă a industriei și a proletariatului industrial, printr-o agricultură extensivă, nespecializată, în

care multe din trebuințele agricultorilor erau acoperite din gospodăria proprie, în România a predominat cooperația de credit. Astfel, în anul 1930 ponderea cooperației de credit în totalul cooperativelor era în România 70,1%, în Bulgaria 80,0%, în Jugoslavia 63,1%, în timp ce în țări ca Germania era de 54,2%, iar în Cehoslovacia 53,1% [5, p. 30].

Deși cooperația de credit cuprindea, după cum rezultă din cifrele prezentate, un număr important de membri, ea satisfăcea în primul rînd interesele unei minorități. Noile posibilități de valorificare ale capitalului, apărute odată cu intensificarea dezvoltării industriei capitaliste, cît și practica de maximizare, prin statute, a procentelor acordate pentru depunerile la capital, au îndepărtat unele capitaluri de cooperație. Totuși, cooperația de credit mai constituia încă un mijloc important de valorificare a capitalului burgheziei sătești.

Tabelul 2

Structura capitalului social, a depunerilor spre fructificare și a împrumuturilor în anul 1931

Mărimea sumelor	Capital social		Depuneri		Situația împrumuturilor		
	număr membri	valoarea mil. lei	număr depunători	valoarea mil. lei	mărimea sumelor	număr debitori	valoarea împrumt. mil. lei
Total	849.061	1.484	426.592	1.191		729.734	3.959
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	pînă	100,0%	100,0%
Pînă la 1000 lei	64,3	17,7	71,1	5,1	la 6000 lei	75,2	38,1
1000—5000	29,9	33,3	16,3	11,5	6001—10000	14,1	21,2
Peste 4000	5,8	49,0	12,1	83,8	10001—50000	10,3	33,9
					peste 50000	0,4	6,8

Datele cuprinse în tabelul 2, calculat după [4, p. 641], evidențiază ponderea hotărîtoare a burgheziei sătești atît în capitalul social și depuneri, cît și în împrumuturi. Astfel, în timp ce 64,3% din membrii cooperației de credit sătești, participă la capitalul social cu 17,7%, un număr mic de membri și anume 5,8% dețin 49% din capital. La depunerile spre fructificare contrastul apare și mai evident întrucît 71,1% din depunători dispun doar de 5% din valoarea depunerilor, iar 83,4% din depuneri aparțin unui număr de 12,6% dintre membri. Aceeași inegalitate rezultă din analiza împrumuturilor acordate, deoarece 75,2% dintre membrii obțin împrumuturi mici, pînă la 6 000 lei și care constituie doar 38,1% din valoarea lor, în timp ce 10,7% dintre membri își însușesc 40,7% din valoarea împrumuturilor. Avînd în vedere acest aspect, Marius G o r m s e n, expert danez, supunînd unei critici multilaterale cooperația românească din ajunul celui de al doilea război mondial, consideră băncile populare doar un mijloc folosit de „cei din fruntea lor care, sub masca

devotamentului, sustrag bieților țărani simpli, micilor lor economii, agonisite cu trudă, rezultat al unei lungi și grele munci" [8].

Deservind în primul rînd interesele burgheziei sătești, băncile populare au avut totuși un anumit rol economic și educativ. Structura împrumuturilor acordate, după scopul lor, arată că, circa 35% din valoarea lor este destinată cumpărării și arendării de pămînt, peste 31% cumpărării de inventar agricol, nutreț, semințe, 8,8% pentru scopuri comerciale și industriale, 25,1% pentru consum și plata diferitelor datorii [4, p. 641].

Insuficiența mijloacelor financiare ca și subordonarea cooperației intereselor burgheziei au redus posibilitățile folosirii ei în interesul țărănimii muncitoare. Demascînd caracterul de clasă al cooperației în capitalism, Partidul Comunist Român a organizat și condus lupta țărănimii împotriva moșierilor și burgheziei sătești. Membrilor de partid de la sate le revenea sarcina „de a activa în cooperativele și organizațiile culturale sătești, luptînd pentru a îndrepta activitatea acestor organizații spre folosul țărănimii sărace și pentru eliberarea ei de sub influența burgheziei" [9, p. 42].

Primită la 2 decembrie 1973

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de economie politică

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Anuarul statistic al României, pe anii 1939 și 1940.*
2. Constantinescu M., *Politica economică aplicată.* Vol. **2,** 1943.
3. * * * *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România, 1821—1878.* Ed. polit., 1971.
4. * * * *Enciclopedia României.* Vol. **III.**
5. Galan A. G., *Patruzeci de ani de experiențe cooperative în România, 1893—1934.*
6. Galan A. G., *Situația actuală a mișcării cooperative din România.* Analele economice și statistice, *6—8* (1936).
7. Galan A. G., *Situația cooperației la 1 ianuarie 1930.*
8. Gormsen M., *Studiu critic asupra cooperației române.* Independența economică, mai-august 1940.
9. * * * *Lupta P.C.R. pentru apărarea intereselor maselor muncitoare în perioada stabilizării parțiale și vremelnice a capitalismului, 1923—1928.* Ed. polit., 1959.
10. Oprescu C. I., *Din nevoile cooperației române.* 1936.
11. Oțetea A., *Istoria Poporului Român.* 1972.

ASPECTS CONCERNANT L'HISTORIQUE DE LA COOPÉRATION DE CRÉDIT EN ROUMANIE

(Résumé)

L'article souligne le rôle prédominant de la coopération de crédit dans le cadre de la coopération roumaine, pendant la période d'avant la deuxième guerre mondiale.

La soubordination des banques populaires aux intérêts de la bourgeoisie rurale se heurte à la résistance du Parti Communiste Roumain, qui lutte pour diriger l'activité de ces organisations en profit de la paysannerie laborieuse.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 331.041

INSTRUMENTE MODERNE ÎN CERCETAREA ERGONOMICĂ [1])

DE

EUGEN POPA şi MONICA VOICU

Un instrument mult folosit în cunoaşterea conţinutului şi problemelor fiecărei profesiuni în parte, pe care o abordează în totalitatea ei, este monografia profesională [1]...[3]. Datorită însă dezvoltării tehnicii care a determinat schimbări profunde în conţinutul profesiunilor existente, apariţiei unor profesii noi şi descompunerii profesiilor în meserii, monografia profesională cedează locul topoergogramei, care constituie o prezentare sintetică a locului de muncă [1].

Topoergograma descrie componentele locului de muncă făcînd apel la antropometrie, în scopul dimensionării utilajelor, organelor de comandă şi a locului de muncă propriu-zis [4], [5].

De fapt topoergograma studiază sistemul om-maşină ca un ansamblu format din două componente esenţiale şi anume factorul uman şi cel tehnologic, atît în faza de funcţionare a locului de muncă cît şi în faza de proiectare a acestuia.

Topoergograma ca şi monografia profesională se elaborează în urma unei investigaţii, în echipă complexă cuprinzînd ingineri, economişti, psihologi, medici, igienişti.

Literatura de specialitate conţine un material informativ redus în legătură cu problemele şi structura topoergogramei, elementele acesteia variind destul de mult în raport cu concepţia cercetătorilor acestui domeniu [1], [2], [4], [5].

Autorii studiului de faţă prezintă pe baza cercetării literaturii, a experienţei proprii şi a discuţiilor cu diferiţi specialişti un model de topoergogramă.

---

[1]) Prezentată la sesiunea cadrelor didactice a Facultăţii de studii economice Iaşi, din 26—29 octombrie 1972

Topoergogramă

Organizarea locului de muncă	Solicitări fizice, fiz,ologice, psihologice
Schema locului de muncă	1) Cerințe fizice 2) Cerințe medicale 3) Cerințe psihologice 4) Cerințe NTS
Descrierea locului de muncă	
Descrierea operațiilor de la locul de muncă	
Condiții de angajare la locul de muncă : 1) Vîrsta la angajare 2) Sexul preferat în meserie 3) Pregătire generală și specială 4) Salarizare 5) Posibilități de promovare	

Un alt instrument modern de cercetare ergonomică în activitatea de repartizare și promovare a personalului din întreprinderi este bioergograma [1], [5], [6].

Bioergograma se preocupă de problemele comportării organismului în raport cu durata muncii, repausul, orarul și munca în schimburi [5].

În același timp ea poate cuprinde și o fișă individuală a lucrătorului cu date asupra caracteristicilor sale fizice, psihice, profesionale și sociale [1].

Prezentăm alăturat un model de bioergogramă plecînd de la cerințele și elementele componente ale ei.

Componentele locului de muncă pe care se bazează topoergograma sînt strîns legate nu numai de factorul om, care conduce la elaborarea bioergogramei ci și de factorii de ambianță în procesul muncii care influențează asupra omului ; efectul acestor factori poate fi studiat cu ajutorul ecoergogramei [5]. Rezultă deci că în principiu ecoergograma se preocupă de influența factorilor de ambianță în procesul muncii.

Considerăm că factorii de ambianță care pot sta la baza elaborării ecoergogramei sînt :

1) Factori de ambianţă tehnici şi organizatorici: organizarea locului de muncă amenajări de ordin social şi sanitar iluminat industrial microclimat industrial
2) Factori de ambianţă fizică zgomot vibraţii şi trepidaţii culori muzică
3) Factori de ambianţă psihologică pozitivi (consideraţie, colaborare etc.) negativi (desconsideraţie, lipsă de colaborare etc).

Bioergogramă

Date personale		Condiţii specifice locului de muncă privind:
Situaţia socială	Activitatea profesională	Date asupra constituţiei fizice şi stării de sănătate Existent Necesar
Data naşterii Starea civilă Situaţia familială Situaţia materială Nivel cultural Anturajul Activităţi obşteşti Comportarea în societate	Data intrării în activitate Întreprinderea în care a funcţionat Profesiunile ocupate Data angajării în întreprinderea actuală Nivelul de calificare atins Categoria de încadrare Rezultatele obţinute în muncă Recompense şi sancţiuni	Date antropometrice Date asupra organelor senzoriale Date asupra sistemelor nervos endocrin etc. Date asupra aparatelor circulator respirator
		Date asupra structurii psihologice Existent Necesar
		Caracteristici intelectuale Caracteristici temperamentale Caracteristici de afectivitate Caracteristici de voinţă Caracteristici de caracter Caracteristici de motricitate

În continuare prezentăm un model de ecoergogramă.

Ecoergogramă

Descrierea condițiilor tehnico-organizatorice ale locului de muncă conform topoergogramei				
Factori generați de activitatea desfășurată la locul de muncă			U/M Valorile indicatorilor corespunzatori factorilor de influență	
			optimi	efectivi
Factori de ambianță tehnică și organizatorică	iluminat			
	microclimat industial	ventilație		
		praf		
		radiații		
		încălzire		
Factori de ambianță fizică	zgomot			
	vibrații și trepidații			
	culori			
	muzică			
Factori de ambianță psihologică	pozitivi	considerație colaborare interes bună dispoziție		
	negativi	desconsiderație necolaborare dezinteres		

Cele 3 ergograme elaborate de noi și prezentate sub forma unor scheme, permit pe de o parte o mai bună orientare a muncitorului spre diferitele locuri de muncă, iar pe de altă parte clarificarea bazelor practice de abordare a problemelor de ergonomie.

Primită la 24 februarie 1973

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de organizare și planificare

BIBLIOGRAFIE

1. Holban I., *Realizarea personalităţii, hazard sau ştiinţă.* Colecţia Orizonturi, Buc., 1971.
2. Botez C., Mamali M., Pufan P., *Selecţia şi orientarea profesională.* Centrul de documentare şi publicaţii al Ministerului Muncii, Buc., 1971.
3. * * * *Profesiuni din industria chimică.* Monografii profesionale, nr. 4, 1971.
4. Anghelescu V., *Elemente de ergonomie aplicată.* Ed. polit., Buc., 1971.
5. Anghelescu V., *Conţinutul ergonomiei şi stadiul aplicării sale pe plan mondial.* CEPECA, nr. 4 (1971).
6. Nicolau E., Dimache St., Berinde M., *Ergonomia privită din punct de vedere al produsului finit.* Conferinţa de ergonomie, Buc., 1971.

INTRUMENTS MODERNES DANS LA RECHERCHE ERGONOMIQUE

(Résumé)

En portant des profonds changements intervenus dans le contenu des professions existentes — l'apparition de nouvelles professions, la décomposition des professions en métiers, grâce au développement technique qui détermine la nécessité d'étudier le métier dans un certain lieu de travail — les auteurs présentent trois instruments modernes de recherche ergonomique, à savoir : la topoergogramme (qui constitue une présentation synthétique du lieu de travail), la bioergogramme (qui se préoccupe des problèmes du comportement de l'organisme par rapport à la durée du travail et le repos, l'horaire, le travail par équipes qui se succèdent) et l'écoergogramme (qui étudie l'effet des facteurs ambiants qui influencent l'homme pendant le processus du travail).

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 62.001

IMPLICAȚII ALE PROGRESULUI ȘTIINȚIFIC ȘI TEHNIC ASUPRA EVOLUȚIEI ÎNTREPRINDERII INDUSTRIALE

DE

GH. MACOVEI

Întreprinderea cunoaște în prezent, profunde transformări determinate de evoluția tehnicii și a tehnologiei și de condițiile social-economice în continuă schimbare. Această evoluție s-a produs îndeosebi, sub influența crescîndă a progresului științific și tehnic, a aplicării rapide a rezultatelor acestora în producție.

Se poate afirma că una din caracteristicile dominante ale timpului nostru o constituie impactul științei cu producția.

Transformarea științei într-un puternic factor de producție este acceptată astăzi nu numai în lucrările specialiștilor, dar și în practica social economică din diferite țări. La Congresul al IX-lea al P.C.R. tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Știința care stă la baza construcției socialismului trebuie să-și aducă contribuția tot mai activă la întărirea continuă a forței economice a patriei, la dezvoltarea întregii societăți“ [1].

Potrivit acestei orientări, în ultimii ani conducerea partidului și statului a adoptat măsuri care au permis îmbunătățirea organizării și conducerii activității de cercetare științifică, conlucrarea strînsă între forțele universității, ale instituțiilor de cercetare și unitățile productive.

Pe baza Hotărîrii Plenarei C.C. al P.C.R. din 27—28 noiembrie 1973, între măsurile privitoare la îndeplinirea și depășirea planului pe anul 1974, este cuprinsă și aceea ca titularii de plan să defalce distinct indicatorii de plan pentru activitatea de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică. Începînd cu anul 1974, elaborarea planului național unic se realizează începînd cu secțiunea de cercetare științifică și progres tehnic, conferindu-se astfel acestor activități, rolul de factori hotărîtori ai dezvoltării economice și sociale.

Importanța progresului tehnico-științific asupra dezvoltării economiei în general și îndeosebi asupra evoluției întreprinderii moderne este confirmată și de faptul că multe din marile întreprinderi din lume, care s-au dezvoltat extrem de rapid, își datoresc această dezvoltare în primul rînd promovării largi a progresului tehnic.

Referindu-se la acest aspect, profesorul american J. K. Galbraith arată : „marea întreprindere modernă se caracterizează prin investiții masive de capitaluri și de capacități organizatorice, cerute de amploarea tehnologică și creșterea specializării, a cunoștințelor de înaltă calificare și de nevoia de planificare pe termene lungi“ [2].

Sub influența științei și a tehnologiei, modernizarea și dezvoltarea întreprinderii industriale se produc în ansamblu și nu numai asupra bazei sale tehnico-productive. „Metamorfoza modernizării“ se face simțită și în conducerea și organizarea întreprinderilor. În evoluția și dezvoltarea întreprinderii intervin o seamă de factori, cum ar fi : a) mărimea întreprinderii ; b) schimbarea naturii muncii ; c) utilizarea unui aparat științific în controlul economic al întreprinderii ; d) complexitatea informațională ; e) promovarea unor metode și forme de conducere moderne.

Creșterea *dimensiunii întreprinderii* într-un ritm fără precedent, pe plan mondial, a determinat situații în care accentul este pus pe elaborarea prognozelor și a planurilor de dezvoltare a întreprinderii. Se apreciază că formalizarea procedurilor de realizare a strategiei (a planurilor) prin decizii tactice și programe de lucru tipizate, va compensa lipsa contactelor între salariații întreprinderii. Această formalizare nu se va substitui complet contactelor personale între cadrele de conducere și executanți, ci numai în măsura în care aceasta permite funcționarea mai operativă și mai eficientă a întreprinderii.

Sînt însă puncte de vedere în literatura de specialitate, cum ar fi cel exprimat de specialiștii francezi M. Bressy și G. Richoux, care afirmă că, chiar dacă fenomenul general de creștere a întreprinderilor și intensitatea inovației în etapa actuală par să condamne întreprinderile mici și mijlocii, acestea continuă să dețină ponderi importante. Astfel, ei arată că „în S.U.A., în mod tradițional și fals considerată țara „întreprinderilor mari“, în anul 1965 întreprinderile mici și mijlocii realizau o treime din cifra globală de afaceri a industriei și utilizau 30 milioane de oameni“ [3].

Între avantajele întreprinderilor mici și mijlocii sînt citate : rapiditatea de adaptare ; unitatea de comandă în lipsa unor „etaje ermetice“ intermediare între muncitori și conducere ; facilitatea comunicării, mobilitatea producției și rentabilitatea ei prin obținerea de unicate sau serii mici, neaccesibile marilor întreprinderi ; posibilitatea specializării, care constituie, potrivit părerii autorilor, veritabila rațiune „de a fi“ și șansa „de a supraviețui“ a întreprinderilor mici și mijlocii.

Influența modificărilor care au loc *în natura muncii*, sub influența progresului științei și al tehnologiei, poate fi examinată sub următoarele aspecte :

a) Munca în întreprindere dobîndește un pronunțat caracter tehnic, personalul tehnic fiind superior pregătit comparativ cu anii anteriori. Este cazul profesiunilor de ingineri, chimiști, fizicieni. Pentru a putea

conduce specialişti de înaltă calificare, cadrele de conducere trebuie să-şi însuşească cunoştinţele cele mai recente din domenii foarte diferite.

b) În afara salariaţilor care se ocupă direct de producţie şi care sînt în scădere, creşte în schimb ponderea personalului care realizează activităţi de cercetare ştiinţifică, marketing şi alte activităţi funcţionale. Pentru aceste activităţi este necesară o calificare complexă, în virtutea importanţei pe care o deţin elementele sistemului informaţional modern.

c) Pe planul conducerii modificările intervenite în natura muncii de execuţie se reflectă în noi cerinţe faţă de masa salariaţilor. În locul conducerii pe baza autorităţii formale, bazate exclusiv pe dispoziţii, conducătorii trebuie să adopte o poziţie mai complexă, în vederea integrării salariaţilor în activitatea întreprinderii, prin participare bazată pe motivaţii de structură morală şi materială.

d) Modalităţile colective de a soluţiona diferite sarcini ale întreprinderii se dovedesc tot mai necesare. Acestea depăşesc graniţele întreprinderii, luînd la nivelul ramurii sau a economiei naţionale forma unor acţiuni care rezolvă problemele de interes comun ale majorităţii întreprinderilor : cercetarea ştiinţifică în institute centrale sau departamentale şi unităţi de învăţămînt ; soluţionarea problemelor aprovizionării sau a desfacerii produselor pe piaţa internă sau externă de către centralele industriale ; organizarea specializării producţiei şi a cooperării între întreprinderi, care este de resortul centralei ; perfecţionarea cadrelor de conducere ; introducerea sistemului informaţional bazat pe mecanografie şi automatizare în obţinerea şi prelucrarea datelor ; standardizarea terminologiilor şi altele.

Aparatul de control ştiinţific al activităţii economice capătă semnificaţii noi. Întreprinderea industrială funcţionînd pe baza gestiunii economice proprii şi avînd mijloace de producţie evaluate în etalon bănesc, este obligată să-şi organizeze calculul economic pe baza contabilităţii şi un sistem informaţional propriu. Controlul economic apare ca dimensiune a gestiunii economice.

Subliniem că există şi în ţara noastră preocupări aprofundate în problemele controlului şi ale gestiunii economice a întreprinderilor industriale.

Într-o lucrare recentă se arată : „Prevenirea, descoperirea şi lichidarea fenomenelor care generează rezultate negative sau pagube în activitatea întreprinderii sînt atributele controlului. Principalul instrument al controlului economic este bilanţul. Exprimînd în mod centralizat şi sistematic datele contabilităţii sub formă de sinteze asupra mijloacelor economice şi provenienţei lor, precum şi rezultatele unei perioade de gestiune, bilanţul serveşte tot mai mult scopului elaborării prognozelor, a studiilor previzionale şi pentru luarea deciziilor de mare randament“ [4].

În literatura de specialitate, *modificările care au loc în conducerea şi organizarea întreprinderilor sub raportul proceselor informaţionale,*

sînt tratate tot mai frecvent. Astfel, se consideră că aceste modificări se pot compara, prin efectul lor cu evoluția industrială din secolul trecut. Dacă evoluția industrială a avut loc în domeniul producției prin diviziunea muncii, specializarea, tehnicizarea și automatizarea proceselor de muncă, în prezent se poate constata o evoluție analogă în domeniul proceselor informaționale. Separarea proceselor informaționale în întreprindere pe sfere de activitate și standardizarea lor contribuie nemijlocit la introducerea mijloacelor tehnice și electronice de prelucrare a datelor. Acestea, la rîndul lor, contribuie la perfecționarea și standardizarea proceselor informaționale [5].

În ceea ce *privește adoptarea deciziilor de către conducere* și promovarea unor metode de conducere moderne, acestea se bazează, după opinia celor mai mulți specialiști, pe trei tipuri de informație (principale) :

1° informații detaliate asupra situației considerate, care implică luarea deciziei ;

2° informații generale despre obiectivele întreprinderii ;

3° experiențele înregistrate în memoria conducătorilor și cunoștințele de care aceștia dispun.

Toate acestea trebuie să fie completate cu informații privind comportamentul și reacția persoanelor care vor fi implicate în acțiune, ca urmare a deciziei luate. Deoarece un conducător nu realizează el însuși deciziile pe care le ia, lui îi revine misiunea de a determina pe alții să acționeze. Ca urmare, forma clasică de transmitere a ordinelor va fi în viitor aproape imposibil de practicat.

Modificările care au loc pe planul dezvoltării interne a întreprinderii și în cadrul mediului social-economic în care aceasta funcționează, complexitatea crescîndă a problemelor cu care se confruntă întreprinderea în etapa actuală, ridică specialiștilor din întreaga lume, și nu numai acestora, o serie de întrebări. Între acestea pot fi reținute în mod deosebit două :

α) cum pot fi astăzi cuprinse problemele tot mai complexe ale întreprinderii, pentru a-i asigura o conducere eficientă și, deci, o dezvoltare continuă ?

β) cum va evolua întreprinderea sub influența factorilor interni și externi ?

După cum a reieșit din lucrările Congresului al VII-lea al Comitetului European al Consiliului Internațional de Organizare Științifică, care a avut loc la Bruxelles în iunie 1971, asupra întreprinderii, în viitor, vor influența următorii șase factori :

a) necesitatea de a avea acces în măsură crescîndă la informații ;

b) capacitatea de a inova ;

c) necesitatea elaborării unor strategii coerente și a unui plan ;

d) necesitatea de a promova metodele moderne de conducere și a spori participarea salariaților ;

e) ameliorarea sistemului de comunicații și a structurii organizatorice, prin promovarea formelor organizatorice neformale ;

f) integrarea mai bună a întreprinderii în mediul economico-social.

Primită la 4 februarie 1974

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de organizare și planificare

BIBLIOGRAFIE

1. Ceaușescu N., *Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român.* Ed. polit. 1966, p. 60.
2. Galbraith J. K., *Le nouvel état industriel.* Gallimard, Paris, 1968, p. 61.
3. Bressy M., Richoux G. C., *Les regroupements d'entreprises.* Paris, 1970.
4. Rusu D., *Contabilitate generală.* Ed. a II-a, E.D.P., 1972, p. 25.
5. Delville A., *L'information dans l'entreprise,* Paris, Dunod, 1969, p. 19.

LES IMPLICATIONS DU PROGRÈS SCIENTIFIQUE ET TEHNIQUE SUR L'ÉVOLUTION DE L'ENTREPRISE INDUSTRIELLE

(Résumé)

L'évolution de l'entreprise connaît des profondes transformations dans la technologie, la direction et l'organisation.

On étudie certains aspects conformément aux études des divers auteurs roumains et étrangers concernant les facteurs d'influence sur la direction et l'organisation de l'entreprise industrielle, à savoir : les dimensions de l'entreprise ; les changements de la nature du travail ; l'utilisation d'un appareil scientifique dans le contrôle de la gestion économique de l'entreprise ; la complexité informationnelle ; la promotion des méthodes et des formes du management scientifique.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 338.9; 677

DETERMINAREA DURATEI OPTIME DE FOLOSIRE A MAŞINILOR CU INELE

DE

COSTACHE RUSU

1. Consideraţii generale

Determinarea duratei optime de folosire a mijloacelor fixe, a utilajelor din filaturile de lînă este una din problemele de bază a folosirii lor eficiente. Actualitatea problemei constă în aceea că mijloacele fixe sînt o componentă majoră a avuţiei naţionale, a produsului social total, iar ritmul lor de creştere, structura şi folosirea lor eficientă, constituie factori de prim rang ai creşterii economice.

Determinarea duratei de serviciu optime a maşinilor cu inele este necesară atît pentru stabilirea corectă a amortizării în cadrul cheltuielilor de producţie cît şi pentru calculul balanţelor de utilaje. Ea poate fi utilă de asemenea în stabilirea timpului de recuperare normativ pentru un anumit utilaj dat.

Durata de folosire a utilajelor are multiple implicaţii economice exercitînd pe deoparte o puternică influenţă asupra activităţii economice a întreprinderilor iar pe de altă parte asupra ritmului, procesului de reînnoire a utilajelor [1].

Totuşi, influenţa hotărîtoare asupra duratei de folosire a utilajelor o exercită progresul tehnic prin procesul de economisire a muncii sociale. Progresul tehnic influenţează continuu în dinamică în direcţia reducerii duratei de folosire a utilajelor ca şi a bunurilor de consum. Ritmul accelerat al progresului tehnic conduce la o uzură morală accentuată care poate fi diminuată prin reducerea duratei de folosire a utilajelor. Considerăm că durata optimă de folosire a utilajelor în condiţiile revoluţiei tehnico-ştiinţifice contemporane nu poate fi concepută în afara progresului tehnic deşi în literatură se mai întîlnesc modele care nu evidenţiază influenţa acestui important factor.

Realizarea de noi produse, diversificarea acestora tot mai accentuată în industria textilă, cerută de piaţă şi prevăzută în studiile de marketing, impune utilaje cu o viaţă din ce în ce mai scurtă şi tot mai diverse. Durabilitatea cedează versatilităţii şi deci, durata optimă nu este

dictată de aspectele tehnice. În ultimă instanță în viitor această durată va fi dictată mai puțin, chiar și de cheltuielile de exploatare care influențează astăzi majoritatea modelelor. Această durată va fi influențată tot mai mult de posibilitatea de adaptare a utilajului la cerințele producției în perspectivă (greu de prins într-un indicator economic) și de productivitate.

În perioada de început a dezvoltării industriei, preocuparea de bază era prelungirea pe cît posibil a perioadei de funcționare și de rentabilizare a rezultatelor [2]. În ultima perioadă, ne referim aici la perioada de după război, de cînd se pune în mod special problema duratei optime de funcționare a utilajelor, se urmărește funcționarea acestora, astfel încît să avem cheltuieli minime, și un venit maxim. Capătă deci preponderență criteriile economice, cele tehnice trecînd pe planul al doilea, fără a fi însă neglijate.

În economia întreprinderii, valoarea mijloacelor fixe consumate se recuperează sub forma unor cote anuale procentuale în funcție de durata normată. Desigur, această durată normată trebuie să reflecte gradul de adaptare la schimbări cu atît mai mult în sectorul industriei textile, unde moda are de spus un cuvînt ! De modul în care vom stabili duratele de serviciu a mijloacelor fixe, depinde justețea politicii de amortizare [3]. Nerespectarea unei bune corelații între mărimea amortizării și durata de serviciu a mijloacelor productive, poate avea efecte necorespunzătoare.

Un termen relativ redus de funcționare a utilajelor duce la creșterea ponderii amortizării în prețul de cost, celelalte condiții rămîn neschimbate, însă, scade masa beneficiului și în mod artificial se diminuează rentabilitatea producției. Dacă după amortizarea completă nu s-ar mai plăti amortizare (cum se procedează astăzi conform legislației, avînd norme de amortizare constante în timp), ar fi posibilă chiar o creștere deosebită a rentabilității la întreprinderile avînd utilaje vechi, deci cu un nivel tehnic scăzut, comparativ cu întreprinderi similare. Un termen mare de funcționare a utilajelor provoacă creșterea cheltuielilor de întreținere și reparații, dar reduce în același timp cota de amortizare.

2. Factorii care influențează durata de funcționare normală a mașinilor cu inele

Perioada de timp de folosire justificată din punct de vedere a cheltuielilor de exploatare constituie primul din factorii de influență a duratei normate de funcționare. Durata de folosire a utilajelor din punct de vedere tehnic poate fi prelungită pe un timp nedefinit dacă se face abstracție de condițiile economice ale producției. Tehnica actuală este în măsură să execute produse foarte durabile în timp, dar nu produse în condiții economice. Considerăm că preocuparea pentru determinarea duratei optime de funcționare ar trebui să se deplaseze în condițiile actuale de la consumator (beneficiar), la producător. Proiectarea diferitelor ca-

racteristici, și mă refer aici la cele vizînd aspectul durabilității, să coincidă cu durata optimă de funcționare, pentru ca astfel să poată fi influențate costurile.

Pe de altă parte, durata de serviciu optimă a utilajului conducător trebuie să fie corelată cu a celorlalte utilaje din întreprindere, astfel că odată cu ocazia reutilării, să poată fi aduse perfecționări tehnice. În caz contrar, introducerea unei tehnici noi și în special utilizarea acesteia este condiționată de eliminarea decalajului care se creează între capacitatea utilajului nou înlocuit și a celorlalte utilaje.

Perfecționările tehnicii sînt legate în special de modificări tehnologice și de aici se impune ca durata de funcționare optimă să fie realizată prin proiectare, aproximativ aceeași pentru toate utilajele și echipamentele, să avem deci utilaje pe cît posibil de la aceeași firmă, care să fi avut în vedere acest aspect.

Ca factori de influență a duratei normate mai putem enumera : durata de serviciu efectivă a utilajelor de același fel scoase din uz prin casare într-o anumită perioadă, durata medie consumată a utilajelor în funcțiune pe ani de serviciu, ponderea ultimei reparații capitale care nu trebuie să depășească plafonul maxim de 60% din valoarea de înlocuire a mijloacelor de muncă, duratele de serviciu a utilajelor din țările cu economie dezvoltată.

Dacă în condițiile actuale ale revoluției tehnico-științifice admitem că durata de funcționare este influențată în principal de progresul tehnic și că se admite înlocuirea unui utilaj atunci cînd consumul de muncă pentru reproducerea sa este mai mic decît cel pe care mașina îl economisește în procesul de producție, așa cum arăta și Marx [4], atunci vom putea scrie că :

$$C_m < E_m,$$

unde C_m reprezintă costul mașinii sau cantitatea de muncă utilizată pentru propria ei producție ; E_m — cantitatea de muncă economisită sau înlocuită prin utilizarea mașinii.

Desigur, aceste cantități de muncă vor putea fi exprimate și valoric. Se pune problema : cum trebuie privită această relație, la nivelul unei economii oarecare, a unui sistem, sau la nivelul economiei mondiale ? Părerea noastră este că această expresie trebuie aplicată în cadrul cel mai general al economiei mondiale. Pentru o altă aplicare, țările slab dezvoltate riscă să-și mărească decalajul față de cele dezvoltate din punct de vedere economic. A privi problema numai din punctul de vedere al economiei unei țări, înseamnă a fi de acord cu teoriile care spun că în țările în curs de dezvoltare să se introducă tehnica veche a țărilor dezvoltate pe seama țărilor slab dezvoltate.

A privi expresia de mai sus în contextul economiei mondiale, înseamnă recunoașterea necesității unor eforturi deosebite din partea țărilor în plină expansiune industrială, eforturi de a fi competitivi pe plan mondial, eforturi de autodepășire, de micșorare a decalajului existent.

Altfel spus, relația pe care o analizăm trebuie satisfăcută în unități de muncă care elimină influența prețurilor, a tarifelor sau conjuncturilor. Exprimarea în unități valorice poate duce la concluzia că legea economisirii muncii sociale are o valabilitate limitată de la o țară la alta.

Rezultă că duratele de serviciu normate se stabilesc atît prin luarea în considerare a unor elemente precise rezultate din calcule, cît și din aprecierea altor elemente, care nu au fost corelate matematic și care ne dau o valoare orientativă.

Duratele noi de serviciu stabilite prin reevaluarea din economia noastră la 1 ianuarie 1969 [5], vizează grupe mai restrînse de mijloace fixe și limitează fenomenul de supra și subamortizare, deoarece dispersia duratelor efective este acum mai restrînsă. Desigur, că nici în aceste condiții duratele de serviciu normate care sînt niște medii, nu se suprapun peste duratele efective de funcționare a fiecărui mijloc fix. Ele pot fi mai mari sau mai mici decît acestea. Se impune în continuare aprofundarea studiilor și cercetărilor în acest domeniu întrucît considerăm că acestea sînt încă insuficiente și trebuiesc găsite metode și modele care să permită cuantificarea tuturor factorilor economici, a interțiunilor dintre ei, în vederea determinării unei durate optime de folosire a utilajelor în producție.

3. Metode și modele pentru determinarea duratei optime de funcționare a utilajelor din filaturile de lînă

1. Problema determinării duratei optime de funcționare a utilajelor în general, a făcut obiectul cercetării a numeroși specialiști, economiști, matematicieni, ingineri, care au elaborat fie teorii proprii, fie au încercat să aducă perfecționări celor existente [6]...[12].

Un stat care duce o politică de introducere a progresului tehnic cel mai avansat, chiar în condițiile nerespectării relației în unități valorice, la nivelul economiei naționale, va obține într-un viitor apropiat succese deosebite. Un exemplu în acest sens ni-l oferă țara noastră.

Economia E_m care se obține prin introducerea progresului tehnic respectiv se scrie :

$$E_m = T \Sigma q_i(s)\, \Delta t_i \quad \text{sau} \quad E'_m = T \Sigma q_i(s) p_i,$$

unde T — durata normată de funcționare ; Δt_i — timpul economisit pentru producerea produsului i ; q_i — volumul producției din produsul i ; q_i — economia obținută la produsul i prin folosirea tehnicii noi ; (s) — sortimentul de fabricat.

Rezultă că T depinde și de structură, de sortiment. Modificarea rapidă a sortimentului conduce la reducerea lui T prin readaptare

$$C_m < T \Sigma q_i(s) \Delta t_i \rightarrow \frac{C_m}{\Sigma q_i(s)\, \Delta t_i} < T.$$

Este deosebit de interesant şi util de cunoscut cît de mare poate să fie efortul de investiţii pe care-l poate face statul pentru dezvoltare în condiţiile asigurării volumului producţiei. Restrîngem volumul producţiei şi introducem progresul tehnic sau, asigurăm volumul producţiei cu o tehnică mai scăzută. Aceasta este problema complexă care preocupă şi va trebui să preocupe şi în viitor economiştii.

Un alt factor care determină durata de serviciu normată a utilajelor, îl constituie prognoza evoluţiei progresului tehnic din domeniul respectiv de utilizare sau de fabricaţie a mijlocului fix. Toate expresiile pentru stabilirea duratei optime de funcţionare au ceva comun şi anume tendinţa de a analiza unele categorii de costuri sau venituri, optimizarea cheltuielilor şi veniturilor, în funcţie de care se determină durata optimă de funcţionare.

Toate formulele şi teoriile vădesc interesul pentru o determinare ştiinţifică a duratei de viaţă a utilajelor. În principiu nu există deosebiri fundamentale între formulele respective, fiecare se bazează pe minimum cheltuielilor de întreţinere şi exploatare, în fiecare se cuprind unele cheltuieli care se majorează în funcţie de durata de viaţă a utilajului şi altele care scad în decursul acestei durate. Diferenţele constau în aceea că unele modele sînt discrete iar altele consideră cheltuielile ca nişte funcţii continui, unele iau în considerare influenţa progresului tehnic şi a timpului şi altele nu. Unele se raportează la timp iar altele la volumul producţiei.

2. Dar să vedem cum se formulează o astfel de problemă. Maşinile au scopul de a înlocui munca şi de a uşura în anumite proporţii în decursul perioadei lor de funcţionare. Într-o formulare largă, introducerea progresului tehnic presupune creşterea acestei proporţii de înlocuire a muncii cu maşini. Dacă ne-am referi însă la o anumită tehnică, munca pe care aceasta o economiseţse în decursul perioadei ei de folosire nu este mereu aceeaşi. Grafic această afirmaţie poate fi observată în fig. 1 pentru un ciclu de reparaţii. R_c, R_m, R_k, sînt respectiv reparaţii curente, medii şi capitale ; C — capacitatea de producţie a utilajului iar T — ciclul de reparaţii. Rezultă că înainte de fiecare reparaţie asistăm la o reducere a capacităţii de producţie şi la o tendinţă generală de reducere a acestei capacităţi în timp, dacă nu mai au loc alte perfecţionări.

Funcţionarea maşinilor necesită anumite cheltuieli legate de reparaţii, revizii, materiale, energie şi altele ceea ce înseamnă că la cantitatea de muncă încorporată în maşina însăşi, se adaugă o cantitate de muncă suplimentară. Pe deoparte, maşina economiseşte munca în anumite proporţii determinate, iar pe de altă parte, din necesitatea de a funcţiona, atrage diverse cheltuieli, adică o cantitate suplimentară de muncă care creşte necontenit în timp.

3. Dacă avem în vedere numai uzura fizică care se produce inevitabil în timp odată cu învechirea maşinii, observăm cum concomitent cu creşterea cheltuielilor de exploatare, ea scade. Pentru prezentarea

acestor modele, considerăm totuși necesară o discuție asupra uzurii morale și a factorului timp, ca urmare a influenței progresului tehnic.

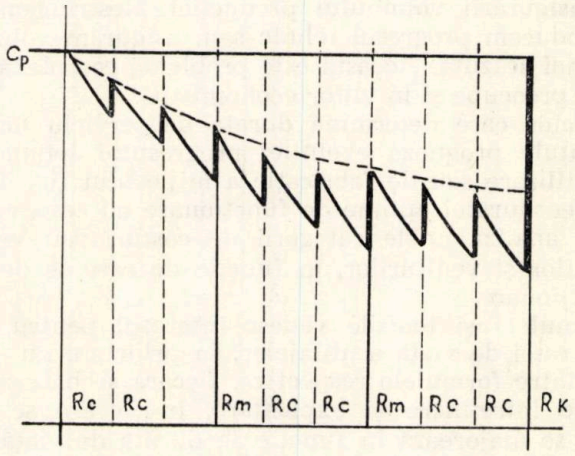

Fig. 1

4. Uzura morală *1* constă în devalorizarea mijloacelor de muncă prin apariția unor exemplare similare mai ieftine ca urmare a creșterii productivității muncii în ramurile care le-au produs. În mod obișnuit mărimea acesteia se află cu ajutorul următoarei expresii :

$$U_{m1} = \frac{\sum_{i-0}^{m} V_{0i} - \sum_{i-0}^{n} V_{ii}}{\sum_{i=1}^{n} V_{0i}} \quad \text{sau} \quad U_{m1}\% = \frac{V_0}{V_i} - 1100,$$

unde : V_0 — valoarea inițială a utilajului vechi și V^i — valoarea utilajului nou, valoarea de înlocuire.

Periodic, prin acțiunea de reevaluare se stabilesc noi valori ale mijloacelor de muncă (valoarea de înlocuire completă) care ține seama de gradul de devalorizare survenit. Noi am stabilit valoarea de înlocuire pentru un an oarecare t în funcție de creșterea productivității muncii în industria constructoare de mașini textile, ținînd seama de creșterea productivității muncii sociale.

Uzura morală *2* este determinată de apariția și folosirea unor utilaje superioare din punct de vedere tehnic care asigură o productivitate mai mare în comparație cu cele vechi, influențează asupra randamenului acestora. Uzura morală *2* o putem stabili astfel :

$$U_{m2} = \frac{Q_m - Q_v}{Q_n},$$

unde Q_n — producția unui utilaj de tip nou și Q_v — producția unui utilaj vechi.

Uzura morală 2 prezintă dificultăți deosebite în determinarea ei, care constau în imposibilitatea de estimare a progresului tehnic atît pe scara economiei naționale cît și pe plan mondial.

În calculele noastre ținînd cont de prognoza evoluției progresului tehnic am stabilit următoarea expresie exponențială pentru progresul tehnic al mașinilor de filat de tip actual și de alte tipuri, prevăzute atît pe plan național cît și pe scara economiei naționale.

$$Y = A\,[B\,10^{0,1\,t}]^t = 10\,[1{,}15\,.\,10^{0,1\,t}]^t,$$

unde Y reprezintă viteza de debitare a sistemelor de filare exprimînd progresul tehnic în anul t; t — numărul de ani care au trecut față de anul de bază.

Pentru anul 1959 $t = 0$; anul 1960 $t = 1$, etc.

În aceste condiții rezultă că uzura morală va putea fi apreciată și cu ajutorul expresiei :

$$Y_1 - Y_0 = A\,[B\,10^{0,1\,t_1}]^{t_1} - A\,[B\,10^{0,1\,t_0}]^{t_0}.$$

În timp ce uzura morală 1 afectează valoarea de schimb, respectiv valoarea inițială, uzura morală 2 afectează valoarea de întrebuințare și influențează direct duratele de folosire ale utilajelor. Această influență poate fi sesizată și în cazul modernizării utilajelor cînd, deși le ridică uneori considerabil producție, ele nu ajung la nivelul producției noilor utilaje perfecționate. În funcție de ritmul și aria progresului tehnic uzura morală prezintă diferențieri în timp și spațiu în cadrul ramurilor economiei naționale. De aici decurg și aspectele specifice diferitelor ramuri și subramuri după cum se vede și din expresia de mai sus (Y). Diferitele categorii de mijloace fixe au o dinamică diferită a uzurii și aceasta se reflectă în prețul de cost și în rentabilitatea producției întreprinderilor.

Efectele uzurii morale pot fi prevenite prin cunoașterea legității acesteia și prin elaborarea unor măsuri corespunzătoare. În literatură se găsesc o serie de modalități ca, intensificarea folosirii mașinilor și instalațiilor prin creșterea numărului de schimburi de lucru, sporirea gradului de folosire intensivă și extensivă a utilajelr de producție și în special pentru industriile unde tehnica se dezvoltă într-un ritm accelerat. În cadrul acestor industrii pe lîngă industria metalurgică, chimică, de extragere a petrolului și țițeiului, fac parte și unele ramuri ale industriei textile, printre care filaturile de lînă alături de filaturi în general, întreprinderile de tricotaje.

5. Actualizarea cheltuielilor pentru întreținerea și funcționarea utilajelor prezintă importanță pentru toate termenele de înlocuire, dar mai ales pentru acelea a căror durată optimă de folosire a utilajelor este mai mare și deci influența factorului timp devine pronunțată.

Factorul timp privit ca măsură a dinamismului economic, cu multiple implicații asupra unor aspecte ale activității economice, este supus

din ce în ce mai mult unei analize multilaterale. Se apreciază că sporirea productivităţii muncii sociale reprezintă în sinteză dinamismul economic.

În raport cu timpul, cheltuielile de întreţinere şi funcţionarea utilajului sînt în genere progresive. Concomitent însă, pe baza creşterii muncii sociale, cheltuielile de muncă aferente unei unităţi de repartiţie determinată, îşi modifică coantumul şi devin regresive. Asemenea cheltuieli efectuate în trecut, sînt mult mai mari decît cele prezente, iar cele prezente sînt mai mari decît cele viitoare.

Rezultă deci că dacă intenţionăm să actualizăm cheltuielile din trecut la nivelul celor prezente sau viitoare, adică să le convertim la nivelul productivităţii muncii sociale, actuale sau viitoare, prin prisma cheltuielilor din trecut la nivelul celor prezente sau viitoare, acestea vor fi micşorate iar dacă actualizăm cheltuielile prezente sau viitoare prin prisma cheltuielilor viitoare, acestea vor fi mărite. Prin urmare, se confruntă două tendinţe : pe de o parte creşterea continuă a volumului cheltuielilor de întreţinere şi funcţionare necesitate de procesul obiectiv al uzurii fizico-materiale, iar pe de altă parte, reducerea acestor cheltuieli cu întreţinerea şi funcţionarea utilajelor. Altfel, nici nu s-ar forma o limită economică de eficienţă a duratei optime de folosire a utilajelor, ţinînd seama că aceste cheltuieli au ponderea cea mai mare în totalul influenţelor.

Dacă am face o ierarhizare a celor trei importante influenţe despre care am vorbit pînă acum, uzura morală unu, uzura morală doi şi actualizarea cheltuielilor asupra duratei optime de utilizare a echipamentelor, atunci am putea constata că dintre toate influenţele, cea a uzurii morale *2* este incomparabil mai mare fiind legată în mod special pentru maşinile de filat, de evoluţie rapidă a tehnicii din etapa actuală.

În ceea ce priveşte uzura morală *1*, considerăm că aceasta este mai mare decît cea a actualizării datorită condiţiilor diferite în care se desfăşoară procesul de producţie în industria constructoare de maşini în comparaţie cu cel din sectorul de reparaţii. Evident, în primul caz, producţia este organizată în serie sau în masă, pe baza tehnicii moderne, existînd posibilităţi mai mari pentru creşterea productivităţii muncii, reducerea preţului de cost şi deci pentru reducerea noilor echipamente.

6. Determinarea duratei de funcţionare optimă a maşinilor de filat dintr-o filatură de lînă. În cele ce urmează, se prezintă modul de calcul a duratei de viaţă optimă pornind de la cheltuielile de exploatare calculate, ţinînd seama de influenţa factorului timp asupra tuturor componentelor acestor cheltuieli care urmează să fie actualizate, precum şi de uzura morală specifică fiecărui utilaj, calculată potrivit unei concepţii proprii. Ne propunem pe viitor, să stabilim expresii analitice şi pentru variaţia cheltuielilor de exploatare în timp.

Modelul general al calculului se referă la o maşină de filat cu inele (întreprinderea *B*), construită în anul 1950, luînd în considerare influ-

ența noilor sisteme de filare care se întrevăd, filarea cu capăt liber, filarea electrostatică, care vor determina ca din 1985 ponderea mașinilor cu inele pe care le fabricăm astăzi, să scadă substanțial. Producția unora din aceste sisteme este cunoscută și se întrevede evoluția ei pentru viitor. Pe baza acestei evoluții, s-a putut determina care este mărimea uzurii morale 2 în anul t_1 folosind următoarea expresie :

$$U_{m2_t} = \frac{A[10^{0,1\,t_1}]^{t_1} - A[B10^{0,1\,t_0}]^{t_0}}{A\,[B\,10^{0,1\,t_0}]^{t_0}}.$$

Se observă că uzura morală 2 are un caracter dinamic, crescînd în această perioadă exponențial. Uzura morală 1 am calculat-o luînd în considerare atît productivitatea muncii din industria constructoare de mașini textile, cît și productivitatea muncii sociale.

Cheltuielile cu întreținerea și exploatarea utilajului sînt liniar crescătoare, stabilite pe bază experimentală din funcționarea acestei mașini timp de 10 ani în filaturile de lînă. Au fost determinate, folosind metoda ajustărilor statistice și metode analitice.

Pentru actualizarea cheltuielilor, am folosit creșterea productivității muncii din sectorul de reparații a întreprinderilor textile (IW_r).

Modelul propus de noi are următoarea expresie :

$$E = \frac{A_0\,\nu^{t-1} + C_t\,\Sigma\,\varepsilon^{t-1} - A_r}{\Sigma Q_t\,\rho_t^{t-1}},$$

unde A_0 este valoarea inițială a utilajului ; ρ_t^{t-1} — coeficient de corecție care ține seama de influența uzurii morale 2 și se calculează cu expresia :

$$\rho_t = \frac{1}{1 + U_{m2}} = \left[1 + \frac{A\,[B\,.\,10^{0,1\,t_1}]^{t_1} - A\,[B\,.\,10^{0,1\,t_0}]^{t_0}}{A\,[B\,.\,10^{0,1\,t_0}]^{t_0}}\right]^{-1},$$

cu C_t — cheltuielile anuale cu întreținerea și repararea utilajului în anul t ; ε^{t-1} — coeficient de actualizare a cheltuielilor cu întreținerea și repararea utilajului,

$$\varepsilon^{t-1} = \frac{1}{(1 + IW_r)^{t-1}},$$

A_r — valoarea reziduală a utilajului ; Q_t — producția utilajului din anul t ; ν^{t-1} — coeficient de corecție care ține seama de influența uzurii morale 1 asupra valorii inițiale a utilajului,

$$\nu^{t-1} = \frac{1}{(1 + U_{m1})^{t-1}},$$

iar $U_{m1} = IW_{CM} IW_{MS}$ — unde: IW_{CM} — creșterea productivității muncii în industria constructoare de mașini textile, iar IW_{MS} — creșterea productivității muncii sociale.

Expresia $\Sigma Q_t \rho^{t-1}$ s-ar putea scrie și într-o formă care să evidențieze la numitor durata de utilizare optimă a mijloacelor fixe t, adică :

$$\Sigma Q_t \rho^{t-1} = t \Sigma Q_{mt} \rho^{t-i},$$

unde Q_{mt} este producția medie anuală a utilajului la montare, pînă în anul t.

În modelele în care se compară cheltuielile totale cu rezultatele producției, este de preferat exprimarea producției în unități naturale sau natural convenționale, pentru a evita anumite denaturări ale duratei optime de funcționare a utilajelor, condiționate de imperfecțiunile indicatorilor valorici ai producției.

Aplicînd relația propusă am obținut că durata optimă de funcționare este mică, de 14 ani. Acest nivel se datorește în special uzurii morale *2* pe care am prognozat-o. Astfel că pentru anul 1985 putem prevedea o înlocuire masivă a actualelor mașini cu inele, a actualelor sisteme de filare. Constructorii de mașini textile din țara noastră vor trebui să țină seama de ritmul uzurii morale pentru mașinile cu inele. Dacă ar fi să calculăm durata optimă pentru mașinile care se produc astăzi, aceasta ar fi din ce în ce mai mică, doar de 5—10 ani.

Dacă vom elimina pe rînd cele 3 mari influențe durata optimă va crește evident pînă la 20—25 ani, în funcție de influențele eliminate. Dar o astfel de eliminare nu corespunde realității. Modelul propus de noi exprimă uzura morală *1* ca reprezentînd influența creșterii productivității muncii din industria constructoare de mașini textile cît și a productivității muncii sociale, uzura morală *2* exprimînd evoluția progresului tehnic din filaturile de lînă plecînd de la o funcție exponențială reprezentînd înfășurătoarea curbelor în „s" pentru diferitele sisteme de filare.

4. Probleme actuale privind determinarea duratei optime de funcționare a mijloacelor

Determinarea duratei optime de funcționare a utilajelor nu este încă pe deplin rezolvată. În activitatea practică a întreprinderilor din țara noastră, în general și a filaturilor de lînă în special, nu se aplică asemenea modele economice pe de o parte datorită insuficientelor preocupări în această direcție, iar pe de altă parte datorită metodologiei actuale de calcul și evidență a amortizării.

Pentru eliminarea unora din greutățile actuale, s-ar putea ca la determinarea duratei optime de funcționare să nu se ia în considerare cheltuielile cu amortizarea propriu-zisă care sînt uniforme pe toată

perioada, ci pierderile din scoaterea prematură a utilajului din funcţiune (valoarea neamortizată). O altă posibilitate ar fi ca ţinînd seama de condiţiile concrete din fiecare întreprindere, de caracteristicile tehnico-economice ale utilajului, să se determine efectele imobilizărilor prin scoaterea înainte de termen a mijloacelor fixe din funcţiune, prin aplicarea ratei dobînzii la valoarea rămasă a utilajelor respective. Aceasta ar însemna ca întreprinderile să plătească o dobîndă anuală pentru mijloacele fixe scoase din funcţiune înainte de termen. Practica se opune însă aplicării acestor metode. În preocuparea de rentabilizare a activităţii întreprinderilor, stabilirea duratei optime de funcţionare a utilajelor ar trebui să fie un factor la latitudinea unităţilor economice care să poată să decidă în această direcţie. De aici ar rezulta şi necesitatea punerii de acord a normelor de amortizare cu durata optimă stabilită.

O altă concluzie care se desprinde din analiza diversităţii de modele şi metode pentru determinarea duratei optime de folosire a utilajelor, este seria mare de elemente comune.

În cazul cînd sînt minimizate cheltuielile, costul de amortizare ne apare ca un element component al acestora (Kaufmman Tuborgh) fiind luat în calcul fie global, fie pe ani de funcţionare, fie pe unitate de produs.

În cazul cînd criteriul de optimizare este beneficiul, cheltuielile de amortizare apar indirect ca elemente componente ale preţului de cost. Sub aceeaşi formă, costul de amortizare apare şi în metodele care stabilesc durata optimă de funcţionare prin egalizarea cheltuielilor de exploatare pe ultima unitate de produs cu preţul de cost mediu.

Cheltuielile cu întreţinerea şi reparaţia utilajelor sînt cuprinse de asemenea în modelele de calcul a duratei optime la majoritatea autorilor. Ca şi amortizarea, ele apar în modele fie direct sub forma cheltuielilor de exploatare, fie indirect ca elemente ale preţului de cost.

Pentru cheltuielile de exploatare o dificultate constă în determinarea mărimii lor. Nici una din metodele studiate nu indică modul concret de calcul al acestor cheltuieli. Cheltuielile acestea sînt luate în calcul global, pe unitate de produs sau de timp.

În general, în cazul acestor cheltuieli, se pune problema actualizării lor deşi sînt şi autori care nu o fac, folosindu-se metoda dobînzii compuse.

Toate metodele au la bază un anumit criteriu care trebuie optimizat. În această direcţie trebuie să recunoaştem că punctele de vedere diferă foarte mult. Unii autori determină durata optimă prin minimizarea cheltuielilor, toate legate de reparaţii, întreţinere, înlocuire şi amortizare. Alţii compară costul de înlocuire a utilajului cu costul reparaţiei anuale (sau costul mediu cumulat), alţii încearcă maximizarea beneficiului pentru determinarea momentului optim al înlocuirii. Un alt criteriu este constituit din egalizarea preţului de cost mediu cu cheltuielile de exploatare pe ultima unitate de produs (cost marginal).

În concluzie, putem afirma că determinarea duratei optime de serviciu, rămîne în continuare o problemă de mare actualitate pentru viaţa întreprinderilor ; chiar teoria eficienţei economice a reutilării a rămas în urma progresului tehnic contemporan şi de aceea pentru creşterea rentabilităţii economice a întreprinderilor, asemenea calcule în viitor vor trebui să fie în continuare perfecţionate, dar în special să fie aplicate ca instrument de lucru în viaţa întreprinderilor.

Primită la 2 septembrie 1973

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de organizare şi planificare

BIBLIOGRAFIE

1. Cox R. D., *Théorie du renouvellement.* Paris, Dunod.
2. Şiclovan Gh., *Noi principii de amortizare a fondurilor fixe.* Probleme economice, nr. *1* (1969).
3. Dethoer M., *La vie des équipements. Investissement, renouvellement, mantenance.* Dunod, Paris.
4. Marx K., *Capitalul.* Vol. **I**, P.M.R., Buc., p. 86.
5. Biji M., *Cu privire la amortizarea fondurilor fixe.* Probleme economice, nr. 7 (1964).
6. Tövissi L., *Determinarea termenelor optime de funcţionare a utilajelor.* Studii şi cercetări economice, ASE, Buc., 1967.
7. Иоффе И., *Наивыгодейщих сорок служъы машины.* Москва, 1964.
8. Bârsănescu V., *O aplicaţie a metodei Monte Carlo la analiza proceselor de înlocuire şi întreţinere a utilajului.* Rev. de statistică, nr. *12* (1970).
9. Iliescu I., Rotaru D., *Determinarea duratei optime de serviciu a mijloacelor fixe.* Rev. de statistică, nr. *8* (1970).
10. Ceban M., *Optimizarea funcţiei amortizării utilajelor.* Rev. de statistică, nr. *12* (1970).
11. Peuman H., *Théorie et pratique des calculs d'investissements.* Paris, Dunod, 1959.
12. Florea E., Rusu C., *Determinarea duratei optime de funcţionare a pieselor maşinilor din industria textilă.* Comunicare prezentată la sesiunea ştiinţifică a Institutului politehnic din Iaşi, 1967.

DÉTERMINATION DE LA DURÉE OPTIMALE DE L'UTILISATION DES MACHINES À ANNEAUX

(Résumé)

On présente une série de considérations générales concernant la durée de functionnement des utilajes. On présente une méthode perfectionnée pour déterminer la durée optimale de l'utilisation des machines à anneaux.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 338.9; 69

IMPORTANŢA CONSIDERĂRII FACTORILOR PSIHOSOCIALI ÎN ORGANIZAREA FORMAŢIILOR DE MUNCĂ ÎN CONSTRUCŢII

DE

AURORA DIMA

Organizarea formaţiilor de muncă în conformitate cu cerinţele normative ale lucrărilor, înseamnă terminată partea tehnică a alcătuirii acestora. Rămîne însă de creat condiţii favorabile pentru dezvoltarea unui climat psihosocial sănătos în sînul colectivului. Aceasta deoarece în organizarea muncii, pentru a obţine rezultate optime, nu este suficient să se ia în considerare numai cerinţele laturii tehnice a producţiei, ci trebuie neapărat să se aibă în vedere, pe măsura posibilităţilor, cerinţele şi preferinţele oamenilor.

Spre deosebire de latura tehnică a procesului de producţie, ale cărei cerinţe se schimbă mai rar, cerinţele laturii umane, izvorîte din relaţiile neformale, sînt mai instabile. Dintr-un motiv sau altul, echilibrul unui colectiv se poate deregla. Mobilitatea mare a acestor relaţii impune o grijă permanentă faţă de modul cum evoluează relaţiile psihosociale din cadrul colectivelor de muncă şi o activitate susţinută pentru instalarea unui climat de colaborare şi întrajutorare reciprocă.

Importanţa considerării aspectului psihosocial în organizarea formaţiilor de muncă în construcţii, constă în influenţa hotărîtoare pe care o exercită asupra desfăşurării procesului de producţie şi în final asupra productivităţii muncii.

În construcţii, datorită particularităţilor acestui sector, şi în special caracterului colectiv al muncii, în sensul unei cooperări foarte strînse şi permanente între muncitorii de diferite meserii şi categorii, precum şi caracterului dur al muncii şi condiţiilor grele de muncă, instalarea unui climat favorabil în cadrul grupelor de muncă este mult mai importantă decît în alte ramuri de producţie.

Pentru a evidenţia influenţa pe care o au raporturile psihosociale din colectivele de muncă asupra stabilităţii muncitorilor şi asupra rezultatelor muncii lor, am studiat din punct de vedere sociometric un mare număr de colective de muncă de pe şantierele de construcţii industriale, de construcţii de locuinţe şi social-culturale şi de pe şantierele de construcţii hidrotehnice.

În lucrare se prezintă studiile efectuate asupra a două brigăzi din cadrul unui șantier de construcții hidrotehnice, care obțineau rezultate diferite la executarea aceluiași proces de producție, în condiții asemănătoare de producție.

Ca tehnică de investigație am folosit sociograma, care permite analiza raporturilor psihosociale, dînd astfel posibilitatea de a constata coeziunea și stabilitatea colectivului de muncă. Criteriul avut în vedere pentru dterminarea sociogramelor a fost activitatea de producție, fiecare subiect avînd dreptul să facă numai trei alegeri și tot atîtea respingeri.

Pentru a cunoaște mai bine climatul din echipe, am studiat organizarea locului de muncă, uneltele și mașinile utilizate, condițiile de muncă, alcătuirea echipei sub aspect tehnic, pauzele de odihnă din cadrul schimbului de lucru, utilizarea timpului liber, vechimea în muncă și alte aspecte, care au furnizat informații prețioase.

Rezultatele investigațiilor pentru echipa a I-a (schimbul 1) ce intră în alcătuirea primei brigăzi de muncitori luată în studiu, sînt sintetizate în formulele de clasificare a fiecărui muncitor din echipă, prezentate în fig. 1.

Citirea formulelor de clasificare a fiecărui muncitor se face astfel : numărul din stînga formulei reprezintă simbolul unui subiect ; verticala $A—B$, reprezintă criteriul de clasificare care stă la baza testului, în cazul nostru, activitatea de producție ; în partea stîngă a axei $A—B$ sînt înscrise alegerile (+) și respingerile (—) în cadrul echipei, iar în dreapta aceleiași axe, alegerile și respingerile din afara echipei. Deasupra axei orizontale sînt notate alegerile și respingerile date (transmise) de muncitor către ceilalți membri ai echipei și de către membrii altor echipe, iar dedesubtul ei, alegerile și respingerile primite de subiect din partea celor din echipă sau a altor persoane din afara echipei.

Pe baza formulelor de clasificare a muncitorilor din echipă am calculat coeficientul interesului pentru echipă (c_{ie}), cu relația :

$$c_{ie} = \frac{N_{ae}\,100}{n_a\,n_p},$$

în care : N_{ae} este numărul de alegeri dat de echipă ; n_a— numărul muncitorilor din echipă care aleg ; n_p — numărul posibilităților de alegere.

Proporția dintre alegeri și respingeri, se evidențiază prin raportul N_{ae}/N_{re}, în care N_{re} reprezintă numărul de respingeri date echipei.

Formulele de clasificare din fig. 1 și graful sociogramei din fig. 2, permit analiza structurii relațiilor interpersonale din echipă. Cea mai bună situație în echipă o are muncitorul cu nr. 12, care întrunește un număr de 8 alegeri din 12 posibile, singurul star roșu din echipă. Deci

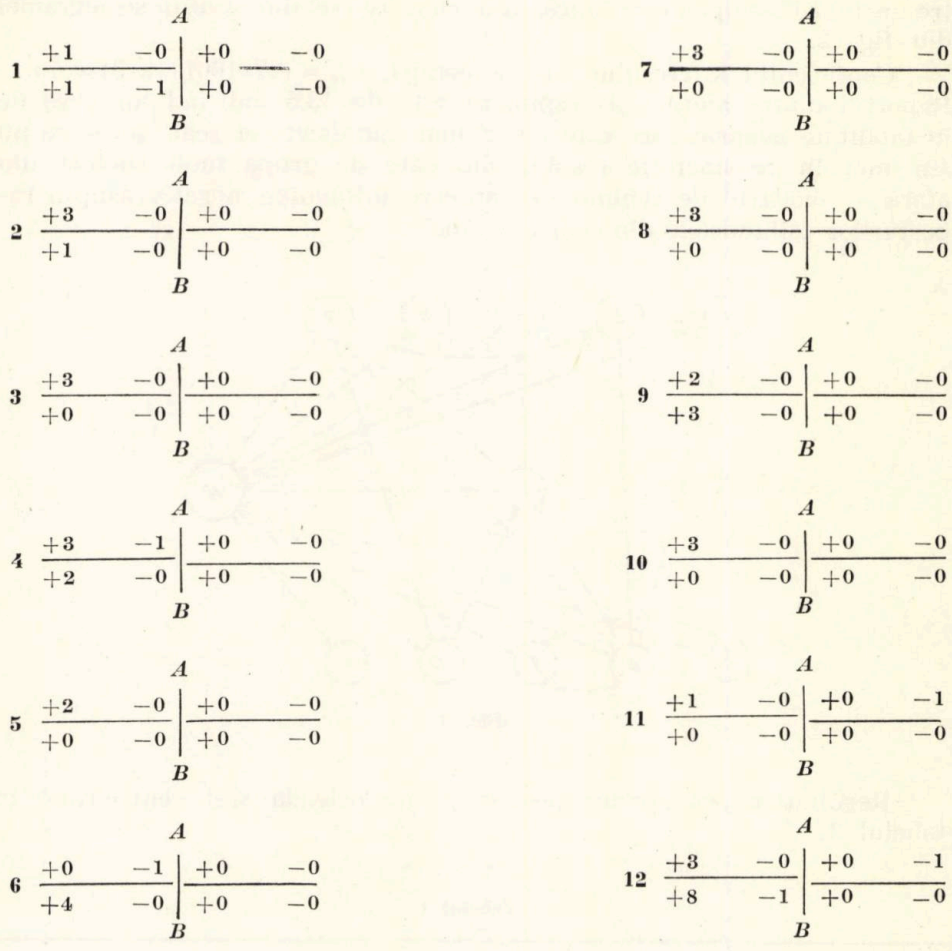

Fig. 1

acesta este conducătorul neoficial ales de membrii echipei. Muncitorul cu nr. 12 este și conducătorul oficial al echipei. Din acest punct de vedere se poate afirma că relaţiile oficiale coincid, în mare, cu relaţiile neoficiale. Muncitorul nr. 6 întrunește 4 alegeri, iar muncitorul nr. 9 întrunește 3 alegeri. Nucleul neoficial al echipei este format deci din muncitorii nr. 12, 6 și 9, nucleu care fiind format în jurul conducătorului oficial, coincide cu nucleul oficial al grupei de muncă. În rest, situaţia echipei nu se prezintă la fel de bine. Nu a rezultat nici un star roșu și nici un triunghi roșu. Densitatea raporturilor psihosociale din-

tre membrii echipei este mică, așa cum reiese din graful sociogramei din fig. 2.

Coeficientul interesului față de echipă, $C_{ie} = (27 \cdot 100)/(12 \cdot 3) = 75$. Raportul dintre alegeri și respingeri este de 13,5 indicînd un grad de instabilitate avansat care este totuși mai mic decît cel real, deoarece nu am luat în considerație respingerile date de grupă unui subiect din afară — maistrul de schimb — dar care influențau negativ asupra raporturilor psihosociale din cadrul echipei.

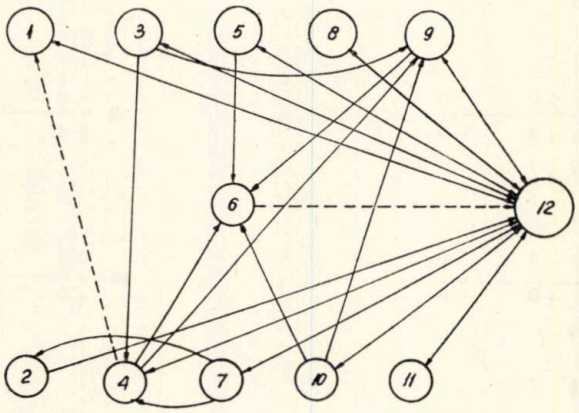

Fig, 2

Rezultatele cercetărilor pentru prima brigadă sînt centralizate în tabelul 1.

Tabelul 1

Echipa	Nr. de muncitori din echipă	Coeficientul interesului față de echipă	Coeficientul mediu de calificare	Gradul de realizare al planului de producție în perioada analizată %
I	9	75,00	1,33	
II	7	82,00	1,50	86
III	8	87,00	2,12	

Pentru brigada a 2-a luată în studiu, rezultatele cercetărilor sînt centralizate în tabelul 2.

Tabelul 2

Echipa	Nr. de muncitori din echipa	Coeficentul interesului faţă de echipă	Coeficientul mediu de calificare	Gradul de realizare al planului de producţie în perioada analizată %
I	9	100,00	2,10	
II	11	98,00	2,09	86,00
III	9	100,00	1,90	

Datele sintetizate în tabelele centralizatoare 1 şi 2, reflectă situaţia reală a brigăzilor luate în studiu şi anume :

Prima brigadă : Caracterizarea pentru perioada studiată :

a) organizată fără luarea în consideraţie a preferinţelor muncitorilor ;

b) nemulţumiri în rîndul formaţiei, care conduc la fluctuaţia muncitorilor ;

c) productivitatea muncii scăzută ;

d) nerealizarea planului de producţie ;

Brigada a 2-a : Caracterizarea pentru perioada studiată :

a) organizată pe baza preferinţei comune a muncitorilor faţă de şefii de echipă şi faţă de şeful de brigadă ;

b) un grad ridicat de stabilitate a muncitorilor ;

c) receptivitate faţă de introducerea metodelor moderne de organizare a producţiei şi a muncii ;

d) îndeplinirea şi depăşirea planului de producţie.

Concluzii

1. Din investigaţiile întreprinse pe şantierele de construcţii, am constatat că există o concordanţă directă între relaţiile psihosociale din cadrul colectivelor de muncă şi rezultatele productive ale acestora, fapt pentru care este necesară luarea în considerare a acestui aspect la organizarea formaţiilor de lucru : echipe, brigăzi de specialitate, brigăzi complexe.

2. Chiar în cazurile în care la alcătuirea formaţiilor de muncă s-a ţinut seama, în măsura posibilităţilor, de cerinţele şi preferinţele muncitorilor, este necesară analiza raporturilor psihosociale, după stabilizarea relativă a formaţiei de muncă şi periodic, ori de cîte ori intervin schimbări în rezultatele muncii colectivului, datorită instabilităţii acestor raporturi.

3. Analiza acestor raporturi se poate face concludent utilizînd ca tehnică de investigaţie sociograma, în succesiunea şi forma propusă în lucrare.

Primită la 6 iunie 1973

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de organizare şi planificare

BIBLIOGRAFIE

1. Dima A., *Unele probleme psihologice în organizarea muncii în construcţii.* Comunicare la al II-lea simpozion de „Organizare ştiinţifică a producţiei", Institutul politehnic Timişoara, 1969.
2. Chepeş Gh., *Sociologia muncii. Integrarea profesională.* Ed. polit., Buc., 1969.

ЗНАЧЕНИЕ УЧЕТА ПСИХОСОЦИАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ В ОРГАНИЗАЦИЙ РАБОЧИХ ЗВЕНИЕВ В СТРОЙТЕЛЬСТВЕ

(Резюме)

Работа демонструет на основе практических исследований значение учета психосоциальных факторов в организаций рабочих звениев в стройтельстве.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 330. 175

STUDIU PRIVIND REDUCEREA CONSUMULUI DE METAL ŞI MATERIALE DEFICITARE PRIN PROIECTARE

DE

EUGEN FLOREA, C. MIHĂILESCU şi VICTOR HAGIU

În vederea folosirii raţionale a metalului, cimentului şi lemnului de răşinoase, în proiectare se adoptă soluţii constructive şi sortimente de materiale care să conducă la reducerea consumului acestor materiale deficitare. De asemenea trebuie folosite materiale şi produse noi eficiente înlocuitoare de metal şi lemn.

La *amplasarea* construcţiilor se caută a se evita terenurile care necesită fundaţii grele cu consum mare de oţel. În cazul în care evitarea terenurilor dificile de fundare nu este posibilă se prevăd în proiecte măsuri de îmbunătăţire a terenului respectiv, ca să se ajungă la un spor minim de metal în structură. În cazurile cînd fundarea de adîncime nu poate fi evitată, se folosesc în general piloţi foraţi, piloţi prefabricaţi din beton precomprimat sau alte sisteme de consum redus de metal.

La amplasarea construcţiilor se studiază posibilităţile de reducere a consumurilor de metal, lemn, ciment, prin folosirea dotărilor existente sau prin construirea şi exploatarea în comun a utilităţilor şi căilor de comunicaţii.

În privinţa *alcătuirii construcţiilor* se restrîng structurile metalice şi din beton armat monolit la cazurile temeinic justificate. Se adoptă soluţii de ansamblu care să conducă la reducerea consumului de metal prin :

a) alegerea judicioasă a numărului de niveluri, a mărimii deschiderilor şi traveelor etc. ;

b) adoptarea la clădirile de locuit şi social-culturale a soluţiilor cu pereţi portanţi ori de cîte ori este posibil, în locul structurilor în cadre ;

c) prevederea de pereţi despărţitori uşori evitînd folosirea zidurilor din materiale grele susţinute pe grinzi.

La proiectarea structurilor de clădiri, stabilirea încărcărilor, a gabaritelor, a ipotezelor de calcul etc., trebuie să corespundă situaţiei reale de exploatare, pentru a se evita exagerările, care pot conduce la consumuri suplimentare, nejustificate de materiale.

Se reduc la strictul necesar suprafețele vitrate, care conduc la un consum ridicat de metal și la o dimensionare neeconomicoasă a instalațiilor de încălzire. Se restrînge la minimum volumul elementelor decorative care consumă metal (rabițuri, copertine etc.).

La consetrucțiile metalice, confecții și tîmplărie metalică se prevede o corectă protecție anticorozivă. Sortimentele de țeavă și profiluri metalice se prevăd fără supradimensionări față de cele rezultate din calcul.

Procentele de armare în elementele de beton armat monolit nu depășesc 0,5—0,6% la plăci, 0,8—1,0% la grinzi și stîlpi, 1,2—1,5% local în secțiunile cu solicitare maximă a elementelor importante.

Se prevăd dispoziții constructive în proiectele de beton armat, care să conducă la reducerea oțelului, astfel: așezarea etrierilor la distanțe diferite în cîmp și reazem, evitarea abuzului de etrieri închiși, folosirea diametrelor minime la armăturile constructive și limitarea acestora.

Se utilizează cu precădere betonul simplu sau slab armat în locul betonului armat, la pereți, ziduri de sprijin, fundații, etc. La pardoseli așezate direct pe pămînt armăturile se folosesc numai în măsura în care nu se poate preîntîmpina fisurarea stratului de beton.

Lemnul de rășinoase nu se folosește la piloți pentru fundații, șarpante pentru acoperișuri, dușumele oarbe, împrejmuiri.

La căminele de instalații se folosesc capace și rame din beton armat în locul celor de fontă. Se extinde folosirea conductelor din mase plastice înlocuitoare de metal la instalații de apă și canalizare din interiorul clădirilor.

La proiectare, în general, se studiază mai multe variante, la definitivarea soluției dîndu-se preferință variantei cu consum minim de metal pe ansamblu.

Să vedem în continuare cum au fost aplicate măsurile generale enunțate mai sus în activitatea concretă a Institutului de proiectare Iași.

La institutul de proiectare Iași, în anul 1970, față de anul 1969, au fost realizate economii de oțel beton OL-38 și oțeluri superioare de 1,8% iar la laminate de 30%, ceea ce, exprimat în cantități fizice, reprezintă 1 600 t. oțel și 1 800 t. laminate. Procentul de utilizare a oțelurilor superioare a crescut cu 40% față de anul 1969, în timp ce oțelurile OL-38 s-au utilizat pe o scară mai restrînsă realizîndu-se o economie de 9% față de anul 1969.

Reducerea în procente față de anul 1969, la un milion lei lucrări rezultă din tabelul 1.

Tabelul 1

Material	Economii
metal, tone/mil.	8,5
ciment, tone/mil.	16,0
lemn ec. rășinoase, mc/mil.	10,0
lemn rotund rășinoase, mc/mil.	8,3

Aceste economii au fost obținute în urma aplicării următoarelor măsuri ; amplasarea judicioasă a obiectivelor pe teren, evitarea sistemelor complicate de fundare, realizarea unor adîncimi optime de fundare, dimensionarea corespunzătoare a elementelor de rezistență, alegerea unor structuri economice din punct de vedere al deschiderilor, înlocuirea unor structuri pe cadre din beton armat cu zidărie portantă, pentru diverse obiecte și în special pentru spațiile comerciale în construcții independente, folosirea oțelurilor de marcă superioară, a tablei ambutisate pentru tîmplărie, prevederi echilibrate de elemente decorative.

În vederea reducerii consumului de ciment prin proiectare, s-au luat măsuri privind prevederea în documentații a mărcilor de betoane și mortare strict corespunzătoare structurii și gradului de seismicitate, introducerea pe scară largă a prefabricatelor, precum și prevederea în proiecte a unor betoane cu factorul A/c îmbunătățit, cu agregate de granulometrie optimă, situații care pot fi realizate datorită existenței în majoritatea cazurilor a stațiilor centralizate pentru prepararea betoanelor.

Analizînd condițiile reale de fundare din județul Iași și pe baza unor materiale publicate în reviste de specialitate, s-a studiat posibilitatea aplicării procesului de industrializare a „ciclului zero" pentru lucrări de locuințe cu P+4 E, prin fundarea blocurilor pe piloți scurți din beton armat sau pe panouri din beton armat. Din studiu a rezultat că industrializarea fundațiilor aduce o economie de 52% ciment, 55% lemn, 73% forță de muncă, 46% timp și 7% la prețul de cost, față de sistemele clasice de fundare. Economia prețului de cost se realizează în ipoteza folosirii vibrosonetei VE 2 (U.R.S.S.) sau a unui utilaj similar fabricat în țară.

De asemenea pentru economisirea materialului lemnos, ținîndu-se seama de condițiile urbanistice ale sistematizării, au fost fixate procente pe genuri de structuri ale apartamentelor ce se construiesc, astfel încît în 1970 blocurile din panouri mari au reprezentat 35% din totalul apartamentelor construite pe județul Iași, iar structurile în cofraje glisante 26%, preconizîndu-se pînă în anul 1975 extinderea cofrajelor metalice plane pînă la 34% și creșterea celor din panouri mari la 40%.

Întrucît în activitatea Institutului de proiectare județean Iași, nu au fost aplicate toate măsurile enunțate de noi în prima parte a lucrării, înseamnă că mai există încă rezerve de reducere în viitor a consumurilor de metal și alte materiale deficitare.

Primită la 25 octombrie 1973

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de organizare și planificare
și Institutul de proiectare, Iași

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Directive privind creşterea gradului de prefabricare şi reducerea consumului de materiale deficitare la lucrările de construcţii-montaj.* CDCAS, 1973.
2. * * * *Măsuri privind reducerea consumului de materiale deficitare prin proiectare.* BIT, *8* (1971).

К ИССЛЕДОВАНИЮ СОКРАЩЕНИЯ ПРИ ПРОЕКТИРОВАНИИ РАСХОДА МЕТАЛЛА И ДЕФИЦИТНЫХ МАТЕРИАЛОВ

(Резюме)

В результате общих соображений и принципов сокращения при проектировании расхода металла, цемента и древесины, как например, при выборе площадки строительства, определении типа и размеров фундаментов, материалов и размеров ограждающих конструкций и.т.д, настоящая работа приводит конкретные исследования воплощения этих принципов в деятельности Ясского института проектирования. В работе выводятся имеющиеся еще резервы в будущих проектах института.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 338.9:631.3

OPTIMIZAREA CHELTUIELILOR DE PRODUCȚIE ÎN S.M.A. CU AJUTORUL PROGRAMĂRII DINAMICE

DE

NUȚA PRICOP

Modernizarea agriculturii în condițiile îmbunătățirii organizării producției și muncii reprezintă, în etapa actuală, esența politicii agrare a Partidului Comunist Român.

La Conferința pe țară a cadrelor de conducere din unitățile agricole de stat și cooperatiste, s-a făcut o amplă analiză a nivelului de dezvoltare al producției agricole. În cadrul acestui forum s-au conturat, ca urmare a dezbaterilor care au avut loc, și problemele mari, esențiale asupra cărora trebuie să-și îndrepte în mod concret, nemijlocit, atenția unitățile agricole. Referindu-se la rolul acestora, în cuvîntarea sa, tovarășul Nicolae Ceaușescu preciza : „Un rol de cea mai mare importanță în dezvoltarea unei agriculturi moderne, intensive, de mare productivitate în țara noastră îl au stațiunile de mecanizare".

S-a apreciat cu această ocazie că dotarea cu tractoare și mașini agricole devine tot mai satisfăcătoare și corespunzătoare, că structura parcului este în continuă perfecționare și diversificare ; sporirea eficienței economice a lucrărilor cu tractoarele, însă, rămîne o problemă actuală și deosebit de importantă.

Stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii, întreprinderi care nu au producție agricolă proprie, le revine sarcina de a utiliza în așa fel mijloacele mecanice aflate în dotarea lor încît să asigure :

a) sporirea producției și reducerea prețului de cost al producției în unitățile pe care le deservesc ;

b) ridicarea continuă a nivelului rentabilității activității cu tractoarele.

Creșterea an de an a nivelului indicatorilor tehnico-economici de apreciere a lucrărilor mecanizate oglindește atît perfecționarea activității de conducere cît și rezervele existente în fiecare întreprindere.

În documentele de partid și de stat s-a atras atenția în repetate rînduri asupra necesității creșterii gradului de utilizare a parcului de mașini și tractoare. Astfel, în raportul prezentat la Conferința Națio-

nală din 19—21 iulie 1972 tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: „Este necesar să se acorde o deosebită atenție pentru folosirea eficientă a întregii baze tehnico-materiale... pentru utilizarea rațională a parcului de tractoare și mașini agricole... în vederea obținerii unor producții mari și stabile la hectar".

În lumina acestor sarcini, cu ocazia Consfătuirii pe țară din 27 februarie — 1 martie 1973, tovarășul Nicolae Ceaușescu accentua: „Va trebui să ne preocupăm de introducerea și extinderea unor metode și forme noi, avansate de organizare a producției și muncii în unitățile agricole socialiste... care să ducă la folosirea cu maximum de randament a tuturor mijloacelor materiale și umane, la utilizarea celor mai avansate cuceriri ale științei și practicii agricole".

Ca urmare, în S.M.A. trebuie să se intensifice preocuparea pentru a se găsi căi și metode prin care să se dea acestor sarcini o rezolvare cît mai rapidă și mai competentă. Cercetarea operațională, ca instrument modern de fundamentare științifică a deciziilor, pune la dispoziția conducerii producției o multitudine de metode. Una dintre acestea, care se pretează a fi aplicată în optimizarea producției în S.M.A., este programarea dinamică.

Parte integrantă a programării matematice, programarea dinamică se ocupă cu optimizarea proceselor secvenționale, care se desfășoară în mai multe etape succesive. Modelul matematic dinamic are menirea să stabilească pentru fiecare etapă (perioadă) soluția optimă. Pentru optimizarea întregului proces este nevoie să se stabilească o succesiune de soluții parțiale optime.

Fundamentarea teoretică a acestei metode aparține americanului R. Bellman, care, în anul 1957 elaborează lucrarea „Dynamic Programming".

Potrivit teoriei matematice a programărilor dinamice, se deosebesc două tipuri principale de procese secvenționale:

a) deterministe atunci cînd la fiecare fază procesul este controlat în întregime de decizia care se ia;

b) stohastice atunci cînd evoluția procesului se desfășoară sub dubla influență, a deciziei și a întîmplării.

În primul caz succesiunea de decizii care optimizează întregul proces se numește politică optimă. În cazul unui proces stohastic se folosește termenul de strategie optimă.

Considerăm drept un proces secvențional desfășurarea în timp, cu diferite mijloace mecanice a lucrărilor prevăzute în tehnologia diferitelor culturi. Se constată că una și aceeași lucrare se poate executa cu mai multe agregate. Ca urmare, apare și necesitatea stabilirii celor mai raționale agregate. Aceasta se poate realiza fie ținînd cont de producția agregatului în unitatea de timp, fie de costul unei unități de produs sau de lucru.

Pentru exemplificare, s-a luat în studiu optimizarea cheltuielilor de producție la semănatul cerealelor păioase, la secția de mecanizare Gorban a S.M.A. Răducăneni județul Iași. Această secție, ca mai toate secțiile de mecanizare, realizează peste 95% din plan pe baza contractului de lucrări cu C.A.P. pe care o deservește. În această situație s-a conceput un model matematic dinamic, de tipul determinist, care să stabilească cel mai rațional agregat din punct de vedere al cheltuielilor. Întrucît nu există o metodologie pentru repartizarea tuturor cheltuielilor pe fiecare fel de lucrare sau agregat, s-a recurs la următorul procedeu. S-a întomit, pe baza contractului de lucrări, o listă a suprafețelor și lucrărilor care trebuiesc executate în anul de plan. S-a calculat, pe baza normelor de consum, cantitatea de motorină necesară pentru executarea acestora. Cheltuielile de producție repartizate secției de către S.M.A., s-au raportat la consumul total de motorină și s-a stabilit un cost, cu semnificație de coeficient, pentru fiecare litru de motorină, după cum urmează :

$$1.322.000 : 143.824 = 9{,}20 \text{ lei 1 motorină.}$$

Acest cost ar putea fi utilizat pentru toate culturile care sînt mecanizate, în condițiile secției Gorban.

Se știe că, o lucrare, considerată în ordinea prevăzută în tehnologia unei culturi oarecare, se poate executa cu mai multe agregat.e Spre exemplu, lucrarea „semănat" care formează cea de a V-a secvență a modelului conceput, pentru procesul complex de însămînțare, poate fi executată cu SU-29, SUP-21 și cu Saxonia A 200, în agregat cu un tractor (în exemplul luat s-a considerat tractorul U-650).

Fiecare normă de consum, corespunzătoare unei unități de producție efectuată cu un anumit agregat, s-a înmulțit cu 9,20 lei. Rezultatul s-a înmulțit cu norma de producție. Pentru lucrarea de administrat îngrășăminte cu MIC-1, spre exemplu, s-a obținut costul de 442 lei, astfel :

$$\underset{\text{Norma de producție}}{60} \quad \underset{\text{consum/ha}}{\times 0{,}8} \times \underset{\text{costul}}{9{,}20} = 420 \text{ lei}$$

Acest cost corespunde unei norme agregat pentru categoria de sol greu, zona a IV-a. În mod asemănător se procedează pentru arat, nivelat, etc. Rezultatele tuturor calculelor s-au înscris pe arcele grafului secvențional, din fig. 1. În acest graf, toate etapele premergătoare semănatului se prezintă sub forma unor secvențe sau perioade. Decizia optimă se poate determina direct pe graf folosindu-se procedeul cunoscut al calculului drumului minim. Se întîmplă însă, din anumite motive obiective, ca să nu poată fi adoptată politica optimă calculată. Atunci trebuie să se recurgă la următoarea politică, mai puțin optimă, sau la cea următoare după aceasta din urmă. Determinarea unui

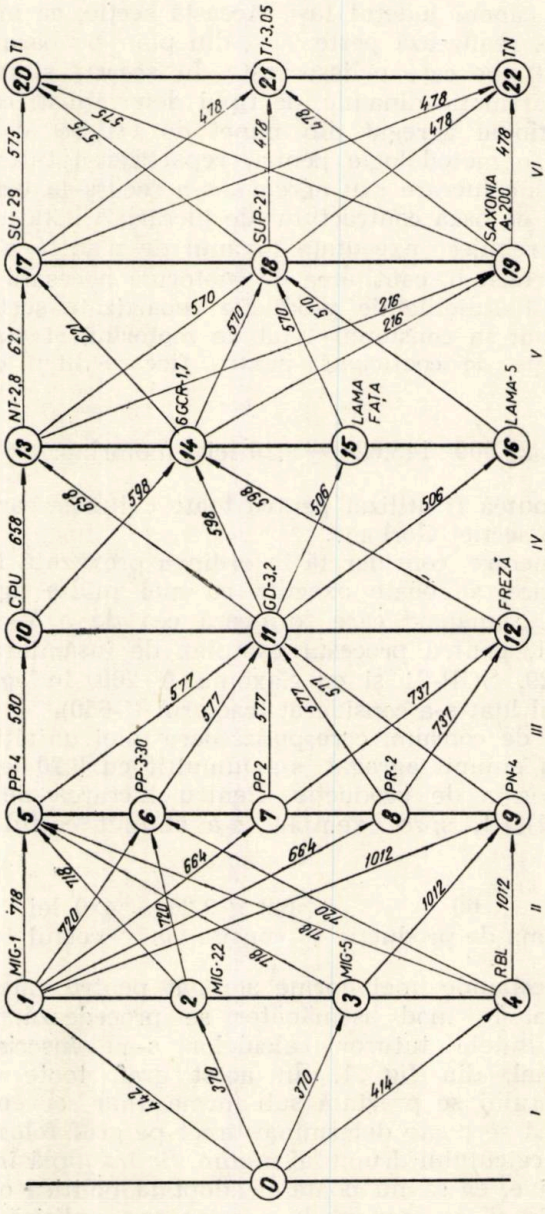
0
1 MIG-1 718
2 MIG-22
3 MIG-5
4 RBL 1012
5 PP-4 580
6 PP-3-30
7 PP2
8 PR-2
9 PN-4
10 CPU 658
11 GD-3,2
12 FREZĂ
13 NT-2,8 621
14 6GCR-1,7
15 LAMA FAŢA
16 LAMA-5
17 SU-29 575
18 SUP-21
19 SAXONIA A-200 478
20 TI
21 TI-3,05
22 TN
I FERTILIZAT
II ARAT
III PREGĂTIT PAT GERMINATIV
IV NIVELAT
V SEMĂNAT
VI TASAT

Fig. 1

Tabelul 1

Perioada	Extremitatea inițială a arcului	Extremitatea finală a arcului	Lungimea arcului	Valoarea subpoliticii precedente	Valoarea noii subpolitici (3+4)	Rangul de optimilitate al soluției
0	1	2	3	4	5	6
I	0	1	442	0		442
	0	2	370	0		370
	1	3	718	442		1160
	1	4	720	442		1162
II	1	5	1012	442		1454
	2	4	720	370		1090
III	3	6	580	1160		1740
	3	7	577	1160		1737
	4	7	577	1162		1739
	4	7	577	1090		1667
	4	8	737	1162		1899
	4	8	737	1090		1727
	5	7	577	1454		2031
IV	6	9	658	1740		2398
	7	9	658	1737		2395
	7	9	658	1739		2397
	7	9	658	1667		2325
	7	9	658	2031		2689
	7	10	598	1737		2335
	7	10	598	1739		2337
	7	10	598	1667		2265
	7	10	598	2031		2629
	8	10	598	1899		2497
	8	10	598	1827		2425
V	9	11	621	2398		3019
	9	11	621	2395		3016
	a	11	621	2397		3018
	9	11	621	2325		2946
	9	11	621	2689		3310
	9	12	570	2398		2968
	9	12	570	2395		2965
	9	12	570	2397		2967
	9	12	570	2325		2895
	9	12	570	2689		3259
	10	12	570	2335		2905
	10	12	570	2337		2907
	10	12	570	2265		2835
	10	12	570	2629		3199
	10	12	570	2497		3067
	10	12	570	2425		2995
VI	11	13	575	3019		3594
	11	13	575	3016		3591
	11	13	575	3018		3593
	11	13	575	2946		3521
	11	13	575	3310		3885
	11	14	478	3019		3497
	11	14	478	3016		3494
	11	14	478	3018		3496
	11	14	478	2946		3424
	11	14	478	3310		3788
	12	13	575	2968		3543
	12	13	575	2965		3540
	12	13	575	2967		3542
	12	13	575	2895		3470
	12	13	575	3259		3834
	12	13	575	2905		3480
	12	13	575	2907		3482
	12	13	575	2835		3410
VI	12	13	575	3199		3774
	12	13	575	3067		3642
	12	13	575	2995		3570
	12	14	478	2968		3446
	12	14	478	2965		3443
	12	14	478	2967		3445
	12	14	478	2895		3373
	12	14	478	3259		3737
	12	14	478	2905		3383
	12	14	479	2907		3385
	12	14	478	2835		3313
	12	14	478	3199		3677
	12	14	478	3067		3545
	12	14	578	2995		3473

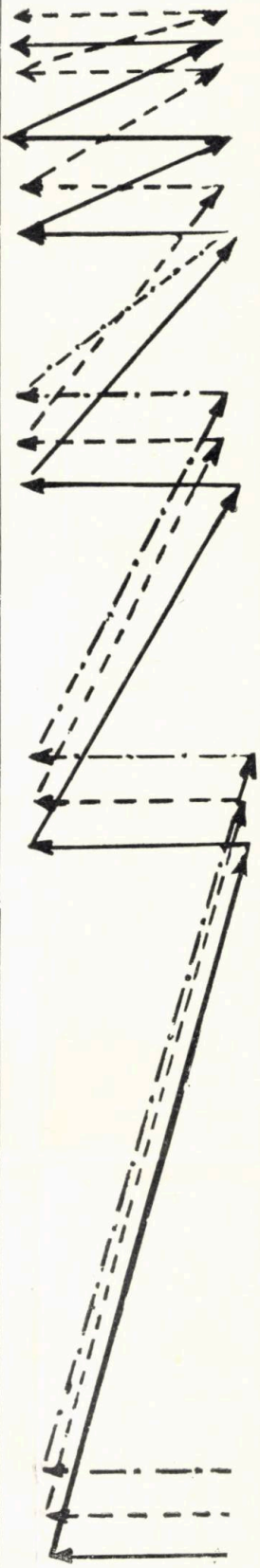

număr oarecare de politici, direct pe graf este anevoioasă, de aceea procedeul tabelar este mai accesibil şi util.

Pentru înţelegerea procedeului tabelar, dar mai ales pentru reducerea unui volum de muncă neproductiv, s-a recurs la un subgraf celui din fig. 1, care nu afectează conţinutul ştiinţific al problemei şi al procedeului şi care este redat în fig. 2. Pe baza acestui graf s-a întocmit tabelul 1 în care se înscriu cu cîte o linie frîntă şi diferitele variante ale politicilor care se pot lua în consideraţie.

Stabilirea mai multor variante se face după ce întreg tabelul a fost completat, căutîndu-se valoarea politicii minime din ultima perioadă, sau secvenţă. Plecînd de la această valoare cu o săgeată orizontală spre coloana alăturată găsim valoarea subpoliticii anterioare, care se găseşte în secvenţa precedentă. Se trasează de asemenea o săgeată spre coloana a 5-a a perioadei anterioare unde se află acest număr. În felul acesta se obţine o linie frîntă care indică nodurile prin care trece drumul cel mai scurt care reprezintă şi decizia optimă. În cazul nostru valoarea minimă a drumului este egală cu 3313.

Dacă ţinem cont de specificul producţiei din S.M.A. şi mai ales al celor din Moldova, unde pentru a se obţine 1 000 lei venituri se planifică a se cheltui mai mult de 1 000 lei, atunci se va recurge la folosirea acelei variante care să asigure pierderea minimă. Pentru aceasta se va corela varianta optimă de cheltuieli cu veniturile care-i corespund. Ca urmare, este necesar ca şi veniturile să se oglindească, de asemenea, într-un graf secvenţional, cum este cel din fig. 3.

Stabilirea veniturilor pentru folosirea fiecărui agregat s-a făcut ţinîndu-se cont de normativele în vigoare privind tarifele pentru plata lucrărilor mecanizate (H.C.M. nr. 128/29.I.1968). Spre exemplu, pentru administrat îngrăşăminte cu MIC-1 s-a procedat în felul următor :

$$\underset{\text{Norma de producţie}}{60} \times \underset{\text{kg/ha}}{13} \times \underset{\text{preţ/kg}}{1{,}44} = 1\,123$$

S-a procedat asemănător şi cu celelalte agregate şi s-a ţinut cont dacă plata se efectuează în bani sau în natură.

Varianta cu rangul de optimizare 1, (după cheltuieli) trece prin următoarele vîrfuri : 0, 2, 4, 7, 10, 12, 14 şi are valoarea de 3 313. Acesteia îi corespunde un volum al veniturilor egal cu 1 632 lei.

Varianta cu rangul de optimalitate 2, are traseul 0, 2, 4, 7, 9, 12, 14 şi are o valoare de 3 373. Acesteia îi corespunde un volum al veniturilor egal cu 2 511 lei, etc.

Se recomandă, în consecinţă, să se adopte pentru producţie varianta a III-a, deoarece asigură pierderea cea mai mică, de numai 874 lei, în timp ce varianta optimă I asigură pierderea de 1 671 lei, iar a II-a de 1 897 lei.

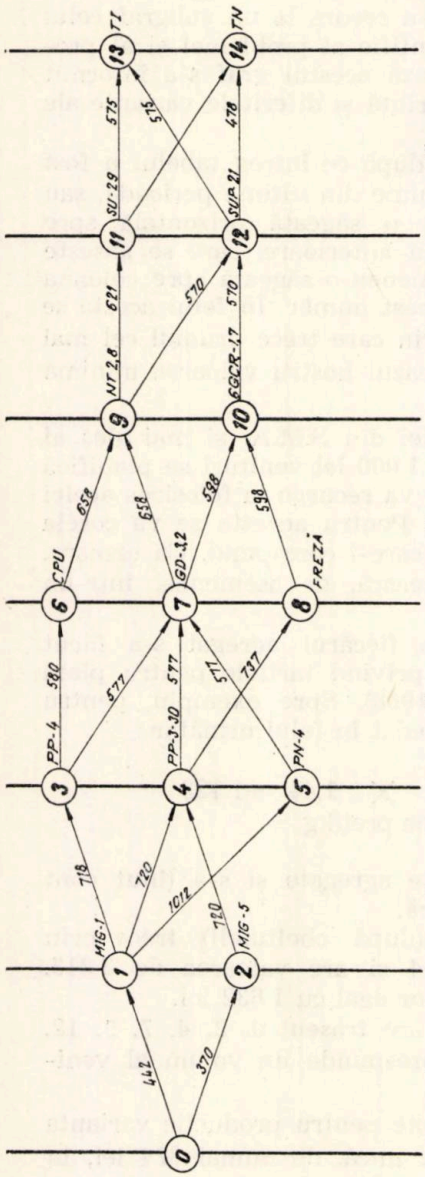
I FERTILIZAT
II ARAT
III PREGĂTIT PAT GERMINATIV
IV NIVELAT
V SEMĂNAT
VI TĂSAT
0
1 MIG-1
2 MIG-5
3 PP-4
4 PP-3-30
5 PN-4
6 CPU
7 GD-3,2
8 FREZĂ
9 MT 2,8
10 GGR-17
11 SU-29
12 SUP-21
13 TT
14 TN
442
370
718
720
1017
780
580
577
577
737
658
658
588
588
621
570
570
575
575
478

Fig. 2

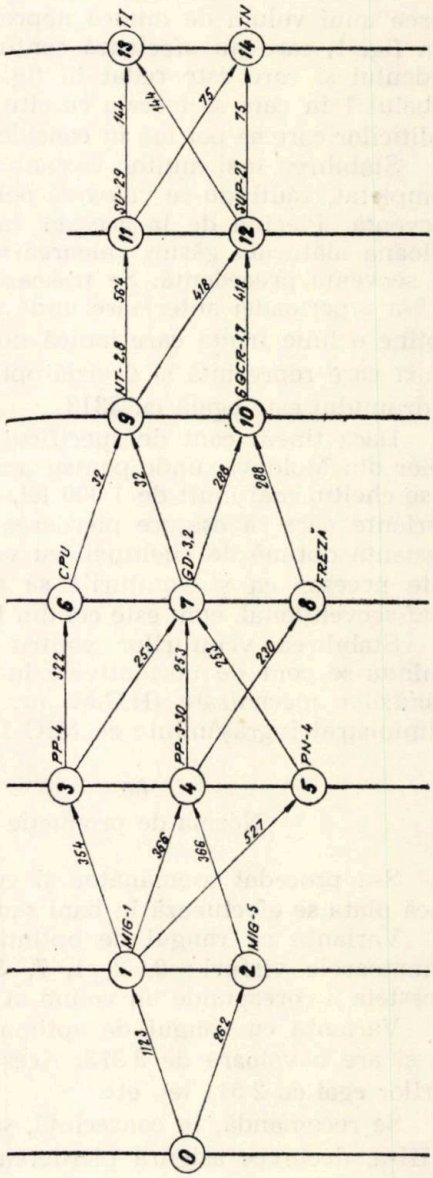
I FERTILIZAT
II ARAT
III PREGĂTIT PAT GERMINATIV
IV NIVELAT
V SEMĂNAT
VI TĂSAT
0
1 MIG-1
2 MIG-5
3 PP-4
4 PP-3-30
5 PN-4
6 CPU
7 GD-3,2
8 FREZĂ
9 MT-2,8
10 GGR-17
11 SU-29
12 SUP-21
13 TT
14 TN
1183
862
354
366
322
253
253
230
32
32
288
288
364
418
418
144
144
75
75
527

Fig. 3

Fără a se emite pretenția că procedeul prezentat este perfect se consideră că este util și lesne de însușit chiar și de persoane care lucrează în S.M.A., avînd o pregătire matematică mai inferioară. Literatura de specialitate nu prezintă un astfel de model matematic. Dată fiind noutatea lui pentru producția unităților de mecanizare se întrevede și utilitatea lui. Astfel, dacă cel puțin pentru principalele cinci culturi (grîu, porumb, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr și cartofi) s-ar elabora, în conformitate cu tehnologia acestora, cîte un graf, s-ar veni mult în sprijinul secțiilor de mecanizare în alegerea agregatelor optime dintre cele existente în dotarea lor. Modelul matematic poate avea valabilitate pentru mai mulți ani, chiar dacă coeficientul de calculare a cheltuielilor nu s-ar menține același. Se poate utiliza, de asemenea, și în activitatea de mecanizare din întreprinderile agricole de stat.

Modelul matematic prezentat are avantajul că poate să se mențină chiar și în condițiile dotării continue a unităților, deoarece presupune numai completarea grafului cu noduri care simbolizează noile mașini și înscrierea pe arce a costurilor corespunzătoare.

Primită la 6 aprilie 1974

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de organizare și planificare

BIBLIOGRAFIE

1. Ceaușescu N., *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 19—21 iulie 1972.* Ed. polit., Buc., 1972.
2. Ceaușescu N., *Cuvîntare la Conferința pe țară a cadrelor de conducere din unitățile agricole de stat și cooperatiste.* Ed. polit., Buc., 1973.
3. Aurian J. și colab., *Cercetarea operațională în consrtucții.* Ed. Șt., Buc., 1967.
4. Kaufmann A., *Méthodes et modèles de la recherche opérationnelle.* Vol. **I, II**, Dunod, Paris, 1962.

THE RATIONALIZATION OF THE EXPENSES IN S.M.A. BY MEANS OF DYNAMIC PROGRAMMING

(Summary)

The mechanization of the production is the main way for the modernization of the agriculture. The efficient use of the agricultural machinery is an important objectiv of the leaders of the enterprises.

In the indited study a mathematical model of a determinist type, is recommendet, in order to rationalize the working expenses. For solving the mathematical model, a tabular method is used.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), fasc. 1—2, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

RECENZII

BOOK REVIEWS РЕЦЕНЗИИ

SINGHAL D. P., *India and World Civilization*. Michigan State University Press, 1969.

Una din lucrările contemporane de mare valoare informativă asupra culturii şi civilizaţiei indiene, argumentată pe baza celor mai noi informaţii, care are darul de-a înnoi viziunea interpretativă asupra civilizaţiei indiene este cartea reputatului indianolog D. P. Singhal „India and World civilization" (două volume) scrisă în limba engleză şi publicată în S.U.A. Michigan State University Press, 1969. În această cuprinzătoare lucrare, adresată deopotrivă specialiştilor şi marelui public, profesorul D. P. Singhal reuşeşte cu sentimentul istoriei ce îl caracterizează, să pună în evidenţă specificul valorilor civilizaţiei indiene în diferite compartimente ca: structuri sociale şi politice, autoritate, literatură, religie, filozofie, artă şi meşteşuguri, muzică, arhitectură etc. Pentru a evidenţia vechimea, autenticitatea şi trăinicia valorilor acestei mari civilizaţii, autorul foloseşte de la început ca metodă de lucru dialogul valorilor dintre cele mai mari centre de civilizaţie ale lumii antice, Harappa — Grecia — Egipt, într-o viziune sincronă. Dialogul pune în evidenţă nu numai specificitatea şi forţa rezistenţei în timp a valorilor, dar şi determinismul acestora: constituirea, relaţiile reciproce în largi interferenţe, funcţiunile lor sociale, implicaţiile cauzale asupra evenimentelor ulterioare. Conexiunea factorilor de cultură şi civilizaţie din arealul indo-chinez cu cele din Asia, Europa şi Africa de Nord aruncă o lumină nouă asupra multor evenimente care erau considerate pînă nu demult de către unii istorici şi culturologi întîmplări ale istoriei.

După ce într-un capitol autorul arată cum, într-o manieră sui-generis, Vedele şi Upanişadele, perle ale înţelepciunii indiene, exprimă unitatea dintre spiritul ştiinţifico-utilitar cu hilozoismul, naturalismul şi speculaţia filozofică a indianului, în ultima parte a primului volum se concentrează atenţia asupra funcţiunii spirituale a budismului, nu atît ca religie, ca una din cele mai populare religii, deşi acest aspect nu este eludat, cît mai cu seamă ca un mod de a vedea lumea în nişte condiţii specifice date, ca o concepţie, ca un tipar în care sînt modelate produsele spiritului indian. Acest fenomen spiritual, simultan concepţie despre lume, religie şi filozofie, prin popularitatea sa a căpătat cea mai largă răspîndire în Asia pe căi diplomatice, comerciale, culturale, ştiinţifice (matematică, medicină, arhitectură) artă, filozofie etc. Ca o concepţie care nu raţiona în dauna înţelepciunii, budismul şi arta budistă par cu atît mai interesante cu cît în perioada cînd s-au răspîndit în Asia Centrală deja asimilase într-un mod specific elemente ale artei greco-latine. În unele forme artistice utilizau motive greceşti cum era coloana corinthică, textile şi ceramică de influenţă greacă dar care purtau tiparul artei indiene. Viaţa lui Budha şi povestirile despre încarnarea sa erau în general portretizante, şi pentru prima dată, imaginea lui Budha era înfăţişată după modelul lui Apollo.

Interferenţa, aşa cum o explică autorul, dintre filozofia indiană şi concepţia budistă, atît cît există, pare mai logică dacă vom ţine seama atît în artă, cît şi în celelalte forme ale spiritualităţii indiene şi de condiţiile naturale, fără ca autorul să alunece pe panta determinismului geografic. Pe pămîntul Indiei

natura era foarte darnică, dar și foarte vicleană. Moartea și viața se impuneau omului cu aceeași dărnicie și violență : tectonica scoarței terestre, vegetația hrănitoare, rădăcinile, fructele nu se epuizau niciodată. Dar, născut într-o fermentație obscură unde moartea și viața fuzionau așa de organic, adăugîndu-se pe deasupra și nemiloasa exploatare socială, oamenii au înclinat să divinizeze și să-și reprezinte întreaga realitate, atît forțele care îi aduceau binele, cît și cele destructive într-o viziune maniheică. De aici hilozoismul ca o coordonată a concepției despre lume a budhismului, de aici mistica transformismului universal a celor două forțe opuse etern, care antrenau totul după principiile sansara karman și mokșa, ori tat twam asi. Întreaga natură apărea indianului ca un foc lent care nu făcea decît să schimbe continuu identitatea lucrurilor și a fenomenelor.

Formele, închipuite material sau energetic, ca mici pauze în transformismul universal nu sînt duse, cînd avem de-a face cu arta, pînă la desăvîrșiri comparabile cu rafinamentul grecesc, nu pentru că artistului nu i-ar fi stat în putere, ci pentru că, tulburarea din natură, înțeleasă într-o viziune penteistă nu-i permitea formei să se exprime durificat privirilor spre a fi surprinsă în conexiuni mai vaste și în volume integrale. Opulența și capriciul naturii, concomitent bune și rele, au condus în zonele temperate la studiul mai atent al formei, la grafismul pictural de care se ocupau îndeosebi călugării. Budhismul, ca expresie spirituală a unei lumi prinse într-un circuit atît de complex și tulbure a materiei, nu a lăsat în expresia umană numai obscenitate, cruzime și durere așa cum considerau unii autori, ci, a și sublimat materia umană în forme eroice, în surîs, candoare, gingășie, umor, nostalgie.

În conținutul vol. II, D. P. Singhal analizează condițiile istorice în care budhismul și cultura indiană generată de acesta au depășit granițele Indiei și s-au asianizat, penetrînd pe diferite căi în China, Tibet, Japonia, Indochina, Afganistan ș.a. Autorul consacră un alt capitol întîlnirii dintre religia islamică și budhism cu consecințele sale de ordin spiritual și politic pentru India, în condițiile cînd această țară intrase într-un ușor declin mai ales în partea din nord. Confruntarea dintre cele două mari religii nu a rămas fără urmări asupra structurilor social-culturale și economice ale Indiei : a fost reînnoită tabela de valori politico-morale, a fost lovit puternic sistemul de castă al Indiei, arta și arhitectura au dobîndit noi valențe spirituale și noi mijloace de expresie, schimbul de idei și de instituții au condus la instaurarea unor modele noi de viață, s-a realizat, se poate spune o revitalizare a civilizației indiene.

In ultima parte a volumului al doilea autorul își orientează analizele sale pe două mari direcții : reacția occidentului prin romantism față de civilizația indiană și răspunsul civilizației indiene la cultura europei moderne.

Este o surpriză plăcută să constatăm că în această lucrare printre marii poeți romantici ai lumii care au cunoscut și folosit în opera lor motive din înțelepciunea indiană este citat și Mihai Eminescu.

Autorul reușește să reconstituie în opera sa o imagine mai complexă și mai obiectivă asupra civilizației indiene, întemeiată pe o largă informație documentară. Probitatea științifică și viziunea modernă, dialogul cu alte culturi, tenta raționalistă a judecăților de valoare, stilul viu, sporesc interesul față de lucrare. Pornind de la considerentele mai sus enunțate, consider că traducerea lucrării în limba română, pe lîngă faptul că ar fi un act de certă valoare culturală, i-ar da cititorului român un instrument modern de orientare în cultura orientală și în cea indiană în special, iar pe de altă parte ar contribui și mai mult la înțelegerea culturală a acelor două popoare — român și indian.

M. Păstrăguș

08224

1503/8

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI

Tomul XX (XXIV)

Fasc. 3–4

SECŢIA VIII ŞTIINŢE SOCIAL–ECONOMICE

1974

KÖNYVTÁR

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI

Tomul XX (XXIV)

Fasc. 3–4

SECŢIA VIII ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

1974

COLEGIUL DE REDACȚIE

Prof. em. dr. doc. GH. ALEXA, prof. em. ing. D. ATANASIU, prof. ing. C. CALISTRU,
prof. ing. T. GOLGOȚIU, prof. dr. doc. D. MANGERON (secretar),
conf. ing. A. MARCHIȘ, prof. dr. doc. D. RUSU,
acad. prof. dr. doc. CRISTOFOR SIMIONESCU (președinte)

COMITETUL DE REDACȚIE AL SECȚIEI

VII. ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

Prof. dr. P. MÂLCOMETE
Conf. A. JEANRENAUD

REDACȚIA

Prof. dr. doc. D. MANGERON (redactor responsabil)
Conf. dr. ing. ALFRED BRAIER (secretar de redacție)
Ing. ANETA BRAIER (redactor)

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
Tomul XX (XXIV), fasc. 3—4 1974

Secţia VIII

ŞTIINŢE SOCIAL—ECONOMICE

SUMAR

Pag.

I. HUMĂ şi AUREL DOBOŞ, Kant şi principiul moralităţii (rom., rez. engl.) 7

TĂNASE SÂRBU, Ideal şi model în organizarea şi conducerea societăţii socialiste (rom., rez. franc.) 11

D. PICHIU şi GH. BOTIŞ, Contribuţia P.C.R. la elaborarea ştiinţei conducerii societăţii socialiste (rom., rez. franc.) 15

AUREL DOBOŞ şi I. HUMĂ, Aspecte esenţiale ale raportului dintre cultură şi civilizaţie (rom., rez. franc.) 19

P. MÂLCOMETE, (Progresul tehnic — premisă principală a dezvoltării şi modernizării industriei româneşti (rom., rez. franc.) 23

GEORGE MEDRIHAN, Continuarea fermă a industrializării socialiste — pivotul modernizării structurilor economiei naţionale (rom., rez. franc.) . 33

IONEL COBZARU, Locul cercetării ştiinţifice în procesul de modernizare a industriei româneşti (rom., rez. franc.) 37

EUGEN POPA şi MONICA VOICU, Model de repartizare mai raţională a forţei de muncă într-o întreprindere existentă (rom., rez. engl.) 41

AURORA DIMA, Consideraţii cu privire la organizarea lucrărilor liniare ciclice (rom., rez. germ.) 45

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
Tom XX (XXIV), Fasc. 3–4 1974

Section VIII

SOCIAL – ECONOMICS SCIENCES

CONTENTS

Pp.

I. HUMĂ and AUREL DOBOŞ, Kant and the Principle of Morality (Romanian, English summary) 7

TĂNASE SÂRBU, Idéal et modèle dans l'organisation et la direction de la société socialiste (Romanian, French summary) 11

D. PICHIU et GH. BOTIŞ, La contribution du Parti Communiste Roumain à l'élaboration de la science de la direction de la société socialiste (Romanian, French summary) 15

AUREL DOBOŞ et I. HUMĂ, Aspects essentiels du rapport entre la culture et la civilisation (Romanian, French summary) 19

P. MÂLCOMETE, Le progrès technique — prémisse principale du dévelopement et de la modernisation de l'industrie roumaine (Romanian, French summary) 23

GEORGE MEDRIHAN, La continuation ferme de l'industrialisation socialiste — pivot de la modernisation des structures de l'énomie nationale (Romanian, French summary) 33

IONEL COBZARU, La place de la recherche scientifique dans le processus de modernisation de l'industrie roumaine (Romanian, French summary) . . 37

EUGEN POPA and MONICA VOICU, Model of a more Rational Repartition of Labour Force in a Chemical Entreprise (Romanian, English summary) 41

AURORA DIMA, Betrachtungen über die Organisierung der linearen, zyklischen Arbeiten (Romanian, German summary) 45

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
Том XX (XXIV), Вып. 3—4 1974

Секция VIII

СОЦИАЛ—ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

СОДЕРЖАНИЕ

Стр.

И. ХУМЭ и АУРЕЛ ДОБОШ, Кант и принцип нравственности (рум., рез. англ.) 7

ТЭНАСЕ СЫРБУ, Образец и модель в организации и руководстве социалистического общества (рум., рез. франц.) 11

Д. ПИКЮ и Г. БОТИЩ, Вклад Румынской Коммунистической Партии в разработку науки руководства социалистического общества (рум., рез. франц.) 15

АУРЕЛ ДОБОЩ и И. ХУМЭ, Существенной виды рапортом между культуры и цивилизации (рум., рез. франц.) 19

П. МЫЛКОМЕТЕ, Технический прогресс—главная посылка развитии и модернизации румынской промышленности (рум., рез. франц) . 23

ДЖЕОРДЖЕ МЕДРИХАН, Уверенное продолжение социалистической индустриализации — основа модернизации структур народного хозяйства (рум., рез. франц.) 33

ИОНЕЛ КОБЗАРУ, Место научного исследования в процессе модернизации румынской промышленности (рум., рез. франц.) 37

ЭУДЖЕН ПОПА и МОНИКА ВОИКУ, Модель более рационалного распределения рабочей силы на химдческом предпрятия (рум., рез. англ.) 41

АУРОРА ДИМА, Об организаций линейночикличных работ (рум., рез. нем.) 45

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), Fasc. 3—4, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 130.1

KANT ŞI PRINCIPIUL MORALITĂŢII

DE

I. HUMĂ şi AUREL DOBOŞ

1. Introducere

Kant, la polul opus eticilor directe (etica simpatiei, etica eudemonistă şi cea vitalistă), fundamentează faptul moral pe elementul obligaţiei, „căruia îi dă o accepţie total gratuită, de natură aproape estetică" [1, p. 125].

Cum ajunge Kant la această soluţie asupra principiului moralităţii, noi nu urmează să dezvoltăm aici, căci este un lucru bine cunoscut. Pornind de la teoria kantiană a moralităţii şi luînd-o ca ceva deja considerat, vom zăbovi însă asupra unor aspecte implicate problemei principiului moralităţii.

2. Kant şi dihotomia subiectului etic

Conform celor ce dezvoltă Kant [2, p. 76 şi urm.], dreptul raţiunii omeneşti la libertatea voinţei se întemeiază pe supoziţia recunoscută legitimă a independenţei raţiunii de cauze subiectiv determinate, cauze care constituie ceea ce aparţine numai senzaţiei sau, mai în general spus, sensibilităţii. Omul, care este astfel inteligenţă, se situează *prin aceasta* într-o altă ordine a lucrurilor şi într-un raport de altă natură faţă de cauzele determinante. Ceea ce este posibil dacă omul se concepe ca inteligenţă dotată cu voinţă, şi nu dacă se percepe ca un fenomen în lumea sensibilă. Dar omul realizează că ambele ipostaze se manifestă în acelaşi timp ; nu e nici o contradicţie în aceea că un lucru *ca fenomen* (adică, la Kant, aparţinînd lumii sensibile) e supus unor legi faţă de care acelaşi lucru, ca *lucru* sau fiinţă *în sine*, este independent. În prima ipostază, omul îşi surprinde determinarea prin conştiinţa despre sine însuşi, ca conştiinţă despre un obiect afectat de simţuri ; în a doua, prin conştiinţa de sine însuşi ca inteligenţă (adică, independent, în folosirea raţiunii lui, de impresii sensibile şi aparţinînd, ca urmare, lumii inteligibile). De aceea, continuă Kant, omul nu îngăduie, cînd îşi atribuie o voinţă, să i se pună în sarcină nimic din ce aparţine sensibilului. Dimpotrivă, el va concepe acţiuni ca fiind *necesare prin ele însele*, şi nu prin excitaţiile sensibile ; cauzalitatea acţiunilor sale se află în el ca inteligenţă, în conformarea la principiile lumii inteligibile.

În această lume inteligibilă numai raţiunea, mai precis raţiunea pură (independentă de sensibilitate) dă legea. Abia aici omul este el însuşi, căci este numai ca inteligenţă (pe cînd, în lumea sensibilă, el nu este decît fenomen al lui însuşi). Întrucît legea dată de raţiunea pură îl interesează nemijlocit şi categoric, înclinaţiile şi impulsurile nu pot afecta legile voliţiei lui ca inteligenţă.

Raţiunea practică, concepîndu-se ca aparţinînd lumii inteligibile, nu-şi depăşeşte limitele. Dar dacă ea ar căuta în inteligibilitate un obiect al voinţei, *un motiv*, şi-ar depăşi limitele căci ar pretinde să cunoască ceva despre care nu ştie nimic.

Raţiunea se vede, aşadar, constrînsă, spune Kant, să accepte conceptul de lume inteligibilă ca o poziţie ce o ia în sfera fenomenelor pentru a se concepe pe ea însăşi ca raţiune practică. Ceea ce n-ar fi posibil dacă influenţa sensibilului ar fi determinantă. Această poziţie asigură raţiunii practice conştiinţa de sine însăşi ca inteligenţă, adică drept cauză acţionînd liber.

În ce privește libertatea, ea este Ideea a cărei realitate obiectivă nu poate fi demonstrată în vreun fel cu ajutorul legilor naturale ; pentru că nu poate fi procurat niciodată un exemplu printr-o analogie oarecare, libertatea — consideră Kant — nu poate fi scrutată. Afară de aceasta, acolo unde încetează determinarea conform legilor naturii, încetează și orice *explicare*. Rămîne loc doar *defensivei*, adică respingerii obiecțiilor celor ce declară totuși că libertatea este imposibilă. Nu putem respinge însă, arată Kant, prezența libertății, căci, dacă există o contradicție, ea există la cei care concep omul ca fenomen chiar și în situația în care el trebuie (conform ipostazei a doua) conceput ca inteligență și ca obiect în sine.

Deci, spune K a n t, trebuie să acceptăm libertatea voinței o dată cu imposibilitatea subiectivă de a o explica. Imposibilitatea nu rezultă din *neputința* explicării, ci din lipsa ei de obiect ; libertatea voinței nu este compatibilă cu vreun *interes* față de legile morale. Și dacă omul are totuși un interes față de legile morale, acesta își află ca bază în noi sentimentul moràl. Sentimentul moral nu poate fi însă considerat criteriu al judecății noastre morale ; dimpotrivă, se prezintă ca efect *subiectiv* produs de lege asupra voinței. Rațiunea manifestă interes pentru acțiune numai atunci cînd universalitatea maximei ei este un motiv suficient de determinare a voinței, cînd, așadar, interesul este pur.

Din excursul kantian rezultă între altele : prezența dihotomică a omului în cele două orizonturi : al sensibilității și al lumii inteligibile. Datorită celui de al doilea, rațiunea își dă singură legea, implicînd cauzalitatea prin libertate și o *moralitate ce se întemeiază în universalitatea maximei ca lege* [2, p. 80].

Admitem, în concluzie, împreună cu K a n t că moralitatea rezidă în universalitatea maximei ca lege, căci nu orice lege care și-o dă rațiunea fundamentează moralitatea, ci numai aceea care ridică maxima la semnificație universală, o face expresie în plan subiectiv a voinței celorlalți. Dar, concepînd astfel moralitatea, nu admitem și premisele kantiene ce o susțin. Dihotomia ființei umane în spațiul sensibilului și în cel al lumii inteligibile este privită de K a n t în mod absolut, metafizic, întrucît metamorfozează o delimitare *funcțională* într-una *ontic-metafizică*. Căci K a n t spune : voința „e determinată de lege, prin urmare nu numai fără conlucrarea imboldurilor sensibile, ci *chiar cu excluderea tuturor acestora și în dauna tuturor înclinațiilor ...*" [2, p. 161]. Iar altundeva filozoful din Königsberg adaugă : „Aici nici un sentiment nu *precede* în subiect care să-l determine la moralitate. Aceasta e imposibil, fiindcă orice sentiment este sensibil ; iar mobilul simțămîntului moral trebuie să fie liber de orice condiție sensibilă" [2, p. 164]. Însă conflictul dintre efect și rațiune nu se poate desfășura decît pe fondul unității lor dialectic-contradictorii la nivelul subiectului etic. Putem accepta afirmația lui K a n t că omul se simte cu adevărat el însuși prin rațiune, dar numai întrucît rațiunea dă nota generic umană în raport cu instinctul. Cum însă K a n t opune totalitar, exclusivist rațiunea și efectele bune, care nu sînt numai însoțitoare (cum presupune el), ci și stimulatoare, mai mult, incitatoare și poate chiar generatoare de acte raționale, și în orice caz mediul, cîmpul în care liniile de forță ale rațiunii ordonează valoric sensibilitatea, dincolo de care ea însăși (rațiunea) nu și-ar putea exprima individualitatea, negația kantiană este metafizică și, în consecință, nu poate fi acceptată. (Dealtfel, K a n t însuși resimte parcă nevoia să atenueze radicalismul opoziției sensibil-rațional, admițînd, fie și liniar, ca „efect subiectiv al legii raționale", sentimentul moral).

A funda moralitatea exclusiv în rațional, eliminînd aprioric orice *posibilitate creatoare a efectului*, înseamnă a sărăci explicația însăși a moralității, a o reduce pe aceasta din urmă la imaginea unui produs uscat al conformității *formale* (în sens kantian) și deci sterile la normă. Moralitate nu numai în opoziție cu efectul, ci și *dincolo* de acesta (K a n t pare a întemeia moralitatea mai mult logic-epistemologic decît etic propriu-zis), conduce de fapt la imposibilitatea moralității ; în acest caz, universalitatea maximei ca lege este o conformitate formală la imperativ, și deci vidată, și nu una reală, vie.

Formalismul etic kantian conduce și la un impas gnoseologic, recunoscut de K a n t însuși : „Dar *cum* rațiunea pură poate fi practică prin ea însăși, fără alte motive, de oriunde ar fi luate ele, cum adică simplul principiu al universalității tuturor *maximelor ei ca legi* (ceea ce ar fi desigur forma unei rațiuni pure practice) ar putea constitui prin sine însuși un motiv fără orice materie (obiect) al voinței pentru care am avea dinainte un interes oarecare și ar putea produce un interes care s-ar numi pur *moral*, sau cu alte cuvinte : *cum rațiunea pură poate fi practică*, este ceva pe care orice rațiune omenească este cu totul incapabilă să-l explice și orice străduință și muncă în a-i căuta explicarea vor fi pierdute" [2, p. 81]. Aici însă nu rațiunea omenească poate fi făcută răspunzătoare, ci încercarea lui K a n t de a deduce moralitatea din voință (rațiunea practică) prin eliminarea materiei acesteia. Or, o moralitate care nu implică și motivație este frustrată de conținut, rămîne egală cu sine în abstractul său și atunci, evident, nici nu poate fi explicată.

3. Kant și moralitatea umilită

Autorul „Criticelor" distinge între *legalitate* și *moralitate*. Atunci cînd determinarea voinței se face conform legii morale, dar numai sub incidența unui sentiment, fără de care în situația dată, legea morală nu poate deveni un principiu suficient de determinare a voinței, atunci cînd, așadar, conformitatea la legea morală nu se face „de dragul legii însăși", acțiunea stă în sfera legalității și nu a moralității. Or, în cazul moralității nu trebuie să căutăm în altă parte mobilul, căci aici legea însăși devine mobil.

Apare însă în ultimul caz, cum precizează K a n t, o problemă : cînd legea e mobil, ce se petrece cu „facultatea omenească de a rîvni", ca efect al acestui principiu determinant ? Cu alte cuvinte : ce induce în sulfet legea ca mobil ?

Este indubitabil — precizează K a n t — „că legea morală ca principiu determinant, al voinței, prin faptul că dăunează tuturor înclinațiilor, trebuie să provoace un sentiment, care poate fi numit durere, și aici avem deci acum primul, poate și singurul caz, cînd, din concepte a priori, am putea determina raportul unei cunoștințe (aici : al unei rațiuni pur practice) cu sentimentul de plăcere sau de neplăcere [2, p. 162].

Din bogăția sentimentelor umane pozitive, K a n t investește, așadar, cu necesitate numai respectul față de lege. A reduce însă efectul bun numai la atît nu înseamnă a schematiza omul și a sărăci conștiința ? Nu înseamnă, implicit, a simplifica *temeiurile* moralității ? Deși K a n t respinge cu justețe întemeierea moralității pe egoism, felul în care însă concepe el această respingere denotă o înțelegere *înstrăinată* a omului. Căci, pentru el, întemeierea moralității operează prin *umilință* : „ ... ceea ce dăunează îngîmfării noastre în propria noastră judecată, umilește. Deci legea morală *umilește inevitabil pe fiecare om* (subl. ns. — I. H. și A. D.), cînd acesta compară cu ea tendința sensibilă a naturii lui" [2, p. 163].

Mai mult, K a n t trimite însuși sentimentul de respect față de lege la această umilință. Legea morală, spune el, ne umilește în propria noastră conștiință, întrucît este principiul determinant al voinței ; în felul acesta ea trezește respect pentru sine însăși [2, p. 163].

E drept, K a n t rezervă că această umilire a sensibilului nu are loc decît cu privire la puritatea legii, că umilirea de partea simțurilor are drept scop înălțarea prețuirii morale, adică practice, a legii însăși de partea intelectuală [2, p. 168].

Cu toate acestea, prin raportarea înstrăinată a omului la autoritatea — devenită astfel strivitoare — a legii, întrucît raportarea e posibilă doar prin umilire, se anulează valențele creatoare ale subiectivității, iar moralitatea apare ca o *moralitate a negativității*. În felul acesta K a n t plătește un preț mare (umilirea omului ca condiție a moralității) deducerii *nemijlocite* a valorii morale a acțiunii din legea morală. Dacă pentru K a n t legea morală, întrucît determină — cum am văzut — nemijlocit valoarea morală a acțiunii, umilește sensibilitatea, omul în ultimă instanță, nu este posibil un concept care să explice principiul moralității nu prin umilirea sensibilității și nici, de la polul opus, prin absolutizarea ei (hedonismul), ci prin *distilare catarctică*, prin acea purificare posibilă doar prin impactul cu valorile ? Nu conceptul de *dualitate a imanenței* (a subiectivității) poate surprinde această purificare, această elevație a moralității prin moralitate despre care literatura problemei a vorbit nu arareori convingător, dar care nu și-a găsit încă — credem — conceptul sintetic pe măsură ? Cu acest concept poate că discursul etic ar cîștiga un spor de rigoare și, în același timp, de elasticitate : spor de rigoare față de maniera literaturizantă în care se abordează uneori problematica personalității ; spor de elasticitate față de prețiozitatea fals scientistă care de cele mai multe ori se reduce la transportul problematic neprelucrat dinspre zona biologicî, psihologiei ori sociologiei spre etică.

Primită la 11 mai 1974

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific și filosofie

BIBLIOGRAFIE

1. R a l e a M., *Scrieri*. 1, Ed. Minerva, Buc., 1972.
2. K a n t I m m., *Critica rațiunii practice*. Ed. șt., Buc., 1972.

KANT AND THE PRINCIPLE OF MORALITY

(Summary)

The limits of the Kantian principle of morality are analysed, a principle which implies the direct deduction of morality out of will (practical reason) by giving its matter up.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), Fasc. 3—4, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 335.6

IDEAL ȘI MODEL ÎN ORGANIZAREA ȘI CONDUCEREA SOCIETĂȚII SOCIALISTE [1])

DE

TĂNASE SÂRBU

1. Introducere

Transformările tot mai accelerate ale existenței și conștiinței oamenilor, generate de revoluționările tuturor domeniilor vieții sociale, ocazionează numeroase reflecții despre „criza de ideal" care ar caracteriza epoca noastră. Literatura occidentală pe această temă este foarte extinsă. Cele mai recente cărți scrise în acest sens fie că anunță „moartea omului" într-o perspectivă apropiată, fie că vorbesc despre opoziția absolută dintre știință și ideologie, știință și filosofie, etc. Asemenea „tăieturi" demonstrează inconsistență logico-metodologică sau inconsecvență principial-filosofică.

După părerea noastră, setea de ideal, nevoia de model de urmat în viață sînt manifestări perene ale omului trăind într-o anumită societate, făcînd parte dintr-un anumit grup sau clasă socială. Cu alte cuvinte, înainte de a fi probleme de analiză teoretică, idealul și modelul trebuiesc privite ca expresii ale interacțiunii subiectului cu obiectul în procesul practicii social-istorice.

Practica social-istorică (praxisul) este un concept central, însuși miezul filosofiei marxiste. O recentă sinteză a mai multor puncte de vedere marxiste asupra acestui concept conchidea că, prin practică trebuie să înțelegem „(...) activitatea concretă a omului, călăuzită de scop, mijlocită de tehnică, prin care omul transformă natura, adaptînd-o trebuințelor sale vitale, creînd și desăvîrșind baza materială a existenței sale, deci, implicit, baza materială a vieții lui spirituale" [6, p. 27]. Într-o formulare mai concentrată, reluată în literatura noastră de la filosoful marxist italian Antonio G r a m s c i, practica se definește ca un complex de *cunoaștere — acțiune — valorizare.*

2. Unele precizări terminologice

Termenii „ideal" și „model", ca și alți termeni folosiți în științele social-umane, sînt departe de a avea accepții univoce. Nu rareori sensurile cu care acești termeni circulă în limbajul curent sînt reluate mai mult sau mai puțin fidel în limbajul științific [2]). În limba română *ideal* circulă ca substantiv, și înseamnă scopul suprem într-un anumit domeniu de activitate, sau ca adjectiv, și înseamnă perfect, desăvîrșit sau, ceea ce ține de gîndire, care există numai în mintea omului. Termenul *model* circulă cu următoarele sensuri în limba română: 1. tip, tipar, machetă; 2. persoană, operă, realizare care, prin valoare sau calități poate servi ca exemplu; manechin; 3. persoană care pozează înaintea pictorilor sau sculptorilor. Desigur, aceste sensuri oferite de dicționar pot fi înmulțite cu sensurile pe care le dau diferiții autori în lucrările lor. Concluzia este clară: avem de-a face cu termeni ce posedă bogate conținuturi semantice și, ca atare, sînt necesare măsuri de precauție în utilizarea lor.

---

[1]) Rezumatul referatului prezentat la sesiunea științifică organizată de institutele de învățămînt superior din centrul universitar Iași împreună cu Academia de științe sociale și politice a R.S.R. și Centrul de științe sociale din Iași, 13—14 iulie 1972.

[2]) În [9] am avut prilejul să arăt că limbajul științelor social-umane se caracterizează prin combinarea limbajului natural cu limbajul formalizat.

Un criteriu de alegere al unui sens univoc al acestor termeni ar putea fi *frecvența* utilizării lor cu acel sens. Astfel, termenul „ideal" tinde să fie consacrat în lucrările de *axiologie*, și în acest caz el tinde să fie asociat cu noțiunea de „valoare" [5, pp. 105—115] iar termenul de „model" este folosit din ce în ce mai frecvent în *logica și metodologia științei*, unde este asociat cu *teoria* și *experimentul*. După [6, pp. 136—140] el are sensul de „prototip", „analog, asemenea cu" și totodată „mediator" în acțiunea de cunoaștere.

Acceptînd această „specializare" a termenilor „ideal" și „model" nu mai este posibilă identificarea lor. Idealul se corelează cu modelul dar nu se identifică deoarece cunoașterea nu se suprapune cu acțiunea și valorizarea. Mai exact, în fiecare moment constitutiv al practicii social-istorice se regăsește raportul existență-conștiință exprimat în mod specific. În cunoaștere acest raport devine subiect-obiect, cînd este vorba de cunoaștere în general, sau model-teorie-realitate cînd este vorba de cunoașterea științifică; în acțiune raportul devine agent-existent iar în valorizare apare sub forma raportului dintre ideal și realitate.

Deoarece fiecare verigă a practicii le presupune pe toate celelalte înseamnă că între ideal și model există o interacțiune și nu o suprapunere. Această interacțiune se manifestă în toate domeniile vieții social-umane, deci și în procesele de *organizare* și *conducere*.

3. Direcții actuale în definirea organizării și conducerii societății

În mod obișnuit se spune că a organiza înseamnă a face ca societatea, în ansamblul ei sau numai elemente (grup social, instituție, activitate sau relație socială) să funcționeze sau să acționeze organic, repartizînd însărcinările și coordonîndu-le după un plan adecvat. A conduce (a dirija, a îndruma) înseamnă a orienta societatea, în ansamblu sau numai domenii ale ei, pe o anumită linie de evoluție conformă sau neconformă cu legile obiective ale dezvoltării sale.

Cercetările mai recente, care caută să fructifice achizițiile științei moderne, corelează aceste concepte cu „informația". Organizarea este definită ca „realizarea unui întreg (sistem) caracterizat prin circulația și folosirea optimă a informațiilor, în care părțile nu sînt independente, ca în cazul unui conglomerat, ci sînt coordonate între ele, sînt subordonate întregului și ierarhizate după gradul lor de importanță și eficiență, în raport cu scopurile sistemului" [8, p. 57]. Conducerea se definește ca „ansamblul operațiilor de decizie sprijinite în permanență pe sistemul informațional, în vederea realizării optime a scopurilor propuse" [8, pp. 57—58].

Privite astfel, organizarea și conducerea devin concepte operaționale care implică redefinirea întregului sistem conceptual al științelor social-umane. Preocupările în această direcție sînt din ce în ce mai numeroase și promițătoare. Ele se reflectă și pe plan filosofic prin conturarea așa-numitei praxiologii (teoria filosofică a acțiunii eficiente).

Praxiologia a elaborat scheme generale ale oricărei acțiuni, care posedă numeroase virtuți euristice în elaborarea și/sau explicarea acțiunii de organizare și conducere socială. Astfel, următoarea formulă,

$$P = A(I + D + T) + O_p + S + R(O_t + V),$$

unde P — acțiunea, A — agentul acțiunii, I — interesul, D — motivația, T — scopul acțiunii, O_p — obiectul acțiunii, S — situația în care are loc acțiunea, adică condițiile, mijloacele și normele (regulile) acțiunii, R — realizarea acțiunii, compusă din O_t — obiectul transformat prin acțiune și V — valorizarea, aprecierea acțiunii, ([7, p. 46], permite să relevăm structura acțiunii de organizare și conducere socială, rolul și interacțiunea idealului și modelelor în aceste procese.

Desigur, formula nu este întrutotul completă. Observăm, bunăoară, absența factorului „timp" din formulă. Acest factor trebuie să apară *a fortiori* întrucît este vorba și de conceptul marxist de practică social-istorică. Acțiunile (activitățile) au loc *în timp* și presupun *un timp* (durată, ritm, intensitate) de desfășurare. În cazul nostru, *eficiența* acțiunilor de organizare și conducere este și funcție de timp, determinat atît de O_p cît și de S.

Dimensiunea temporală a acțiunilor organizatorice era subliniată de L e n i n în 1918, care scria că „... atunci cînd este vorba de crearea unor forme noi și necunoscute în trecut, e nevoie de un anumit *timp* (subl. ns.) pentru a schița planul general de organizare, care se va dezvolta în procesul muncii" [1, p. 376].

Organizarea și conducerea societății presupun acțiuni concertate, de concretizare a idealurilor sub forma unor modele care aproximează realitatea dată la un moment dat; idealurile dimensionează realitatea „pe termen lung", modelele reproduc „pe termen scurt" realitatea. Pe de altă parte, și idealurile, ca și modelele, sînt într-o continuă prefacere, determinată de progresele înregistrate în structura societății care, mai devreme sau mai tîrziu, se reflectă în transformări suprastructurale corespunzătoare.

4. Interacțiunea idealului și modelului în activitatea P.C.R. de organizare și conducere politică a poporului nostru pe drumul socialismului și comunismului

Fundamentîndu-și întreaga sa activitate pe învățătura marxist-leninistă, partidul nostru a dat o dezvoltare creatoare principiilor acestei teorii, prin modul în care a știut să organizeze și să conducă poporul român în revoluția și construcția socialismului. Documentele programatice ale P.C.R., și îndeosebi cele ale Congresului al IX-lea și Conferinței Naționale din decembrie 1967, apoi documentele Congresului al X-lea și ale Conferinței Naționale din iulie 1972, exprimă suflul înnoitor al unor prefaceri revoluționare esențiale pentru destinele țării și poporului nostru. Aceste documente sînt o ilustrare vie a faptului că organizarea și conducerea societății socialiste sînt rezultatul racordării permanente a idealurilor socialismului și comunismului la realitățile social-istorice concrete din țara noastră. În acest sens tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta la plenara ideologică a partidului: „Socialismul și comunismul, care se edifică în condiții istorice extrem de diverse, nu se pot înfăptui pe baza unui patent universal valabil, pe baza unei licențe unice, cum se întîmplă de pildă în tehnică" [2, p. 31]. De aceea, se arăta în continuare, se impune „necesitatea adoptării formelor organizatorice care corespund condițiilor concrete date" [2, p. 32].

Partidul nostru pornește de la ideea că, deși prin natura lor relațiile de producție socialiste oferă cadrul favorabil dezvoltării forțelor de producție, concordanța permanentă, deplină a lor nu se realizează de la sine, ci presupune intervenția continuă a factorului subiectiv, perfecționarea organizării și conducerii activității economice, a întregii vieți sociale. De aceea, concomitet cu înnoirea structurilor economiei noastre naționale prin dotarea ei cu tehnică avansată, trebuiesc adoptate și forme de conducere și organizare adecvate.

Perfecționarea organizării și conducerii întregii vieți sociale este o dominantă a etapei actuale de dezvoltare a țării noastre pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate [4]. În perioada, relativ scurtă, care a trecut de la Congresul al IX-lea au avut loc transformări organizatorice radicale în toate sectoarele vieții noastre sociale: noua împărțire teritorial-administrativă a țării, instituționalizarea unor noi forme organizatorice în activitatea economică și social-culturală, înnoirea întregului cadru juridico-legislativ, îmbunătățirea formelor de activitate a organelor puterii centrale și locale de stat, a organizațiilor de masă și obștești ș.a, ilustrează convingător concepția materialist-dialectică a partidului nostru privind corelația dintre conținut și formă în procesul dezvoltării sociale. Toate transformările revoluționare inițiate de partid pe linia perfecționării organizării și conducerii societății socialiste rezultă din îmbinarea idealurilor socialismului și comunismului cu cunoașterea temeinică a realităților sociale românești. Măsurile și hotărîrile organizatorice ale partidului nostru izvorăsc din cunoașterea științific-întemeiată a realităților noastre socialiste, a experienței acumulate de alte partide și popoare care construiesc socialismul, corelată în permanență cu idealurile înălțătoare ale socialismului privind ridicarea condiției umane. Cu alte cuvinte, organizarea și conducerea societății noastre de către Partidul Comunist Român sînt rezultatul împletirii cunoașterii cu valorizarea, a obiectivității științifice cu umanismul consecvent.

Criticînd atît tendința de tehnicism rigid în procesele de conducere și organizare a societății noastre socialiste cît și opusul acestei tendințe—improvizațiile decizionale bazate pe intuiție și spontaneitate —, partidul nostru elaborează linia politică de dezvoltare a țării dintr-o perspectivă largă, îmbinînd rigoarea științifică cu experiența oamenilor muncii, calculul logico-matematic cu gîndul avîntat spre viitor.

Stabilind direcțiile fundamentale ale dezvoltării României în următorii zece ani, Congresul al X-lea al P.C.R. a oferit cadrul general al înaintării țării spre comunism. Pe baza acestor directive, rezultate din descifrarea tendințelor principale ale mișcării sociale, se elaborează *planurile* de dezvoltare economică și social-culturală. Deși formulat în termeni precișI, care exprimă raționamente și calcule logico-matematice, planul solicită inventivitatea și creativitatea oamenilor, acordă cîmp larg de manifestare a personalității, a idealurilor și năzuințelor de libertate și fericire. Așadar, planul, ca model al realității sociale, interacționează cu coordonata valorică a activității conștiente a omului-idealul.

Corelarea modelelor cu idealurile oamenilor este o preocupare permanentă a partidului nostru. Astfel, cu prilejul organizării primului colocviu privind problemele științei conducerii societății tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia faptul că în orînduirea noastră „(...) activitatea de conducere nu este un scop în sine, ci trebuie să urmărească înfăptuirea obiectivelor noastre primordiale. În centrul activității de conducere este necesar să se afle permanent — o dată cu preocuparea pentru dezvoltarea economiei naționale, pentru perfecționarea relațiilor de producție și sociale — problemele ridicării bunăstării materiale și spirituale a întregului nostru popor, țelul suprem și constant al politicii Partidului Comunist Român. Consider că aceasta constituie una din laturile esențiale — poate cea mai importantă, pînă la urmă — ale unei bune activități de conducere". [3, p. 17—18].

Așadar, concepția social-politică a partidului nostru, exprimată cu luciditate și respectată cu consecvență în întreaga sa activitate de organizare și conducere a societății românești contemporane, constituie riposta cea mai convingătoare la adresa teoriilor despre „criza de ideal" și „moartea omului".

Primită la 10 aprilie 1974

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific și filosofie

BIBLIOGRAFIE

1. Lenin V. I., *Opere.* Vol. 27, Ed. polit., Buc., 1961.
2. Ceaușescu N., *Expunere cu privire la programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe principiile eticii și echității socialiste și comuniste.* Ed. polit., Buc., 1971.
3. Ceaușescu N., *Expunere la deschiderea colocviului privind problemele științei conducerii societății.* Ed. polit., Buc., 1972.
4. * * * *Congresul al X-lea al P.C.R.* Ed. polit., Buc., 1969.
5. Kállos N., Roth A., *Axiologie și etică.* Ed. șt., Buc., 1968.
6. * * * *Teorie și experiment.* Ed. polit., Buc., 1971.
7. * * * *Teoria acțiunii umane.* Rev. „Forum", Șt. soc., *1* (1969).
8. * * * *Sociologia militans.* Vol. II., Ed. șt., Buc., 1969.
9. Sârbu T., Bul. Inst. polit Iași, XVIII (XXII), *3—4*, s. VIII (1972).

IDÉAL ET MODÈLE DANS L'ORGANISATION ET LA DIRECTION DE LA SOCIÉTÉ SOCIALISTE

(Résumé)

Les concepts „ideal" et „model" ont un contenu polysémantique. Dans la littérature philosophique contemporaine se manifeste la tendance de les spécialiser: le premier, dans le domaine de l'axiologie, le second dans le domaine de la logique et la méthodologie des science. Tous les deux sont réuni dans la pratique social-historique, notamment dans l'organisation et la direction de la société socialiste. On montre comme l'activité théorique et pratique du P.C.R. exprime la corrélation entre idéal et modèle, entre science et humanisme, planification et liberté.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), Fasc. 3—4, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 335.6

CONTRIBUȚIA P.C.R. LA ELABORAREA ȘTIINȚEI CONDUCERII SOCIETĂȚII SOCIALISTE [1])

DE

D. PICHIU și GH. BOTIȘ

Societatea omenească poate fi privită ca un sistem complex constituit din numeroase elemente (subsisteme). Complexitatea acestui sistem, pe de o parte, și a subsistemelor sale, pe de altă parte, ridică numeroase probleme privind conducerea lor.

După cum se știe, oamenii își desfășoară diversele activități în cadrul unor colectivități (structuri organizatorice) care, în acest sens, corespund elementelor (subsistemelor) sistemului social global — societatea. Ceea ce determină unirea indivizilor în organizații este *caracterul social al muncii*, faptul că oamenii nu-și pot îndeplini funcțiile lor de producători decît unindu-și eforturile în vederea unei munci în comun.

Iată deci că conducerea reprezintă un *raport social* și în această calitate ea se desfășoară într-un mediu social organizațional care constituie tocmai cadrul social al activității de conducere.

Subliniind importanța actului de conducere la nivelul colectivității, Marx nota: „Orice activitate nemijlocit socială sau colectivă, executată pe o scară mai mare are mai mult sau mai puțin nevoie de o dirijare, care să asigure organizarea activităților individuale și să îndeplinească funcțiile generale care rezultă din mișcarea întregului organism productiv, spre deosebire de mișcarea organelor sale independente. Un violonist se dirijează singur, o orchestră are nevoie de dirijor" [1, pp. 141—142].

Deci, la nivelul colectivităților umane și a societății în ansamblu, conducerea reprezintă o necesitate obiectivă izvorîtă din caracterul social al activității productive. Subliniem faptul că procesele de conducere au loc atît la nivel macrosocial cît și la nivel microsocial.

Problemele conducerii i-au preocupat pe oameni din cele mai vechi timpuri. Izvoarele istorice ne oferă mărturii elocvente nu numai despre actul de conducere izolat (determinat de calitățile diferiților conducători) ci și despre metodica conducerii (de exemplu legislația poate fi considerată ca o parte a metodicii conducerii).

Fără să stăruim prea mult asupra istoricului conducerii și al științei conducerii, vom sublinia faptul că formele specifice de conducere sînt determinate, pe fiecare treaptă istorică, de caracterul orînduirii sociale respective.

Preocupările din țara noastră se axează pe definirea obiectului științei conducerii societății socialiste, cît și al părților ei constitutive.

Astfel, după P. Apostol, obiectul științei conducerii societății socialiste îl constituie „modul de realizare optimală și optimizarea realizării funcției de conducere" ([4, p. 455; v. și [5, p. 360]).

În ceea ce privește părțile constitutive ale științei conducerii societății socialiste, autorul citat distinge: 1. teoria conducerii societății socialiste; 2. tehnologia acțiunii de conducere; 3. metodologia acțiunii de conducere [4, p. 443].

Știința conducerii societății socialiste este, după părerea majorității autorilor, o știință de sinteză cu caracter interdisciplinar. Ea se bazează pe celelalte științe care au ca obiect

---

[1]) Rezumatul comunicării prezentate la Sesiunea organizată de Comitetul județean P.C.R. Iași, iulie 1972.

de studiu societatea, privită din diverse unghiuri de vedere, însă le depășește sub aspectul metodicii sale.

Modificările rapide care au avut loc în toate sectoarele vieții sociale din țara noastră determină perfecționarea continuă a întregii activități sociale. Aceasta explică preocuparea permanentă a P.C.R. de a găsi formele și metodele de conducere cele mai adecvate, corespunzătoare condițiilor fiecărei etape de dezvoltare asocietății. Documentele de partid reflectă această preocupare și ne oferă o imagine clară a contribuției partidului nostru la elaborarea științei conducerii societății socialiste.

Astfel, expunerea tov. Nicolae Ceaușescu la deschiderea colocviului privind problemele științei conducerii societății (6 martie 1972) reprezintă o contribuție de o înaltă ținută științifică la dezvoltarea creatoare a teoriei marxist-leniniste despre conducerea societății și, în mod deosebit, a teoriei despre specificul conducerii și științei conducerii societății socialiste.

Întreaga activitate a P.C.R. se caracterizează prin spiritul novator și creator în toate domeniile construcției socialiste. Aceasta se datorește faptului că P.C.R. se călăuzește în întreaga sa activitate teoretică și practică după principiile fundamentale ale învățăturii marxist-leniniste pe care le aplică la condițiile concret-istorice ale dezvoltării țării noastre. De asemenea, P.C.R. dezvoltă în mod creator marxismul și prin faptul că generalizează, prin documentele sale, propria experiență de construire a socialismului. Experiența țării noastre de construire a noii orînduiri este astfel atît un bun național, cît și unul internațional.

Expunerea la deschiderea colocviului privind problemele științei conducerii societății generalizează experiența dobîndită de partid în conducerea societății socialiste și, în același timp, precizează principalele probleme, domenii și direcții esențiale ale științei conducerii.

În analiza acestor probleme P.C.R. are în vedere faptul că societatea, inclusiv societatea socialistă, se dezvoltă prin înfruntarea permanentă dintre nou și vechi, care reprezintă o forță motrice a dezvoltării societății.

Documentele de partid subliniază necesitatea imperioasă pentru partid, datoria sa de a conduce conștient, organizat, această luptă. În acest sens este necesar, inclusiv în domeniul conducerii societății: 1) să se studieze întodeauna, cu atenție fenomenele; 2) să fie sesizat la timp nou; 3) acesta să fie susținut și promovat cu multă atenție și curaj; 4) să se acționeze hotărît împotriva vechiului; 5) în promovarea noului să nu se recurgă la mijloace administrative, ci să se acționeze prin mijloace educative și politico-ideologice.

Conducerea societății socialiste nu poate fi decît atributul partidului. Subliniind importanța conducerii și științei conducerii societății socialiste, în documentele P.C.R. se arată: „Azi conducerea construcției socialiste devine una din științele de importanță hotărîtoare pentru progresul social multilateral. Se impune intensificarea activității de studiere temeinică a fenomenelor vieții sociale, pe baza materialismului dialectic și istoric, ridicarea continuă a cunoștințelor politice, ideologice și profesionale ale tuturor cadrelor, ale tuturor comuniștilor, ale întregului nostru popor" [3, p. 54].

În condițiile etapei actuale este o necesitate de a se acționa continuu pentru perfecționarea organizării, conducerii și planificării întregii activități sociale. Acțiunea de perfecționare continuă a organizării și conducerii societății noastre e determinată obiectiv de sarcinile complexe care stau în fața actualei etape de dezvoltare a țării noastre.

În noua etapă de dezvoltare a țării noastre, o cerință majoră o reprezintă ridicarea nivelului de pregătire a cadrelor de conducere, pentru a putea lucra mai eficient, pentru a soluționa mai bine sarcinile din toate domeniile de activitate. În acest sens, Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu din 6 martie 1972, precizează criteriile fundamentale ale calității de activist de partid și de stat. Un bun activist de partid și de stat trebuie să posede: 1) o bogată experiență de viață; 2) o temeinică pregătire politică și profesională; 3) o temeinică pregătire științifică; 4) o înaltă capacitate organizatorică și de conducere.

În concepția partidului nostru o înaltă pregătire și competență presupune: 1) însușirea unor cunoștințe temeinice în domeniul ideologic, organizatoric și de conducere pentru a avea posibilitatea înțelegerii și rezolvării corespunzătoare a problemelor ridicate de actuala etapă de dezvoltare a țării noastre; 2) o cunoaștere adîncă a legilor obiective ale dezvoltării societății; 3) o stăpînire temeinică a metodelor materialist-dialectice de analiză a fenomenelor sociale; 4) o înțelegere profundă a relațiilor istorice noi, a caracteristicilor economice, politice și sociale ale epocii în care trăim; 5) acțiunea revoluționară, hotărîtă pentru a traduce în viață sarcinile construcției socialiste, inventivitatea și creativitatea în activitatea de conducere.

O problemă original abordată în documentele P.C.R. o constituie obiectul și principiile de bază ale științei conducerii societății socialiste.

În societatea noastră socialistă, conducerea științifică a societății exprimă de fapt procesul de perfecționare continuă a sistemului social. Știința conducerii reprezintă un instrument esențial folosit de partid pentru dirijarea, înfăptuirea sistematică și rațională a obiectivelor proprii societății socialiste.

Caracterizînd obiectul științei conducerii societății, documentele P.C.R. subliniază că „... știința conducerii cuprinde toate sectoarele și domeniile societății — în fond, întreaga activitate umană ... Pentru partidul nostru, pentru conducerea sa, pentru fiecare activist de partid și de stat, înțelegerea corespunzătoare a acestui lucru este esențială pentru a putea realiza o conducere științifică a societății" [2, pp. 14—15].

Știința conducerii societății socialiste are un profund caracter politic. Ea trebuie să realizeze permanent un proces fecund de gîndire politică vie, ancorată în realitățile prezente și să prospecteze viitorul în mod realist, curajos, după criteriile valorice ale orînduirii socialiste.

În Expunerea din 6 martie 1972 se precizează și se ierarhizează unele *laturi ale conducerii societății socialiste*. Astfel, în ansamblul vieții sociale, conducerea *activității economice* are o importanță deosebită, de ea depinzînd, în ultimă analiză, progresul multilateral al societății.

În sfera activității de conducere intră, totodată, *organizarea și funcționarea unităților teritorial-administrative, organizarea generală a statului*, deci conducerea unitară a întregii vieți sociale.

O altă latură inseparabilă a conducerii societății o reprezintă *activitatea externă a statului și a partidului* pentru dezvoltarea relațiilor de colaborare cu toate țările socialiste, cu partidele comuniste și muncitorești, cu toate forțele revoluționare și progresiste, pentru extinderea relațiilor de colaborare pe multiple planuri cu toate țările lumii, pentru apărarea păcii și destinderea încordării internaționale.

Desigur că știința conducerii societății nu se limitează la aceste domenii. Ea trebuie să se preocupe de toate problemele organizării societății, indiferent de importanța lor.

Știința conducerii îndeplinește, în mod obiectiv, o serie de sarcini și funcții multiple, printre care menționăm : 1) să soluționeze diversele tipuri de contradicții ce apar în procesul dezvoltării și să prevină apariția altora ; 2) să preconizeze căile de obținere a unor ritmuri înalte de dezvoltare social-economică ; 3) să țină seama de legile obiective ale dezvoltării sociale cît și de posibilitățile concrete existente ; 4) să generalizeze și să folosească experiența acumulată pe plan intern și extern ; 5) să utilizeze integral valențele democratismului socialist, ale conducerii colective etc.

Partidul nostru își aduce apoi contribuția la relicfarea și analiza științifică a principiilor de bază ale conducerii societății socialiste. În esență, aceste principii sînt: principiul centralismului democratic, principiul fundamental de conducere și organizare a activității social-economice ; principiul muncii și conducerii colective ; principiul participării largi și nemijlocite a întregului popor la conducerea societății ; principiul realizării unei colaborări armonioase între politica internă și externă a partidului și statului etc. În centrul activității de conducere este necesar să se afle permanent problemele ridicării bunăstării materiale și spirituale a întregului nostru popor, țelul suprem și conștient al politicii P.C.R.

Dar o bună conducere necesită și metode adecvate, promovarea largă în munca de organizare și conducere a metodelor moderne de analiză și decizie.

P.C.R. este promotorul introducerii pe scară largă a spiritului și metodelor științifice adecvate. Partidul nostru consideră că între științific și politic trebuie să existe o unitate dialectică, unitate care se concretizează pe mai multe planuri, unul dintre ele constituindu-l introducerea în activitatea social-politică și practică a metodelor științifice de muncă, de organizare și de conducere. Aceasta corespunde întru totul concepției marxist-leniniste ca teorie și metodă științifică, fundamentală, de transformare revoluționară a lumii.

Programul adoptat de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. privind perfecționarea sistemului informațional economico-social, introducerea sistemelor de conducere cu mijloace de prelucrare automată a datelor și dotarea economiei naționale cu tehnică de calcul, urmărește să realizeze în viitor un sistem național de prelucrare a datelor pentru înfăptuirea unei conduceri științifice eficiente la toate nivelurile.

O altă contribuție pe care partidul nostru o aduce la elaborarea științei conducerii se referă la direcțiile esențiale în studierea științei conducerii. Fără a intra în detalii, vom enumera succint principalele cerințe pe care le implică o bună conducere. Ele sînt : 1) o cunoaștere temeinică și profundă a proceselor economice și sociale, a realităților în care trăim, o previziune clară a dezvoltării societății și elaborarea liniei generale juste ; 2) o organizare corespunzătoare care să asigure o funcționare ireproșabilă a tuturor sectoarelor de activitate ;

3) o bună cunoaştere şi repartizare a forţelor, atît materiale cît şi umane ; 4) repartizarea corespunzătoare a cadrelor, precizarea clară a îndatoririlor, drepturilor şi răspunderilor, pe care le au acestea, pe toate treptele organizatorice ; 5) un control sistematic şi o bună evidenţă ; 6) o deplină unitate de gîndire şi acţiune ; 7) cunoaşterea permanentă a contradicţiilor ce acţionează în societate şi luarea măsurilor corespunzătoare pentru soluţionarea lor ; 8) consultarea largă a colectivelor de muncă şi a cadrelor din toate sectoarele şi domeniile, o strînsă legătură cu masele de oameni ai muncii.

Fără a epuiza, desigur, contribuţia pe care partidul nostru şi-a adus-o şi o aduce la elaborarea şi fundamentarea ştiinţei conducerii societăţii socialiste, lucrarea noastră a căutat să reliefeze principalele direcţii în care această contribuţie s-a manifestat în modul cel mai pregnant. Documentele ulterioare ale P.C.R. vor întregi această contribuţie cu multe alte aspecte.

Primită la 5 iunie 1974

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de socialism ştiinţific şi filosofie

BIBLIOGRAFIE

1. Marx K., Engels Fr., *Opere.* Vol. 23, Ed. polit., Buc., 1966.
2. Ceauşescu N., *Expunere la deschiderea colocviului privind problemele conducerii societăţii, 6 martie 1972.* Ed. polit., Buc., 1972.
3. Ceauşescu N., *Cuvîntare la adunarea festivă consacrată centenarului naşterii lui V. I. Lenin, 17 aprilie 1970.* Ed. polit., Buc., 1970.
4. Apostol P., *Domeniile ştiinţei conducerii societăţii socialiste.* „Ştiinţa conducerii societăţii — Studii", Ed. polit., Buc., 1971.
5. Pînzaru P., *Aspecte psihologice ale raporturilor de conducere.* „Ştiinţa conducerii societăţii — Studii", Ed. polit., Buc., 1971.

LA CONTRIBUTION DU PARTI COMMUNISTE ROUMAIN À L'ÉLABORATION DE LA SCIENCE DE LA DIRECTION DE LA SOCIÉTÉ SOCIALISTE

(Résumé)

On met en évidence quelques aspects de la contribution du P.C.R. à l'élaboration de la science de la direction, en soulignant l'idée que la direction de la société socialiste ne peut être qu'un attribut du parti.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), Fasc. 3—4, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 008 ; 335

ASPECTE ESENȚIALE ALE RAPORTULUI DINTRE CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE

DE

AUREL DOBOȘ și I. HUMĂ

Epoca noastră este purtătoarea celei mai înaintate culturi și civilizații din istoria omenirii și totodată scena confruntării acesteia cu civilizația și cultura burgheză. Implicațiile acestei relații sînt extrem de complexe atît pe planul culturii cît și pe planul politicii și ideologiei. „Trebuie să avem permanent în vedere — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R. — că fiecare popor, fie el mare sau mic, a contribuit, contribuie și va contribui la îmbogățirea patrimoniului civilizației universale, care se compune, pînă la urmă, din ceea ce au creat toate națiunile lumii. Din acest punct de vedere popoarele ca și oamenii sînt pe deplin egale. Mare este acel popor care se străduiește să dea cît mai mult civilizației și cauzei păcii în lume" [2, p. 78].

Pornind de la indicațiile clasicilor marxism-leninismului, în general, cultura este definită ca „Ansamblul fenomenelor sociale care, sub raport gnoseologic apar ca produse cumulative ale cunoașterii, iar sub raport axiologic ca valori sintetice" [4, p. 73]. Cultura și civilizația sînt într-un raport dialectic de determinare. Momentul final al procesului de creare a culturii — praxiologic — reprezintă punctul de trecere de la cultură la civilizație. Civilizația este „ ... realizarea sub cele mai diferite forme a valorilor culturale, integrarea lor în întreprinderi umane, în înfăptuiri concrete menite să schimbe mediul natural și social al omului, modul său de viață, propriul său univers sufletesc" [5, p. 241].

Axiologic, civilizația reprezintă totalitatea realizărilor umane în raport cu natura. Numai prin intermediul acestui raport putem desprinde dimensiunile reale ale omului ca demiurg. Caracterul social al activității oamenilor determină fondul comun de la care pleacă atît cultura ca și civilizația : ansamblul de cunoștințe și experiențe umane.

O delimitare de esență între cele două concepte se referă la faptul că în geneza culturii hotărîtor este efortul individual, pe cînd civilizația este o operă colectivă. În sfera culturii intră valori dobîndite în timp care presupun creație originală din toate punctele de vedere. Folosindu-le în activitatea practică, în modul de viață, de muncă, ele alcătuiesc civilizația. Dacă prin cultură omul cunoaște și valorizează natura, prin civilizație transformă realitatea socială, o creează conform dorințelor sale. Un aspect esențial al funcției civilizatoare a omului în societate îl constituie și transformarea în bunuri active a elementelor din cultură care vizează aspecte morale, spirituale, de conștiință. Karl Marx arăta în acest sens că socialismul și comunismul nu pot fi concepute decît ca rezultat al creației conștiente a maselor. „Noi considerăm și am considerat întotdeauna — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — că menirea istorică a socialismului este nu numai de a elibera omul de asuprire și exploatare, de a asigura bunăstarea lui materială, ci de a făuri o civilizație superioară care nu se poate realiza decît prin formarea unui om nou, cu o înaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil politic înaintat [2, p. 14]. Un alt aspect important al raportului cultură-civilizație îl constituie faptul că bunurile de cultură nu se transformă de la sine în elemente de civilizație. În desfășurarea acestui proces intervin o serie de factori care țin de mediul natural, la primele civilizații, cît și de nivelul dezvoltării forțelor de producție și eficacitatea practică a valorilor culturale.

Cultura și civilizația sînt în relații diferite față de acțiunea factorilor determinismului social. Cultura evoluează sub influența directă a unor factori materiali și spirituali între care ideologia ocupă un loc central. Civilizația este influențată prin intermediul unor instituții

ale suprastructurii și categorii morale. Forma de comunitate umană în care civilizația s-a realizat la cel mai înalt nivel este națiunea. Apariția națiunilor, așa cum subliniau K. Marx și Fr. Engels încă în „Manifestul Partidului Comunist", a însemnat un pas înainte nu numai pe linia evoluției forțelor de producție ci și un însemnat progres în înfăptuirea unei civilizații superioare. Aprecierea lui V. I. Lenin că națiunile vor dăinui încă foarte multă vreme în socialism este deosebit de semnificativă în perspectiva evoluției superioare a civilizației socialiste. Națiunea socialistă, așa cum subliniază partidul nostru, s-a dovedit a fi cadrul în care s-au realizat cele mai spectaculoase salturi valorice în civilizația popoarelor.

Un aspect esențial al raportului dintre cultură și civilizație este modul în care elementele de cultură se regăsesc în ținuta morală, științifică, ideologică, politică a oamenilor. Omul societății noastre trebuie ridicat nu numai la un anumit nivel de cunoștințe culturale. Prin criteriile comune din punct de vedere valoric noțiunea de om cult o presupune teoretic și pe aceea de om civilizat, la care cultura nu este un simplu depozit de cunoștințe, ci o determinare de esență a personalității, o componentă a vieții de zi cu zi.

Civilizația reprezintă o realitate structurată după criterii specifice, un complex de valori cu o dinamică proprie. De aceea în formarea sa locul principal îl ocupă procesul generalizării valorilor culturale, rezultat al activității nemijlocite a sistemului instituțional al culturii.

Analiza aspectelor importante ale raportului dintre cultură și civilizație nu reprezintă și nu se poate limita la o chestiune de delimitare a conceptelor. Ea are o deosebită importanță în politica de edificare a socialismului.

Partidul nostru a ridicat problema făuririi civilizației socialiste la nivelul preocupărilor întregii națiuni. „Efortul pentru însușirea noilor cuceriri ale minții omenești, pentru ridicarea nivelului de pregătire științifică, și de cultură generală este astăzi una din trăsăturile distinctive ale omului înaintat, adevăratului spirit de civilizație" [1, p. 93].

Partidul Comunist Român consideră că o coordonată esențială a revoluției culturale înfăptuită de socialism o constituie transformarea valorilor culturii în deprinderi, în bunuri de civilizație. În societatea noastră nu se pot concepe valori culturale „în sine", pentru un grup de așa-zișiinițiați, sau care s-ar cere „traduse" pentru masele largi. Orice act de cultură se cere a fi dedicat omului, a se transforma în bunuri de civilizație.

În cultura socialistă, ideologia marxist-leninistă ocupă un loc central, este o determinare de esență, axul întregii creații de cultură. Acest fapt impune materializarea principiilor noastre despre lume și viață. Cunoașterea marxismului nu poate fi un scop în sine, o simplă activitate de ridicare a nivelului cultural sau prilej de erudiție. A fi marxist-leninist înseamnă a aplica în mod creator această concepție, a generaliza experiența practică din procesul construirii societății socialiste.

Societatea noastră socialistă realizează la un nivel superior răspîndirea culturii prin intermediul școlii. Eficiența învățămîntului se materializează în nivelul activ, manifest, de cunoștințe pe care le propagă în rîndul tineretului. Înțelegerea superioară a funcției civilizatoare a școlii s-a concretizat în măsuri care au urmărit lărgirea orizontului spiritual al tineretului, și în același timp, legarea activității din școală de cerințele practicii.

Legătura cu practica, cu necesitățile concrete ale vieții orientează și politica partidului de dezvoltare a științei. Sînt cunoscute în acest sens măsurile privind realizarea orientării cercetării științifice spre domeniile prioritare ale economiei naționale, materializarea rapidă în producție a rezultatelor cercetării științifice.

De o mare importanță pentru civilizația socialistă este astăzi promovarea și realizarea concretă a valorilor morale ale socialismului. În înțelegerea relației dintre cultură și civilizație nu se poate ocoli interferența intereselor personale cu cele obștești. În acest sens, valorile eticii și echității socialiste dau măsura gradului individual de civilizație a oricărui om. Colaborarea, ajutorul reciproc, respingerea moravurilor burgheze, a parazitismului, desfrîului, etc. fac parte integrantă din civilizația noastră socialistă. Tendința de dezvoltare continuă a acesteia impune în mod imperios dăruire, modestie, simplitate, spirit de inițiativă, etc. Mai mult, în concepția partidului nostru principiile eticii, echității și dreptății trebuie să devină constante ale vieții internaționale. Promovarea acestor principii pe planul relațiilor externe a statului este în ultimă instanță un act de civilizație.

Arta, ca parte integrantă a culturii, determină mutații profunde în conștiința oamenilor, în activitatea lor socială. Mesajul umanist și responsabilitatea comunistă sînt cele două elemente care duc arta spre civilizație. Coordonatele procesului de difuzare cu succes a artei socialiste se găsesc în îmbogățirea mijloacelor de reflectare artistică, cultivarea unei atitudini militante, propăvăduirea unor concepții specifice societății noastre. Funcția socială umanistă a artei socialiste se realizează prin înnobilarea omului, îmbogățirea universului său spiritual.

Promovarea cu consecvență a principiului libertății de creație asigură crearea unui model cultural și de civilizație specific socialismului.

Procesul de geneză a civilizației socialiste în România presupune în mod necesar schimburile cu alte popoare. Partidul Comunist Român a afirmat întotdeauna necesitatea însușirii a tot ceea ce a creat mai valoros omenirea în existența sa. Acest proces este o necesitate obiectivă a dezvoltării oricărui tip de civilizație. În acest sens este necesară o demarcație clară între ceea ce este pozitiv, valoros, pe plan mondial și ceea ce este reacționar, nociv.

Efortul edificării civilizației socialiste trebuie să determine desigur, inițiativă și mîndrie națională. Astfel, sînt dăunătoare manifestările de subapreciere a realizărilor proprii, ploconirea în fața a tot ceea ce este străin.

O problemă esențială a raportului cultură-civilizație mai este și găsirea celor mai adecvate forme de structură și funcționare a sistemului instituțional de răspîndire a culturii, căci de la acest nivel începe practic transformarea actului de cultură în fapt de civilizație. De la început se cuvine a remarca imensul efort material făcut în această direcție. Cîteva cifre statistice sînt edificatoare în acest sens. Dacă în 1938 nu exista nici o casă de cultură, în 1972 numărul lor era de 204. De la 3 467 cămine culturale în același an 1938, s-a ajuns astăzi la 7 802. Numărul bibliotecilor a crescut de la 3 100 la 7 939. De asemenea, a crescut în mod simțitor și numărul instituțiilor de spectacol. În 1938 erau în România 338 de cinematografe, astăzi avem 6 222 [3, pp. 525–533].

Dezvoltarea culturii și civilizației socialiste în România cunoaște un salt calitativ în actuala etapă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, ale cărei exigențe sînt hotărîtoare în afirmarea deplină a societății noastre românești.

Primită la 11 mai 1974

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific și filosofie

BIBLIOGRAFIE

1. Ceaușescu N., *Raport la cel de-al X-lea Congres al Partidului Comunist Român.* Ed. polit., Buc., 1969.
2. * * * *Plenara C.C. al P.C.R. din 3–5 noiembrie 1971.* Ed. polit., Buc., 1971.
3. * * * *Anuarul statistic al R. S. România.* 1973.
4. * * * *Mic dicționar filozofic.* Ed. polit., Buc., 1969.
5. Tănase Al., *Introducere în filozofia culturii.* Ed. șt., Buc., 1968.

ASPECTS ESSENTIELS DU RAPPORT ENTRE LA CULTURE ET LA CIVILISATION

(Résumé)

On analyse les aspects les plus importants concernant le rapport entre la culture et la civilisation, insistant sur les significations actuelles de ce problème. La civilisation est la totalité des valeurs culturelles qui sont intégrées dans la pratique sociale-humaine, et qui sont devenues des éléments composants de mode social de vie dans toutes ses formes et manifestations. Toutes les valeurs culturelles doivent avoir certains fins sociales et humaines et contribuer ainsi à l'enrichessement et à l'élévation de la vie matérielle et spiritualle des hommes. Sinthèse supérieure, la civilisation socialiste inclut un moral politique supérieur. Elle devient un facteur d'umanisation de la vie, d'acroissement de la foi et de la capacité de se donner au bien de la collectivité.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), Fasc. 3—4, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 330.16

PROGRESUL TEHNIC — PREMISĂ PRINCIPALĂ A DEZVOLTĂRII ȘI MODERNIZĂRII INDUSTRIEI ROMÂNEȘTI

DE

P. MÂLCOMETE

În înfăptuirea obiectivelor cuprinse în Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, un rol de primă însemnătate îl are progresul tehnic.

Aceasta se explică, în primul rînd, prin rolul progresului tehnic ca unul din factorii creșterii economice. Progresul tehnic se concretizează în îmbunătățirea calitativă a fondurilor fixe și a tehnologiilor, a vitezei și preciziei de lucru, în reducerea costului acestora și a cheltuielilor de exploatare, ca și în îmbunătățirea structurilor economice și organizatorice la nivel micro și macroeconomic, cu efecte pozitive asupra eficienței economice a activității sociale. Datorită progresului tehnic, cu aceeași cantitate de fonduri se pot obține sporuri mai mari de producție, ceea ce înseamnă o scădere a cheltuielilor materiale pe unitatea de produs. Încă K. Marx presupunea posibilitatea ca, o dată cu progresul tehnic să se manifeste tendința de reducere a cheltuielilor materiale pe unitatea de produs, atît în ce privește consumul de capital fix cît și în privința consumului de obiecte ale muncii. El sublinia în acest sens că „masa și valoarea mașinilor întrebuințate cresc o dată cu dezvoltarea productivității muncii, dar nu în același raport în care crește această productivitate, adică în care aceste mașini furnizează mai multe produse" [1]; și tot ca urmare a creșterii productivității muncii, ponderea cheltuielilor pentru materii prime în valoarea produsului sporește, „dacă această creștere nu este anihilată printr-o scădere corespunzătoare a valorii materiei prime, care rezultă dintr-o productivitate crescută a muncii întrebuințate pentru producerea ei" [1]. La aceasta se poate adăuga că, reducerea cheltuielilor de materii prime pe unitatea de produs pot să scadă nu numai ca rezultat al reducerii valorii, ci și prin îmbunătățirea calității lor.

Aceasta nu înseamnă că, mijloacele de producție ca atare ar crea bunuri materiale, ci înseamnă că, în condițiile unei înzestrări tehnice superioare randamentul muncii atinge un nivel mai mare decît propria sa înzestrare.

În condițiile revoluției tehnico-științifice din epoca noastră, influența progresului tehnic asupra producției și întregii vieți economico-sociale este considerabil mai mare. Tocmai de aceea și rolul său ca factor al creșterii economice, alături de volumul fondurilor productive și al forței de muncă, devine tot mai important. Iar pentru țara noastră, care a pornit la construirea noii orînduiri sociale de la un nivel scăzut al dezvoltării industriale, fiind necesar un proces intens al amplificării acestei ramuri, progresul tehnic a constituit o opțiune fundamentală și pentru faptul că, fără a minimaliza rolul volumului fondurilor materiale acumulate și al forței de muncă în creșterea economică, prin calitatea obiectivelor construite și a forței de muncă ocupate, aceste acumulări au însemnat implicit și progres tehnic. Ca urmare, rolul progresului tehnic ca factor al creșterii economice, este deosebit de însemnat pentru aceste țări de la începutul procesului de creare și dezvoltare a industriei, a bazei lor tehnice-materiale.

Progresul tehnic contemporan are un caracter multilateral, complex, laturile lui principale referindu-se la dezvoltarea mijloacelor de muncă, obiectelor muncii și calificarea cadrelor, ca și la ridicarea nivelului de organizare și conducere a activității economice. Dat fiind rolul industriei de ramură conducătoare în asamblul economiei naționale, partidul nostru, în politica sa industrială a acordat o atenție deosebită înfăptuirii progresului tehnic,

în primul rînd în acest domeniu al producției materiale. Așa cum se știe, opțiunea pentru industrializare în concepția partidului nostru nu s-a limitat la aspectele ei cantitative. Mărirea producției industriale, a fost și este tot mai mult subordonată procesului calitativ de modernizare și perfecționare a structurii acestei ramuri, proces care, în etapa actuală a devenit caracteristica principală a dezvoltării industriei în țara noastră. Iar criteriul fundamental pentru determinarea priorităților de structură îl constituie aptitudinea diferitelor subramuri industriale de a fi purtătoare de progres tehnic, de a asigura introducerea largă a acestuia nu numai în industrie ci în întreaga economie națională. În concordanță cu această orientare, cu deosebire din perioada consolidării bazei tehnice-materiale a socialismului pe baza hotărîrilor Congresului al IX-lea al partidului, s-a acordat o atenție sporită creării unor asemenea ramuri industriale moderne, de bază pentru înfăptuirea progresului tehnic — industria construcțiilor de mașini, chimia, metalurgia, industria energetică și alte ramuri. Iar făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și crearea premiselor pentru trecerea la comunism presupun, ca o condiție esențială, dezvoltarea forțelor de producție pe baza revoluției tehnice-științifice, introducerea largă a progresului tehnic, concretizată în primul rînd, prin grija și atenția ce se acordă ramurilor de vîrf ale industriei, purtătoare ale tehnicii moderne, înaintate. Pe baza unui program de investiții, conceput să realizeze întărirea caracterului industrial al economiei românești și modernizării structurilor acesteia, industria și-a sporit continuu potențialul prin construirea și darea în funcțiune a unor obiective industriale dotate cu instalații la nivelul tehnicii mondiale, cît și prin înzestrarea capacităților existente cu asemenea mijloace de muncă moderne. Aceste realizări au constituit și constituie baza tuturor căilor de progres tehnic, introducerea procedeelor tehnologice moderne, asimilarea produselor cu performanțe și caracteristici funcționale superioare, mecanizarea, automatizarea și chimizarea proceselor de producție.

Introducerea și extinderea procedeelor tehnologice moderne își găsește explicația în faptul că, nivelul dezvoltării tehnicii este determinat atît de gradul de perfecționare a mijloacelor de muncă, cît și de gradul de perfecționare a tehnologiei. Noile tehnologii asigură scurtarea duratei proceselor de producție, îmbunătățirea calității producției, reducerea cheltuielilor de muncă. Ca urmare, pentru a valorifica pe deplin avantajele introducerii mijloacelor moderne de muncă este necesară utilizarea celor mai înaintate procedee tehnologice. Cele mai importante realizări în acest domeniu au fost obținute în industria minieră, în extracția și prelucrarea petrolului ca și în celelalte subramuri ale industriei chimice, în siderurgie, construcții de mașini etc. Criteriile principale care au stat și stau la baza introducerii tehnologiilor avansate au în vedere creșterea productivității muncii, economisirea materialelor, în primul rînd a celor deficitare, valorificarea superioară a resurselor naturale, îmbunătățirea calității produselor.

Una din preocupările principale ale partidului pentru atingerea acestui obiectiv a fost mai buna folosire a potențialului propriu de creație tehnică. În repetate rînduri, conducerea partidului a indicat folosirea sporită a inteligenței tehnice proprii pentru îmbunătățirea procedeelor tehnologice de lucru. Fără a minimaliza aportul adus, în acest sens, de intrarea în funcțiune a obiectivelor noi sau extinse prin folosirea tehnologiilor achiziționate din import, se pune tot mai mult accent pe participarea proprie la elaborarea acestor tehnologii, astfel încît, perfecționarea tehnologică și tehnică să exprime, în principal, rezultatele creației naționale. Ca urmare a unei asemenea orientări, se obțin o seamă de rezultate remarcabile în multe domenii ale producției industriale. Astfel, în cadrul planului cincinal 1971—1975, numai în industria chimică vor fi aplicate 260 tehnologii elaborate de specialiștii din țara noastră, realizîndu-se pe această bază, mai mult de 30% din producția acestei ramuri [2]. Iar în perioada 1976—1980, contribuția concepției proprii la realizarea programului de investiții va fi, în aceeași ramură, de peste 80% [3]. Pe întreaga economie națională, în anii 1976—1980, tehnologiile noi, de concepție proprie, ca și cele perfecționate, vor reprezenta peste 80% din totalul tehnologiilor noi și perfecționate planificate pentru obiectivele de investiții din această perioadă [4, p. 56].

Acest aport al creației naționale își găsește concretizarea și în asimilarea de produse cu performanțe și calități funcționale superioare, care reprezintă, de asemenea, o cale importantă a progresului tehnic în industria țării noastre. Din acest punct de vedere, un rol deosebit a fost acordat industriei constructoare de mașini și electrotehnice, care au rolul de a participa la înzestrarea industriei în general și a întregii economii naționale. Așa se explică faptul că, dacă pe întreaga industrie, în anul 1975 față de anul 1970, 46% din producție se realizează pe seama unor produse noi, modernizate, în construcția de mașini valoarea produselor noi va reprezenta 63%, iar în industria electrotehnică peste 75% [5, p. 8]. O asemenea orientare se înscrie în tendința pe plan mondial. În special în țările dezvoltate din punct de vedere economic reînnoirea și modernizarea produselor este un fenomen dintre cele mai

caracteristice ale dezvoltării industriale. În actuala etapă de dezvoltare, reflectînd tendințele de perspectivă ale progresului tehnologic pe plan mondial, documentele Congresului al XI-lea al partidului asigură o asemenea dezvoltare a industriei electronice și electrotehnice, producției de mașini-unelte, utilaje, mecanică fină și optică, încît să satisfacă în măsură sporită nevoile economiei naționale și să asigure înfăptuirea progresului tehnic. Trebuie, desigur, subliniat faptul că, o asemenea orientare nu înseamnă tendința de a produce absolut toate produsele de care are nevoie economia națională. Acest lucru nici nu este posibil. Țara noastră face eforturi pentru a asigura cît mai multe mașini și utilaje din producție proprie, în conformitate cu potențialul material și uman pe care-l avem, asigurînd o cît mai bună folosire a acestuia. În același timp, este stabilită și pentru perspectivă, o largă cooperare externă în domenii foarte importante ale industriei cum sînt — electronica și electrotehnica, mașinile-unelte, de unde să ne putem asigura și în viitor o anumită parte din nevoile de dotare ale industriei și economiei naționale cu mijloace tehnice și tehnologii avansate.

O însemnată contribuție la introducerea tehnicii noi, care însoțește procesul de dezvoltare și modernizare a acestei ramuri și a întregii economii naționale o aduce extinderea, în limitele cerințelor economice a mecanizării și automatizării proceselor de producție. Datorită nivelului tehnic scăzut al industriei în condițiile regimului burghezo-moșieresc, mecanizarea și automatizarea s-a înfăptuit, în procesul industrializării socialiste, atît prin introducerea mașinilor și utilajelor moderne în unitățile nou construite, cît și prin înlocuirea tehnicii vechi cu tehnica nouă în întreprinderile existente.

În măsurile de înfăptuire a mecanizării, atenția principală a fost îndreptată spre lucrările grele și cu volum mare de muncă din industria cărbunelui și a minereurilor, turnătorii, exploatarea lemnului, operațiile de încărcare-descărcare în toate ramurile industriei. Au fost vizate acele lucrări și operații a căror mecanizare asigură creșterea productivității muncii, reducerea cheltuielilor de producție și ușurarea condițiilor de muncă.

Automatizarea proceslor de producție, ca treaptă superioară mecanizării și una din cele mai importante direcții ale promovării tehnicii noi în industrie, s-a realizat în ramurile caracterizate prin continuitatea proceselor de producție, prin instalații tehnologice complexe iar în ramurile cu procese discontinui prin introducerea mașinilor individuale automate, a liniilor automate și semiautomate. Primul caz îl prezintă automatizarea proceselor de producție în industria siderurgică, chimică, în special petrochimia, industria alimentară și altele, iar al doilea caz, cel mai concludent este concretizat prin exemplul industriei textile. Datorită caracterului discontinuu al producției, aici automatizarea se realizează prin introducerea mașinilor automate individuale.

În prezent, din această cale a progresului tehnic, accentul se pune pe extinderea automatizării proceselor de producție, cu deosebire în industrie, dar și în celelalte ramuri ale economiei naționale. Și aici, conducerea partidului și statului acordă o mare atenție aportului pe care trebuie să-l aducă baza proprie creată în țara noastră și care se dezvoltă cu intensitate în prezent — pentru concepția, producția și montajul elementelor și instalațiilor de automatizare. Drept urmare, pentru soluționarea problemelor accentuării gradului de automatizare a producției noastre industriale, Congresul al XI-lea al partidului prevede în viitorii ani, ca industria electronică să producă în cantități mult sporite mijloace de automatizare, mai ales aparate de măsură și control și alte echipamente de electronică industrială. Se va dezvolta considerabil producția de mijloace ale tehnicii de calcul, inclusiv echipamente periferice și de transmitere a datelor. În domeniul mașinilor-unelte este prevăzută construirea unor asemenea mijloace de muncă cu program și semiprogram, mașini-unelte de gabarit mare și foarte mare, conduse de calculatoare de procese, de asemenea, fabricate în țară. Este prevăzut ca, încă din cincinalul 1976—1980 peste 80% din necesarul de instalații și utilaje tehnologice să fie acoperit din producție proprie.

Procesul de modernizare a industriei este direct legat, în epoca noastră, de industria chimică. Chimizarea producției, este un factor esențial al procesului de industrializare, al promovării progresului tehnic și creșterii eficienței activității economice.

Pe de altă parte, chimizarea producției lărgește considerabil baza de materii prime pentru industrie. Industria chimică produce o gamă largă de materiale și produse sintetice larg folosite de celelalte ramuri industriale. Așa de exemplu, firele și fibrele chimice sporesc considerabil volumul și diversifică gama materiilor prime în industria textilă. La rîndul lor, masele plastice și rășinile sintetice își găsesc o largă utilizare în producția noastră industrială realizîndu-se nu numai înlocuirea metalelor feroase și neferoase, dar și indici superiori ai produselor create. Ele sînt larg folosite în industria construcțiilor de mașini (la construcția de automobile, nave etc.), în industria electrotehnică și electronică (la fabricarea materialelor

și pieselor izolante), în industria construcțiilor, ca și în alte domenii ale producției noastre industriale.

Pe de altă parte, chimizarea este o cale foarte importantă de accelerare a proceselor tehnologice înaintate, de mare eficiență atît în industrie, cît și în alte ramuri ale economiei naționale. Totodată, această ramură, prin natura procedeelor tehnologice specifice, permite introducerea pe scară largă a proceselor de automatizare, cu implicații pozitive asupra creșterii muncii sociale.

Avînd în vedere aceste considerente, cît și condițiile deosebit de favorabile pentru dezvoltarea acestei ramuri în țara noastră, industria chimică a stat, în anii construcției socialiste, în centrul politicii economice a partidului și statului. Aceasta și-a găsit concretizarea, în primul rînd, în ritmul ridicat de creștere a producției chimice, care a fost superior creșterii producției industriale în ansamblu. Față de 1938, în anul 1973, producția industrială în ansamblu a crescut de 24 de ori, iar producția industriei chimice de 141 ori (calculat pe baza datelor din [6, pp. 84–85]).

Paralel cu aceste creșteri cantitative, sub impulsul cerințelor progresului tehnic în această ramură și al influenței acesteia pentru progresul tehnic în celelalte ramuri ale industriei și ale economiei naționale în întregul ei, s-au produs însemnate schimbări de ordin calitativ, de structură a industriei noastre chimice. În cadrul acestor schimbări, creșteri substanțiale cunosc domeniile noi ale producției chimice, fire și fibre sintetice, mase plastice și rășini sintetice, cauciuc sintetic, îngrășăminte chimice, care depășesc cu mult sporul producției de ansamblu al acestei ramuri.

Fără îndoială, folosirea firelor și fibrelor sintetice, a maselor plastice și rășinilor sintetice în producția noastră industrială se concretizează nu numai în restructurarea bazei de materii prime din subramurile respective, ci și în anumite modificări de structură ale acestora, prin orientarea spre producerea acelor produse sau grupe de produse la care se folosesc materialele sintetice.

Înfăptuirea progresului tehnic sub toate aspectele menționate este nemijlocit legată de electrificare. Energia electrică este o condiție de bază pentru mecanizarea, automatizarea și chimizarea producției. De asemenea, introducerea și extinderea procedeelor tehnologice moderne — electrotermice, electrochimice — nu este posibilă fără existența unei producții corespunzătoare în cadrul industriei energetice.

Mai mult chiar, industria energetică este nemijlocit legată de procesul modernizării industriei în totalitate și al întregii economii naționale. Ramurile de vîrf ale industriei, purtătoare ale progresului tehnic — construcțiile de mașini, electrotehnica, electronica, chimia — sînt nemijlocit legate în dezvoltarea lor de producția industriei energetice.

Fiind legată de activitatea principalelor ramuri industriale și jucînd rolul de condiție esențială pentru introducerea procedeelor tehnologice moderne, industria energetică, în primul rînd folosirea energiei electrice se concretizează într-o însemnată economisire a muncii sociale.

Această relație de interdependență dintre dezvoltarea energetică și dezvoltarea industrială în ansamblu se accentuează în condițiile revoluției tehnice-științifice contemporane.

Aceste temeiuri, corelate cu situația cu totul necorespunzătoare moștenită de la regimul burghezo-moșieresc, explică grija și atenția acordată dezvoltării industriei energetice, pe care partidul nostru a socotit-o, încă de la Conferința Națională din 1945, punct de plecare pentru întreaga operă de ridicare economică și socială a României. Iar Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, stabilește dezvoltarea resurselor energetice și aplicarea unei politici raționale de folosire a acestora, ca una din direcțiile principale ale dezvoltării industriei în etapa actuală.

Creșterea însemnată a producției de energie electrică [1]) a sporit an de an gradul de înzestrare electroenergetică a muncii. Consumul de energie electrică pe salariat a crescut în 1973 față de 1965 (în kW) cu 91% (calculat după [6, p. 75]).

Paralel cu această creștere, care în actuala etapă de dezvoltare a țării noastre se accentuează, sporesc preocupările pentru realizarea unui raport optim între resursele naturale și producția de energie electrică, iar pe de altă parte, pentru un consum cît mai eficient din punct de vedere economic, al energiei electrice. Primul deziderat se realizează prin orientarea stabilită în Directivele Congresului al XI-lea al partidului, în sensul realizării unor modificări în dinamica produselor energetice primare și a energiei electrice, în cadrul cărora

[1]) Ritmul de creștere a producției de energie electrică, în perioada 1950–1973 a fost de 16,2%, față de 12,9% cît a fost ritmul de creștere al întregii producții industriale [6, p. 85].

producția de cărbuni și obținerea energiei electrice prin folosirea acestor resurse sporește, în raport cu folosirea altor resurse naturale. Cel de al doilea deziderat își găsește rezolvarea în atenția care se acordă în prezent pentru restructurarea producției industriale în favoarea subramurilor cu cele mai scăzute consumuri de energie electrică.

Rezultatul firesc al înfăptuirii progresului tehnic în procesul de dezvoltare și modernizare a industriei noastre naționale a fost și va fi și în viitor creșterea necontenită a eficienței economice a activității de producție atît pe ansamblul acestei ramuri, cît și pe subramurile producției industriale.

Principalul indicator care reflectă creșterea eficienței economice a activității productive, este așa cum se știe, productivitatea muncii. În tabelul 1, [v. [6]), se prezintă dinamica productivității muncii pe un lucrător, comparativ cu dinamica numărului de personal în industria țării noastre, în perioada 1950—1973.

Tabelul 1

Dinamica numărului de personal și a productivității muncii pe un lucrător în industrie

1950 = 100

	1955	1960	1965	1970	1973
Nr. mediu scriptic al personalului din industrie	133,3	154,3	205,9	253,9	305,4
Productivitatea muncii pe un lucrător	160	237	343	488	581
Indicele de devansare a numărului mediu scriptic al personalului din industrie de către productivitatea muncii pe un lucrător	1,20	1,53	1,66	1,92	1,90

Din datele prezentate, indicele de devansare a numărului scriptic al personalului din industrie de către productivitatea muncii pentru perioada 1950—1973 este de 1,9.

Conform prevederilor cuprinse în documentele Congresului al XI-lea al partidului, în cadrul planului cincinal 1976—1980, productivitatea muncii în industrie urmează să crească cu 38—43%. Aproape jumătate din sporul productivității muncii se va realiza pe seama progresului tehnic, iar în cadrul unor departamente ponderea acestui factor va fi mult mai mare.

Contribuția diferiților factori la creșterea productivității muncii în industrie, în perioada 1976—1980 este ilustrată în fig. 1.

45% Progresul tehnic	35% Organizarea producției și a muncii	20% Schimbarea structurii producției etc.

Fig. 1

Creșterile realizate pe seama progresului tehnic, în cadrul unor ministere dețin o pondere mult mai mare decît media pe întreaga industrie, după cum urmează [7]: Ministerul Industriei Construcțiilor de Mașini-Unelte și Electrotehnicii, 48%; Ministerul Industriei Metalurgice, 50%; Ministerul Industriei Chimice, 52%; Ministerul Industriei Construcțiilor de Mașini Grele, 60%.

Accentuarea introducerii progresului în industrie în actuala etapă de dezvoltare a țării, determină menținerea în continuare a unei dinamici susținute a productivității muncii, cu efectele pozitive, bine cunoscute asupra întregii dezvoltări economico-sociale a țării (v. tabelul 2).

Tabelul 2

Dinamica productivității muncii pe un lucrător din industrie[1])

(în %)

	1970—1950	1975—1970*	1980—1975**	1990—1975**	1975—1950**	1980—1950	1990—1950
Ritmul mediu anual de creștere.	8,2	7,2	6,7—7,2	5,7—6,3	7,9	7,8—7,9	7,1—7,4
Dinamica	488	142	138—142	230—250	693	956—984	1594—1733

[1]) Calculat după [6] și [4, pp. 7, 16, 19].
*) preliminat; **) proiectat în condițiile duratei actuale a săptămînii de lucru.

Menținerea unei asemenea dinamici a creșterii productivității muncii trebuie apreciată, sub aspectul consecințelor pe care le are, ținîndu-se seama de volumul producției sporit substanțial de la o etapă la alta a dezvoltării economiei noastre naționale (v. tabelul 3, după [8]).

Tabelul 3

Contribuția creșterii productivității muncii la sporul producției industriale

	1961—1965	1966—1970	1971—1975	1976—1980
Contribuția creșterii productivității muncii la sporirea producției industriale (%)	64	69	70	70
Sporul absolut al producției industriale obținut prin creșterea cu 1% a productivității muncii (miliarde lei)	1,5*	2,9*	5*	9*

*) în ultimul an al fiecărui cincinal.

Pentru unele subramuri ale industriei, în calculul de fundamentare a prevederilor pentru planul cincinal 1976—1980 s-au avut în vedere sporuri mult mai mari, care se vor obține pe seama creșterii productivității muncii. Asemenea prevederi sînt [9]: exploatarea și prelucrarea lemnului, 100%; energia electrică, cca 82%; metalurgia feroasă și industria materialelor de construcții, cca 80%; celuloză și hîrtie, 79%; chimie, cca 75%; construcții de mașini și prelucrarea metalelor, cca 74%.

O altă latură importantă a eficității economice a introducerii progresului tehnic în industrie, ca și în întreaga economie, o formează reducerea cheltuielilor materiale pe unitatea de produs sau pe unitatea de putere de capacitate. În condițiile actualului progres tehnico-științific, nivelul cheltuielilor materiale pe unitatea de produs, ca de altfel și cel al cheltuielilor de muncă vie, trebuie să se reducă indiferent de corelația valorică ce se stabilește între ponderea muncii trecute și cea a muncii vii în structura generală a valorii unui produs. Această tendință de reducere a cheltuielilor materiale este favorizată mai ales de actualul tip de progres tehnic, cînd creșterea productivității muncii sociale este însoțită de economisirea muncii vii și a celei trecute încorporată în toate genurile de mijloace de producție (v. tabelul 4, după [10, p. 34]).

Tabelul 4

Evoluția dinamicii și greutății specifice a cheltuielilor materiale în produsul social creat în întreaga sferă productivă și în industrie, folosind ca prețuri comparabile, prețurile anului 1963

	Dinamica cheltuielilor materiale 1950=100					Greutatea specifică a cheltuielilor materiale					
	1955	1959	1965	1970	1975	1950	1955	1959	1965	1970	1975
Total sfera producției materiale	181,2	233,0	414,8	653,0	965,5	55,6	54,2	54,7	55,7	60,0	54,4
Industrie	192,7	282,3	555,3	853,8	1316,9	67,2	64,3	64,5	61,6	61,0	55,5

Succesele obținute în reducerea cheltuielilor materiale sînt fără îndoială, un rezultat al ridicării nivelului tehnic al producției, al perfecționării continuie a tehnologiilor de fabricație, ca și al altor factori care țin de organizarea producției, de calitatea produselor etc. Trebuie însă să remarcăm că, în comparație cu țările dezvoltate din punct de vedere economic aceste cheltuieli în industria noastră sînt încă mari, iar tendința generală în țările respective este de reducere continuă a cheltuielilor materiale. În același timp, nivelul de dezvoltare la care a ajuns industria noastră, gradul de modernizare și diversificare a producției ca și posibilitățile pe care le oferă folosirea tehnicii și tehnologiei contemporane, face posibilă o reducere în continuare a cheltuielilor materiale în produsul social și astfel o creștere mai mare a venitului național. În acest sens, Directivele Congresului al XI-lea al partidului prevăd ca, în anul 1980 ponderea cheltuielilor materiale în produsul social să ajungă la 54%, iar în anul 1990 la circa 50%, față de aproape 60% în anul 1970.

O asemenea reducere a cheltuielilor materiale va influența sporirea mai rapidă a venitului național. Acest lucru este determinat de potențialul tot mai ridicat al economiei naționale de la o etapă la alta. Dacă în anul 1950 reducerea cu 1% a ponderii cheltuielilor materiale în produsul social reprezenta un plus de venit național de 0,8 miliarde lei, la nivelul anului 1970, plusul de venit național obținut prin reducerea cu 1% a ponderii cheltuielilor materiale în produsul social reprezenta 5 miliarde lei, în 1980 va reprezenta 14 miliarde lei, iar în anul 1990 va reprezenta 30 miliarde lei.

Faptul că progresul tehnic duce la reducerea cheltuielilor materiale și prin aceasta realizează o creștere a venitului național se exprimă și prin compararea, pe exemplul industriei — ramură conducătoare în înfăptuirea progresului tehnic, a ritmurilor de creștere a produsului social, venitului național și cheltuielilor materiale. În perioada 1951—1972, în cadrul acestei ramuri, ritmul mediu anual de creștere a produsului social a fost de 12,37%, a venitului național de 13,45%, iar a cheltuielilor materiale, 11,75% [10, pp. 37—38]. De asemenea, aceasta se reflectă și în creșterea rolului industriei în crearea produsului social și a venitului național. De la 30,8% în anul 1938, participarea industriei la crearea venitului național a ajuns la 58,0% în anul 1970, în anul 1975 va fi de 61,8%, iar în anul 1980 va fi de 68,2% [11, p. 14].

Faptul că progresul tehnic în industrie este un factor care contribuie la sporirea mai rapidă a venitului național, rezultă și din devansarea creșterii venitului național de către producția globală industrială (v. tabelul 5, calculat după [6] și [4]).

În perioada 1950—1975, în timp ce venitul național total crește de circa 10,9 ori, produsul net creat în industrie înregistrează o creștere de circa 25,6 ori [12, p. 22], iar în perioada următorului plan cincinal acest proces se va accentua. Această creștere într-un ritm mai rapid a produsului net în industrie, contribuie nu numai la accelerarea ritmului de creștere a venitului național, ci dat fiind specificul acestei ramuri, care, în comparație cu agricultura, nu este influențată de evoluția condițiilor naturale, contribuie și la o creștere mai stabilă a venitului național.

Tabelul 5

Dinamica creșterii producției globale industriale și a venitului național

(în %)

Anul	1965	1970	1975	1980	1990
Producția globală industrială	100	180	350	530	1300
Venitul național	100	144,9	262	404—422	918—997

Creșterea eficienței economice, pe baza înfăptuirii progresului tehnic în industrie se concretizează și în creșterea eficienței nete a fondurilor fixe productive. Acest lucru rezultă din comparația dinamicii venitului național și a fondurilor fixe productive. Astfel, la nivelul sferei productive, venitul național va crește în 1975 față de 1950 cu 42,6% mai mult decît vor crește fondurile fixe. Dacă ne referim numai la industrie, constatăm, pentru aceeași perioadă, o devansare a creșterii venitului național față de fondurile fixe din această ramură cu 103,5%. Aceasta demonstrează rolul important pe care-l are progresul tehnic al industriei în creșterea eficienței fondurilor fixe [11, pp. 12—13].

O expresie a eficienței activității economice, determinată de progresul tehnic al industriei, este valorificarea superioară a resurselor naturale ale țării. Acest lucru se realizează atît prin ridicarea nivelului tehnic al produselor (pe baza modernizării celor existente în fabricație, asimilării de produse noi cu caracteristici tehnice și economice superioare și prelucrării superioare a materiilor prime și materialelor), cît și prin dezvoltarea cu precădere a subramurilor și produselor care permit obținerea de valori ridicate în raport cu volumul resurselor materiale folosite. Asemenea posibilități le oferă principalele subramuri ale industriei grele : construcțiile de mașini, electrotehnica și electronica, industria chimică.

Valoarea producției obținută dintr-o tonă de metal feros și neferos utilizat în construcțiile de mașini, crește de la 17.000 lei în 1965, la 23.200 lei în 1970 și 30.200 lei în 1975 ; valoarea medie a produselor obținute dintr-o tonă de oțel pe ansamblul acestei subramuri crește de la 15.000 lei în 1965, la 20.300 lei în 1970 și 26.300 lei în 1975. În siderurgie, producția din tona de oțel crește de la 3.920 lei în 1970, la 4.675 lei în 1975 ; iar valoarea produselor obținute prin chimizarea unei tone de țiței, crește de la 4.320 lei în 1970 la 4.850 lei în 1975 [5, p. 13]. Dacă valoarea unei tone de metal prelucrat, încorporată într-un într-un vagon se consideră egală cu 1, aceasta crește de 5,8 ori în cazul fabricării de locomotive, de 9 ori prin fabricarea strungului Carusel cu comandă numerică și de 223 ori la calculatorul Felix 256 [13]. În industria chimică, dintr-o cantitate de țiței, valorînd 100 de lei, dacă se folosește linia clasică de prelucrare se obțin produse în valoare de 400 lei, dacă prelucrarea merge pînă la cauciuc sintetic, se obține o valoare de 4.000 lei, iar dacă se produc fire și fibre chimice, valoarea obținută este de 10.000 lei.

În politica economică a partidului și statului nostru, valorificarea superioară a resurselor pe calea asimilării sau modernizării produselor și prin prelucrarea superioară a acestora, a ocupat un loc foarte important. În cadrul planului cincinal 1971—1975 ponderea produselor noi și modernizate în totalul producției este de 50%, iar în perioada 1976—1980 va fi de circa 45%. De remarcat este și faptul că, în cadrul cincinalului 1971—1975, față de ponderea produselor noi pe ansamblul industriei, amintită mai sus, în ramurile cu posibilități mai mari de prelucrare superioară, ponderea produselor noi și a celor modernizate este mai mare : în construcțiile de mașini reprezintă 63%, iar în metalurgie 52% [14, p. 22]. Față de cincinalul 1966—1970, valoarea producției nete ce se va obține în actualul cincinal în cadrul industriei constructoare de mașini, prin prelucrarea unei tone de metal, va crește cu 68,2%, iar cea a produselor obținute prin prelucrarea unui metru cub de masă lemnoasă cu 36% [12, p. 22]. În cincinalul 1976—1980, prin prelucrarea superioară a materiilor prime și materialelor, valoarea producției obținute va crește : prin folosirea laminatelor feroase în construcția de mașini, de 2 ori; prin chimizarea gazelor naturale, de 1,6 ori; prin prelucrarea lemnului, de 1,7 ori; în cadrul țesăturilor de bumbac, de 2 ori; iar în industria încălțămintei de 1,5 ori [4].

Din această succintă prezentare a necesității și direcțiilor principale ale politicii partidului de înfăptuire a progresului tehnic în industria țării noastre, s-au desprins atît elemen-

tele de restructurare, pe baza acestui factor, a ramurilor şi subramurilor industriale, cit şi consecinţele pozitive pe care progresul tehnic le are asupra eficienţei activităţii economice. Tocmai de aceea, în strategia generală a dezvoltării societăţii noastre în etapa actuală, modernizarea industriei pe baza progresului tehnic este aşezată pe primul loc, constituind factorul fundamental al făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintării României spre comunism.

Primită la 30 decembrie 1974

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de economie politică

BIBLIOGRAFIE

1. Marx K., *Capitalul.* Vol. III, partea I-a, E.P.L.P., Buc., p. 121, 1953.
2. Ceauşescu El., *Cuvîntare la Congresul al XI-lea al PCR* (în cadrul secţiunii pentru cercetarea ştiinţifică şi proiectare). „Scînteia", nr. 10037 din 27.XI.1974, p. 5.
3. Ursu I., *Cuvîntare la Congresul al XI-lea al PCR.* „Scînteia", nr. 10037 din 27.XI. 1974, p. 7.
4. * * * *Directivele Congresului al XI-lea al PCR cu privire la planul cincinal 1976—1980 şi liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990.* Ed. polit., Buc., 1974.
5. Berghianu M., *Planul — instrument al politicii economice a partidului.* Lupta de clasă, nr. *6*, (1972).
6. * * * *Anuarul statistic al R.S.R.* 1974.
7. Stoica Gh., *Creşterea productivităţii muncii — condiţie fundamentală a progresului social-economic.* Revista economică, nr. *11*, pp. 2—3 (1974).
8. Popescu V. N., *Creşterea productivităţii muncii — imperativ al dezvoltării ţării. Principalul factor al dinamismului economic.* Revista economică, nr. *6*, p. 6 (1974).
9. Cristescu Fl,. *Dimensiuni industriale actuale ale unei materii prime de bază — lemnul.* Revista economică, nr. *11*, p. 3 (1974).
10. Popescu V. M., *Reducerea cheltuielilor materiale de producţie în industrie.* Ed. Acad., Buc., 1974.
11. Popescu V. M., *Exigenţele făuririi unei economii moderne de înaltă eficienţă.* Revista economică, nr. *24* (1974).
12. Popescu V. M., *Politica modernizării economiei naţionale.* Era socialistă, nr. *20* (1974).
13. Verdeţ I., *Cuvîntare la Congresul al XI-lea al PCR* (în cadrul secţiunii privind politica de dezvoltare a bazei de materii prime şi industrializarea socialistă a ţării). „Scînteia", nr. 10038 din 28.XI.1974, p. 6.
14. Ştefan C., *Reducerea cheltuielilor materiale — obiectiv esenţial al activităţii economice.* Ed. polit., Buc., 1973.

LE PROGRÈS TECHNIQUE – PRÉMISSE PRINCIPALE DU DÉVELOPPEMENT ET DE LA MODERNISATION DE L'INDUSTRIE ROUMAINE

(Résumé)

Le travail réalise une présentation succincte de la nécessité et des directions principales de la politique du Parti Communiste Roumain d'application du progrès technique dans l'industrie de notre pays. On analyse, en même temps, les conséquences que le progrès technique de l'industrie a sur l'augmentation de l'efficience de l'activité dans cette branche ainsi que dans toute l'économie nationale.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XX (XXIV), Fasc. 3—4, 1974
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z. 330.19

CONTINUAREA FERMĂ A INDUSTRIALIZĂRII SOCIALISTE — PIVOTUL MODERNIZĂRII STRUCTURILOR ECONOMIEI NAŢIONALE

DE

GEORGE MEDRIHAN

Transformările profunde petrecute în structurile economiei noastre naţionale, precum şi cele care urmează a se realiza conform contururilor trasate de documentele istorice ale Congresului al XI-lea a P.C.R., au loc sub acţiunea unui complex de factori, de natură diferită, cu funcţii şi intensităţi specifice. Potenţialul economic, nivelul de dezvoltare, progresul tehnico-ştiinţific, volumul şi structura resurselor materiale şi umane, gradul de participare la diviziunea internaţională a muncii, sistemul social-politic, precum şi mulţi alţi factori, vin să-şi manifeste efectele lor multiple şi asupra evoluţiei structurilor economiei naţionale. Evidenţiind acest ansamblu de factori este necesar de a releva rolul prim jucat de dezvoltarea şi modernizarea industriei, atît direct, cît şi indirect prin influenţa evoluţiei acestor determinante. „Continuarea fermă a politicii de industrializare socialistă — înscrie Programul P.C.R. — reprezintă factorul primordial al dezvoltării forţelor de producţie, al progresului economic şi social al ţării" [1, p. 51]. Pornind de la această bază teoretică, profund ştiinţifică, precum şi de la întreaga experienţă mondială, putem afirma cu certitudine că evoluţia structurilor economiei naţionale este, în acelaşi timp, o consecinţă şi o condiţie a dezvoltării şi modernizării industriei. O consecinţă prin ponderea pe care o ocupă structura industriei în structura economiei, dar şi prin efectele de antrenare pe care le provoacă. Practic dezvoltarea şi modernizarea industriei reprezintă procesul hotărîtor prin intermediul căruia se realizează, în condiţiile contemporane, perfecţionarea continuă a tuturor structurilor economico-sociale ale economiei naţionale. Revoluţia ştiinţifico-tehnică contemporană amplifică rolul şi funcţiile industriei în acest proces. Dacă mai adăugăm la aceasta şi sarcina istorică de a înfăptui în linii generale pînă la 1990 procesul de egalizare a nivelului de dezvoltare al României cu cel al ţărilor socialiste avansate din punct de vedere economic şi de apropiere de ţările industriale dezvoltate ale lumii, ne putem explica de ce în strategia P.C.R. de perfecţionare a structurilor economiei se observă o creştere a rolului jucat de dezvoltarea, dar mai ales de modernizarea industriei, aceasta din urmă reprezentînd conţinutul dar şi mijlocul principal de modernizare a economiei naţionale. O condiţie, pentru că numai odată şi pe măsura modernizării celorlalte structuri ale economiei se poate înainta şi pe calea modernizării industriei. Ambele sensuri se explică atît prin raporturile şi interdependenţele funcţionale, directe şi indirecte, cît şi prin cele cauzale.

Acest rol derivă, în esenţă, din funcţiile şi locul industriei în cadrul complexului economic naţional. După cum este cunoscut, cele mai importante funcţii ale industriei în cadrul economiei naţionale sînt: dotarea economiei cu principalele mijloace de muncă; asigurarea celorlalte ramuri cu combustibil, energie şi diferite materiale; impulsionarea şi dezvoltarea cercetării ştiinţifice şi a alimentării pe această cale a economiei naţionale cu noutăţi; satisfacerea populaţiei cu bunuri de consum şi servicii; lărgirea posibilităţilor de colaborare şi cooperare economică cu alte ţări pe baze reciproc avantajoase; creşterea, diversificarea şi îmbunătăţirea structurii comerţului exterior şi al eficienţei acestuia; valorificarea superioară a resurselor materiale şi umane ale economiei; sursă importantă de venituri primare ale lucrătorilor şi a statului; îmbunătăţirea repartiţiei teritoriale a forţelor de producţie, cu toate consecinţele sale economico-sociale favorabile, etc. Amploarea acestor funcţii este exemplar

concretizată în Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R., care reliefează măsuri și direcții de o deosebită însemnătate pentru transpunerea lor neabătută în viață. O caracteristică fundamentală a economiei noastre o reprezintă accentuarea necontenită a poziției conducătoare a industriei. Această trăsătură va continua în toată etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Astfel, industria va deține în 1980 circa 61,6% din fondurile fixe productive ale economiei, față de 57,5% în 1970, 50,9% în 1960 sau 40,6% în 1950; în cadrul ei va activa circa 42% din populația ocupată în sfera producției materiale, față de 26,2% în 1970, 16,6% în 1960 sau 12,9% în 1950; către ea se va orienta circa două treimi din investițiile productive ale cincinalului viitor. Contribuția industriei la crearea produsului social urmează să ajungă în 1980 la circa 70,5% față de 64,1% în 1970, 52,4% în 1960 sau 46,6% în 1950, iar la cel al venitului național la circa 68,2% față de 60,3%, 44,1% și 44% în aceiași ani. Ea contribuia încă din 1973 cu 80% la volumul exporturilor. Prin aceasta se consolidează rolul industriei de principal factor propulsor al modernizării tuturor structurilor noastre economico-sociale. Creșterea dimensiunii industriei a avut și are loc în condițiile în care toate ramurile (inclusiv agricultura) cunosc dezvoltări absolute deosebit de rapide. Pe de o parte, amplificarea funcțiilor industriei reclamă și permite sporirea dimensiunii sale, iar pe de altă parte, creșterea dimensiunii creează premise favorabile pentru sporirea și îndeplinirea în cît mai bune condiții a funcțiilor.

Prin funcțiile, dimensiunile și structurile sale cantitative și calitative, prezente și viitoare, industria influențează deosebit de puternic, în primul rînd, toate criteriile sau obiectivele de structurare a economiei naționale [1]). În al doilea rînd, funcțiile și dimensiunea industriei apar ca elemente primare determinante ale tuturor factorilor, surse de care depind structurile economiei naționale și deplasările din cadrul lor [2]). În al treilea rînd, prin funcțiile și locul său în economie, dezvoltarea și modernizarea industriei intensifică interdependența și conexiunea tuturor verigilor și laturilor economice, întărind tot mai mult unitatea procesului de reproducție din țara respectivă. Intensificarea procesului de integrare a diferitelor laturi ale reproducției, produce numeroase modificări structurale în cadrul producției și face ca schimbările care au loc în această sferă, indiferent de natura lor, să se transmită mult mai repede și aproximativ cu aceeași intensitate în toate structurile repartiției, schimbului și consumului și în toate laturile relațiilor de producție. În sfîrșit, dezvoltarea și modernizarea industriei constituind mijlocul principal de dezvoltare și perfecționare în etapa actuală a forțelor de producție și odată cu aceasta a progresului tehnic încorporat, reprezintă, în același timp, și pivotul nemijlocit al perfecționării întregului sistem de relații de producție ale societății noastre în vederea creării structurii economice capabile să conducă la înfăptuirea plenară a principiilor socialismului și comunismului.

Trebuie însă de subliniat că structurile economiei naționale sînt inegal plastice la efectele de dezvoltare și modernizare a industriei. Posibilitățile de primire, ca și cele de antrenare, a unui impuls inițial sînt foarte inegale. Aceasta depinde de inegalitatea legăturilor în amonte și în aval, directe și indirecte, a celorlalte structuri cu structura industriei, inegalitatea elasticității creșterii produsului la impulsul inițial și respectiv, inegalitatea în ce privește dimensiunea, locul și rolul lor în economia națională, inegalitatea capacității de reacție și de adaptare la informația nouă, și altele. Unele efecte ale dezvoltării și modernizării industriei se produc în perioade scurte, altele în perioade medii și foarte multe în perioade lungi, lucru ce influențează de asemenea diferit structura econo,mică de ansamblu. De unde rezultă că fiecare structură are propriul său ritm de evoluție fiind influențată în intensitate diferită de procesul modernizării industriei. Deși dezvoltarea și modernizarea industriei țării noastre este foarte dinamică schimbările în structurile economiei naționale au loc, în cele mai multe cazuri, în perioade lungi de timp, fapt ce determină o relativă stabilitate a acestora în perioade medii.

---

[1]) Asemenea factori-scop ar fi: satisfacerea cît mai deplină a nevoilor materiale și spirituale ale poporului; valorificarea superioară a resurselor materiale și umane; aplicarea în producție a celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii; asigurarea unui echilibru economic rațional și eficient, atît în profil de ramură cît și în profil teritorial; participarea largă și eficientă la circuitul economic mondial; sporirea eficienței economice; perfecționarea și dezvoltarea relațiilor de producție socialiste etc.

[2]) Dintre acești factori-surse putem enumera: nivelul dezvoltării economice a țării, potențialul economic, potențialul științific și de introducere a progresului tehnic, resursele materiale și de muncă, volumul investițiilor, gradul de integrare în diviziunea internațională a muncii și eficiența acestei integrări, etc.

Cît privește intensitatea participării industriei la evoluția structurilor economiei naționale considerăm că nu poate fi dezvăluită integral prin coeficienții balanței legăturilor dintre ramuri. Metodele statistice și econometrice de care dispunem pînă în momentul de față impun încă să se apeleze la o exprimare cantitativă indirectă, prin numeroase funcții și exemple.

Primită la 25 noiembrie 1974

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de economie politică

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism* (proiect). Ed. polit., Buc., 1974.
2. * * * *Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R. cu privire la planul cincinal 1976—1980 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990*. Ed. polit., Buc., 1974.
3. * * * *Tezele Comitetului Central al Partidului Comunist Român pentru Congresul al XI-lea al partidului*. Ed. polit., Buc., 1974.
4. * * * *Anuarul statistic al R.S.R.* 1974.
5. Moisuc C., Crețoiu R., *Perfecționarea structurii producției — factor de bază al creșterii economice, al apropierii și egalizării nivelurilor de dezvoltare a țărilor socialiste*. Viața economică, nr. *4*, *5*, *6* și *7* (1974).
6. Dobrescu E., *Ritmul creșterii economice*. Buc., 1968.
7. Perroux F., *L'effet d'entraînement: de la l'analyse au repérage quantitatif*. Économie appliquée, nr. *2—3—4* (1974).

LA CONTINUATION FERME DE L'INDUSTRIALISATION SOCIALISTE – PIVOT DE LA MODERNISATION DES STRUCTURES DE L'ÉCONOMIE NATIONALE

(Résumé)

Dans les conditions de la Roumanie, l'évolution des structures de l'économie nationale est à la fois une condition et une conséquence du développement de la modernisation de l'industrie. Ce rôle de l'industrie se traduit tant dans les rapports et les interdépendances fonctionnelles que dans celles causales. L'auteur prouve que l'intensité de la participation de l'industrie à l'évolution des structures de l'économie nationale ne saurait être pleinement révélée à l'aide des coefficients de la balance des relations interindustrielles.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), Fasc. 3—4, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 330.19

LOCUL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ÎN PROCESUL DE MODERNIZARE A INDUSTRIEI ROMÂNEȘTI

DE

IONEL COBZARU

Din multitudinea de corelații generate de amplul proces de modernizare a industriei în prezent se impune cu o deosebită forță aceea care exprimă interdependența dintre producție și știință, ca urmare în principal, a rolului hotărîtor pe care-l are revoluția tehnico-științifică contemporană în crearea și răspîndirea progresului tehnic.

Prin actualele ei dimensiuni și semnificații, cercetarea științifică constituie o strălucită sinteză a realizărilor și posibilităților de care dispune societatea omenească în parcurgerea unor noi și însemnate etape de progres social-economic. Chiar dacă vom aminti numai faptul că 90% dintre savanții pe care i-a dat omenirea sînt în prezent în viață, va fi suficient să ne întărim convingerea că s-a produs în epoca noastră o lărgire considerabilă a granițelor științei nu numai ca sferă de cercetare ci și ca influență socială și economică.

Prin rezultatele ei, cercetarea științifică contribuie direct sau mijlocit, dar într-o proporție tot mai mare, la existența și dezvoltarea civilizației umane și în acest sens putem spune că este deja imens șirul exemplelor care pot fi date.

În actuala etapă de dezvoltare a raportului dintre producție și știință, caracteristic devine rolul conducător ce se atribuie științei. Această ipostază trebuie, bineînțeles, văzută în lumina profundelor modificări ce au intervenit și în interiorul activității de cercetare științifică. De asemenea, trebuie să reținem ca pe o trăsătură fundamentală a raportului menționat integrarea puternică, organică, a direcțiilor de cercetare cu cerințele curente și de perspectivă ale vieții economice și sociale în ansamblu.

Deci rolul conducător al științei se explică prin valențele transformatoare pe care aceasta le dobîndește în contact nemijlocit cu cerințele practicii, tot mai dinamică și mai complexă.

Se confirmă astfel în mod strălucit previziunile făcute cu mult timp în urmă de către M a r x, știința dezvoltîndu-se într-un anumit sens, ca factor de sine stătător al procesului de producție, constituind „o forță nemijlocită de producție".

Această realitate constituie, după părerea mai multor oameni de știință, însăși axa centrală a revoluției tehnico-științifice contemporane.

Din această perspectivă „știința trebuie privită nu ca un element adăugat, de sine stătător, al forțelor de producție (pe lîngă mijloacele de muncă, obiectul muncii și forța de muncă), ci ca un factor care a pătruns adînc în toate elementele constitutive ale forțelor de producție și se întruchipează, se realizează, se materializează în aceste elemente pe care le-a potențat simțitor.

Îmbinarea organică a științei cu producția nu înseamnă însă deloc ștergerea hotarului dintre ele; știința rămîne și mai departe o sferă relativ independentă a cunoașterii, iar în dezvoltarea ei un rol determinant revine producției" [3].

Poziția înfățișată, larg împărtășită în prezent, ne susține, în analiza interacțiunii dintre știință și producția industrială, prin relevarea importantelor modificări survenite în ultimele decenii în structura industriei mai ales ca urmare a măririi ritmurilor de expansiune în ramurile moderne sau „scientizate". Bazate pe înfăptuirea unor descoperiri științifice remarcabile noile ramuri industriale acoperă arii din ce în ce mai întinse din tabloul necesităților de consum productiv și neproductiv.

În același timp, tehnica nouă creată sub impulsul descoperirilor din știință servește mai bine continuării muncii de cercetare. În acest caz se distinge clar constituirea unei subramuri industriale destinată a produce aparatură complexă, în mare parte originală, necesară cercetării științifice.

Condițiile actuale impun cu o deosebită stringență necesitatea unei gospodăriri judicioase a tuturor resurselor antrenate în circuitul cercetării, astfel încît acestea să fie suportul unor efecte novatoare pentru toate domeniile vieții social-economice.

Aplicarea cuceririlor științifice în producția industrială a produs transformări revoluționare, de mare importanță pentru progresul societății omenești, începînd cu domeniul materiilor prime și al surselor de energie și conchizînd cu acela al conducerii și organizării activităților productive.

S-au conturat astfel, sub impulsul revoluției științifico-tehnice contemporane, noi direcții în dezvoltarea forțelor de producție capabile să asigure o creștere remarcabilă a productivității muncii.

O serie de elemente importante, definitorii pentru modernizarea industriei românești, cum ar fi : mecanizarea și automatizarea pe scară tot mai largă a producției, introducerea unor tehnologii noi perfecționate care să permită valorificarea la un nivel superior a materiilor prime, înnoirea mai rapidă a produselor, sînt direct determinate de activitatea de cercetare științifică de dimensiunile acesteia și mai ales de obținerea unor rezultate valoroase care să fie aplicate fără întîrziere în unitățile economice.

Amploarea descoperirilor științifice și mai ales importanța lor practică au determinat dirijarea pe această direcție a unor importante resurse umane și materiale. Complexitatea și stringența noilor domenii pe care le abordează știința solicită, pentru soluționarea lor în timp util, angajarea în continuare a unor echipe de cercetători bine pregătiți și bine orientați care să dispună de condiții materiale adecvate.

În acest context apare ca fiind foarte importantă coordonarea unitară a dezvoltării științei și producției în vederea alegerii judicioase în funcție de condițiile concrete și de previziunile elaborate pe domenii, a acelor direcții de lucru care să conducă la o dezvoltare armonioasă, continuă și de lungă perspectivă a întregii vieți social-economice.

Se remarcă, mai ales în cazul țărilor dezvoltate din punct de vedere economic, cristalizarea unor mecanisme industriale, capabile să asimileze rapid noile tehnologii, noile produse, care să permită uneori schimbarea radicală a profilului de producție inițial, pentru a se asigura în acest mod o îmbinare cît mai eficientă între cercetare, producție și consum.

Această evoluție nu trebuie privită însă în mod simplist, ea nu se desfășoară nici linear și nici în ascensiune continuă. Chiar în această perioadă de plenară și multilaterală creștere a rolului transformator al științei în viața socială, au loc, în unele țări capitaliste dezvoltate din punct de vedere economic, stagnări și chiar regrese în ceea ce privește dezvoltarea cercetării științifice iar cauzele țin în primul rînd de natura relațiilor de producție [4].

În condițiile țării noastre, construirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea spre comunism presupun folosirea deplină a celor mai înaintate cuceriri ale științei care este definită în Programul partidului ca factor primordial al progresului contemporan.

Cu o deosebită clarviziune, Secretarul General al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta, la Conferința națională a cercetării științifice și proiectării, care sînt cerințele actuale și de perspectivă izvorîte din procesul complex al făuririi comunismului pe pămîntul românesc : „Construim societatea nouă în epoca celor mai mari descoperiri ale științei și tehnicii, a desfășurării furtunoase a revoluției tehnico-științifice contemporane. Această mare operă constructivă nu se poate realiza decît pe baza celor mai avansate cuceriri ale cunoașterii umane. Societatea socialistă și comunistă trebuie să fie societatea celei mai înalte productivități, a celei mai raționale organizări a producției și a vieții sociale, a celui mai înalt nivel de civilizație materială și spirituală" [2].

Modernizarea industriei naționale se înscrie cu prioritate în aria proceselor fundamentale menite a configura acele structuri de producție, de mare eficiență economică și socială, prin intermediul cărora să se atingă în perioade cît mai scurte obiectivele stabilite prin Programul partidului.

Interacțiunea puternică și în continuă dezvoltare dintre știință și producție, oferă posibilități multiple de înfăptuire rapidă a modernizării industriei care pot și trebuie să fie cît mai bine stăpînite de către societatea noastră socialistă.

Fiind subordonată țelului suprem al politicii P.C.R., ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al tuturor oamenilor muncii, modernizarea industriei noastre creează posibilități multiple de dezvoltare și împletire armonioasă a tuturor domeniilor de cercetare științifică.

Este contrară naturii orînduirii noastre, folosirea rezultatelor cercetării științifice în folosul modernizării numai a unor întreprinderi sau ramuri ; de asemenea sînt de neacceptat acele soluții care deși aduc îmbunătățiri producției unei întreprinderi afectează mediul înconjurător, interesele generale ale societății.

Locul cercetării științifice în procesul de modernizare a industriei naționale este pus cu claritate în evidență de către importantele documente adoptate de Congresul al XI-lea al partidului. Astfel, viitorul plan cincinal trebuie să devină cincinalul revoluției tehnico-științifice, al afirmării largi a cuceririlor celor mai avansate, al cunoașterii în toate ramurile și sectoarele industriei românești.

În prezent dezvoltarea unor ramuri noi ale industriei (electronică, mecanică fină, informatică, etc) cît și necesitatea creșterii producției în cele deja existente, crează anumite priorități în cercetarea științifică, anumite forme de organizare și valorificare a acesteia.

Elaborarea în țara noastră a unor programe de cercetare prioritare corespunde unor necesități de mare actualitate pentru evoluția producției materiale. Pe baza indicațiilor date de către partid au fost alcătuite asemenea programe în vederea dezvoltării bazei de materii prime și de surse energetice.

Există preocupări importante în cercetarea științifică și tehnologică, pentru găsirea unor modalități, eficiente din punct de vedere economic, pentru folosirea în viitor a unor zăcăminte sau bogății de calitate inferioară — în comparație cu resursele exploatate în prezent (aici se înscrie și cazul șisturilor bituminoase, care se preconizează a fi utilizate în scopuri energetice).

Elaborarea de tehnologii noi și perfecționarea celor existente urmărește desigur și o mai bună folosire a materiilor prime exploatate în prezent, astfel încît „viața" acestora să fie prelungită pînă la momentele apariției înlocuitorilor. Importanța dezvoltării tehnologiei pe baza celor mai noi cuceriri din știință, se poate exprima sintetic prin influența exercitată asupra gradului de eficiență și de competitivitate al întregii economii.

În viitorul cincinal, tehnologiile noi de concepție proprie și tehnologiile perfecționate care se vor introduce în producție trebuie să asigure realizarea a peste 80% din totalul tehnologiilor noi și perfecționate prevăzute pentru obiectivele de investiții planificate [1].

Aceste prevederi implică intensificarea cercetărilor științifice cu precădere în domeniile care au un rol important în dotarea economiei naționale cu noi tehnologii. În domeniul chimiei spre exemplu, vor fi elaborate cca 300 de tehnologii noi pe baza cărora se va realiza peste 35% din totalul investițiilor. Și în industria constructoare de mașini se va accelera și lărgi procesul cercetării științifice întrucît această ramură asigură în bună măsură introducerea progresului tehnic în celelalte domenii de activitate.

Cercetarea științifică va trebui să contribuie, în viitorul cincinal, la rezolvarea unor importante probleme cum sînt : producerea unor echipamente energetice noi, a unor instalații pentru foraj și exploatare pe platforma continentală a Mării Negre a unor noi tipuri de mașini-unelte cu un înalt grad de automatizare etc.

Se poate susține, cu deplină justețe, că realizarea corespunzătoare a obiectivelor privitoare la modernizarea industriei se bazează nemijlocit pe folosirea tot mai amplă a cuceririlor științifice, pentru înfăptuirea cărora statul nostru alocă importante mijloace umane și materiale.

Dezvoltîndu-se în mod planificat, pe baza orientărilor stabilite de conducerea P.C.R., cercetarea științifică își va amplifica continuu rolul hotărîtor în procesul de modernizare a industriei.

Primită la 30 decembrie 1974

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de economie politică

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Directivele Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român.* Ed., polit., Buc., 1974.
2. Ceaușescu N., *Cuvîntare la Conferința națională a cercetării și proiectării.* Ed. polit., Buc., pp. 20—21, 1974.
3. Roman V., *Eseuri despre revoluția științifică și tehnică.* Ed. polit., Buc., p. 100, 1970.
4. Nozeran R., *Intervenție la dezbaterea cu tema „Rolul științei în viața socială".* Era socialistă, nr. *24*, p. 38 (1974).

LA PLACE DE LA RECHERCHE SCIENTIFIQUE DANS LE PROCESSUS DE MODERNISATION DE L'INDUSTRIE ROUMAINE

(Résumé)

On analyse quelques aspects générés par l'interaction de plus en plus puissante, manifestée dans notre pays, entre l'évolution de la science et celle de la production.

Prenant comme point de départ les thèses du P.C.R. concernant de rôle de la science dans la société socialiste et communiste, on essaie une présentation des formes dont la recherches scientifique se sert pour influencer l'important processus de modernisation de l'industrie nationale. On exprime également quelques idées se rapportant à l'orientation de la recherche pour la modernistaion de l'industrie dans le futur quinquennal.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), Fasc. 3—4, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z. 331.024

MODEL DE REPARTIZARE MAI RAȚIONALĂ A FORȚEI DE MUNCĂ ÎNTR-O ÎNTREPRINDERE EXISTENTĂ

DE

EUGEN POPA și MONICA VOICU

Încadrarea forței de muncă în întreprinderi, nu numai la obiectivele noi ci chiar și la cele existente se realizează încă fără o metodologie științifică. Aceasta are ca efect o serie de dificultăți în adaptarea personalului la procesul de producție.

În literatura de specialitate se propune un proiect de planificare și organizare a activităților de prospectare, selecție, angajare și formare a personalului pentru noile obiective economice plecînd de la două criterii importante: 1) cunoașterea cît mai exactă a cerințelor fiecărei profesiuni (cu ajutorul profesiogramei); 2) determinarea posibilităților umane medii a candidaților în vederea angajării și încadrării în diferitele profesiuni ale noului obiectiv. În acest mod se obține pe de o parte o imagine foarte precisă a cerințelor fiecărei profesiuni iar pe de altă parte o imagine cît mai probabilă a cerințelor noului candidat.

Considerăm că programul de pregătire propus de către ing. V. E. Suşelescu în [1] poate fi folosit nu numai pentru asigurarea cu personal corespunzător a obiectivelor noi ci și pentru obiective existente, din motivele arătate mai sus.

Ținînd seama de faptul că în întreprinderile chimice au loc dezvoltări considerabile de capacități de producție în mai multe etape, am considerat că este posibilă și necesară atît orientarea personalului existent în întreprinderi către noile locuri de muncă create prin dezvoltările menționate, cît și redistribuirea personalului în cadrul actualelor locuri de muncă din aceleași întreprinderi.

În acest scop am încercat să alcătuim un model de repartizare a forței de muncă din întreprinderile existente atît în cadrul secțiilor actuale cît și la noile locuri de muncă din aceeași întreprindere.

Criteriile de la care am plecat sînt:

a) forța de muncă este bine cunoscută din toate punctele de vedere;

b) personalul are o calificare;

c) toți muncitorii existenți pot constitui o mulțime de candidați pentru redistribuire;

d) cerințele locurilor de muncă existente sînt bine cunoscute iar ale noilor locuri de muncă sînt într-o largă măsură cunoscute întrucît prin dezvoltările de noi capacități de producție, noul profil al întreprinderii nu va diferi prea mult de cel actual.

Plecînd de la aceste criterii modelul nostru va cuprinde și el cele două elemente de bază arătate mai înainte [1].

1) Într-o primă etapă se vor analiza și preciza profesiogramele existente și se vor întocmi profesiograme pentru locurile de muncă noi, plecînd de la structura organizatorică a întreprinderii, care stabilește printre altele necesarul și structura personalului de execuție precum și repartizarea sarcinilor pe posturi (P).

b) În cea de a doua etapă ne preocupă cunoașterea cît mai bună a trăsăturilor psihosociale ale muncitorilor existenți în vederea repartizării lor pe locurile de muncă dar și a stării lor de sănătate.

Subliniem că în această repartizare nouă a muncitorilor într-o întreprindere existentă acordăm o atenție deosebită criteriului medical de repartizare pe diferitele locuri de muncă.

Această activitate de conoaștere conduce la conturarea profilului muncitorilor în raport cu cerințele locurilor de muncă.

Cunoașterea profilului candidaților ca mai sus ne permite gruparea acestora în trei categorii mari:

1° muncitori care pot fi repartizați direct la locurile de muncă fie existente, fie cele noi, U_2';

2° muncitori care trebuie să sufere un proces de pregătire profesională, U_2'';

3° muncitori care în funcție de noile cerințe nu pot fi repartizați la nici un loc de muncă, U_2'''.

Menționăm că este foarte greu să se stabilească teoretic proporția dintre cele 3 categorii de muncitori, dar ținînd seama de eforturile făcute de statul nostru pentru ridicarea calificării personalului din întreprinderi, numărul personalului din categoria a 3-a deține o pondere foarte mică.

După stabilirea profesiogramelor și a profilului candidaților, se stabilesc condițiile specifice fiecărui loc de muncă, precum și ale programului de pregătire profesională a unei părți dintre muncitori, ca mai sus.

Pe baza acestor două condiții se trece la repartizarea muncitorilor pe locurile de muncă.

Aplicarea la condițiile concrete ale unei întreprinderi chimice a lucrării noastre necesită o echipă formată din psihologi, ingineri economiști și medici.

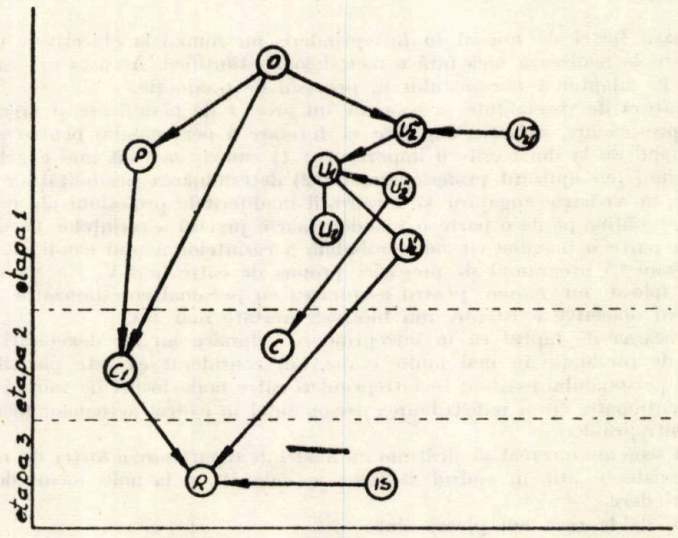

Fig. 1

În fig. 1 prezentăm modelul întocmit pe baza considerațiilor de mai sus. Acest model poate suferi completări și îmbunătățiri.

O — structura organizatorică a întreprinderii; P — alcătuirea profesiogramei; U_1 — cunoașterea trăsăturilor psihologice ale muncitorilor existenți; U_2 — conturarea profilului muncitorului în raport cu cerințele locului de muncă; U_2' — muncitori care au fost repartizați direct pe locurile de muncă; U_2'' — muncitori care trebuie să sufere un proces de pregătire profesională; U_2''' — muncitori care în funcție de noile cerințe nu pot fi repartizați la nici un loc de muncă; U_{2i}''' — numărul muncitorilor din afară, conturați ca profil probabil, înlocuitori a lui U_2''; C_1 — condiții generale de lucru; C — program de pregătire profesională; R — repartizarea forței de muncă; IS — investigații suplimentare în decursul procesului de pregătire profesională.

Primită la 2 aprilie 1973

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de organizare și planificare

BIBLIOGRAFIE

1. Suşelescu M., *Improvizaţia cedează locul previziunii.* Viaţa economică, nr. *3*, supliment, pp. 4—5 (1972).
2. * * * *Conducerea ştiinţifică a întreprinderii.* Ed. polit., Buc., p. 56, 1970.
3. Olteanu I., *Structuri organizatorice ale întreprinderii moderne.* Ed. polit., Buc., 1969.

MODEL OF A MORE RATIONAL REPARTITION OF LABOUR FORCE IN A CHEMICAL ENTERPRISE

(Summary)

The paper proposes a model of a more rational repartition of labour force in a chemical enterprise after the following criteria : in an enterprise the labour force is well known from all points of view ; the personell has a precise qualification ; the existing workers may constitute the number of candidates for redistribution ; the requirements of the existing working places are well known, and the new working places may be precised in a large measure.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XX (XXIV), Fasc. 3—4, 1974
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z. 331.041 : 626

CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA ORGANIZAREA LUCRĂRILOR LINIARE CICLICE

DE

AURORA DIMA

Particularitățile specifice organizării lucrărilor la executarea galeriilor hidrotehnice — ca lucrări liniare ciclice — pot fi evidențiate prin analiza procesului de săpare, ținînd seama de posibilitățile tehnice actuale care conduc la adoptarea unei anumite tehnologii, astfel :

a) derocarea se realizează cu ajutorul explozivilor ;

b) perforarea găurilor percutant-rotativă cu injecție de apă ;

c) împușcarea găurilor se efectuează electric utilizînd ca exploziv un amestec de azotat de amoniu cu motorină (AM-1) ;

d) încărcarea materialului derocat cu mașina de încărcat acționată pneumatic cuplată cu o bandă transportoare ; transportul se face cu vagoneți sau cu mijloace auto ;

e) susținerea galeriei se face în două etape. În prima etapă cu cintre metalice, plasă de sîrmă și ancore acoperite cu șpriț beton. În etapa a doua — cînd este necesară — se prevede o cămășuială de beton simplă sau armată. Avînd în vedere această tehnologie de lucru, procesul de săpare a unei galerii hidrotehnice se compune din 1 pînă la 5 complexe de operații repetabile și 1 pînă la 4 complexe de operații nerepetabile.

Complexele de operații repetabile sînt : perforarea găurilor de mină ; încărcarea cu exploziv și împușcarea găurilor de mină ; evacuarea materialului derocat ; susținerea prin ancore și plase ; montarea instalațiilor conexe.

Complexele de operații nerepetabile sînt : intrarea în galerie ; copturirea și pregătirea pentru evacuarea materialului și pentru perforare ; aeraj și odihnă ; ieșirea din galerie.

Analiza în continuare a fiecărui complex de operații repetabil arată faptul că acestea se împart la rîndul lor în operații repetabile și nerepetabile.

Volumul de muncă necesar executării fiecărei etape repetabile a procesului de producție este o funcție determinată de volumul de lucrări ce trebuie efectuat și de norma de timp aferentă, pe cînd cantitatea de muncă necesară executării fiecărei etape nerepetabile este o funcție determinată de durata de timp necesară executării ei și de numărul de muncitori care o efectuează.

Fie notațiile : i ($i = 1, 2, ..., p$), operațiile repetabile care compun un anumit complex de operații ; j($j = p+1, p+2, ..., q$), operațiile nerepetabile care compun același complex de operații.

Se consideră că în cadrul procesului de săpare intervin : s ($s = 1, 2, ..., u$), complexe de operații repetabile — fiecare din ele compusă din i operații repetabile și j operații nerepetabile, și din r ($r = u+1, u+2, ..., v$), complexe de operații nerepetabile.

Relațiile de calcul pentru procesul de săpare descris mai sus, sînt :

$$m_s = \sum_{i=1}^{p} m_{si} Q_{si} + \sum_{j=p+1}^{q} n_s t_{sj}, \tag{1}$$

la nivel de complex de operații, și

$$m_c = \sum_{s=1}^{u} m_s Q_s + \sum_{r=u+1}^{v} n_s t_r, \tag{2}$$

la nivel de proces simplu, în care : m_s este norma compusă de muncă aferentă unui complex de operații repetabile, ce se efectuează într-o perioadă t_s de timp ; m_{si} — normele elementare de timp ale operațiilor repetabile care compun un anumit complex de operații ; t_{sj} — durata de timp necesară executării operațiilor nerepetabile care compun același complex de operații ; n_s — numărul de muncitori care lucrează concomitent în aceeași perioadă ; Q_{si} — volumul de lucrări obținut în cadrul operațiilor repetabile din complexul de operații, în aceeași perioadă de timp ; m_c — norma grupată de muncă aferentă unui proces simplu care se efectuează într-o perioadă T ; Q_s — volumul de lucrări care se realizează în cadrul comlexului de operații ; t_r — durata de timp necesară executării complexelor de operații nerepetabile.

Toate relațiile utilizate în continuare sînt deduse din aceste două relații generale, notațiile avînd semnificația dată mai sus.

Calculele se referă la o galerie de acces principal în centrală cu secțiunea de 20 m², excavată în roci extratari în condițiile tehnologiei descrise.

Producția realizată de o echipă de n muncitori care lucrează într-o perioadă T de timp, în varianta executării fiecărui complex de operații succesiv de către toți muncitorii, adică $n_1 = n_2 = \ldots = n$, se obține cu relația

$$Q = \frac{nT - n\sum_{r=6}^{9} t_r - n_1\sum_{j=5}^{7} t_{1j} - n_2\sum_{j=4}^{7} t_{2j} - \ldots - n_5\sum_{j=5}^{7} t_{5j}}{V_1\sum_{i=1}^{4} m_{1i} + V_2\sum_{i=1}^{3} m_{2i} + \ldots + V_5\sum_{i=1}^{4} m_{5i}}, \tag{3}$$

La secțiunea galeriei de 20 m.p., în frontul de lucru se amplasează o formație de 9 sau de 12 muncitori. Avînd numărul de muncitori, pe baza normelor elementare (pe operații) date în tabelul 1 se poate determina producția dintr-o anumită perioadă.

Tabelul 1

Nr. crt.	Descrierea complexelor de operații	Normele elementare (pe operații)	Timpul consumat pentru operațiile nerepetabile (ore)
1	Perforarea găurilor	$\sum_{i=1} t_{1i} = 0{,}46$ om-ore / m foraj	$\sum_{j=5}^{7} t_{1j} = 0{,}664$
2	Încărcarea cu exploziv și împușcarea	$\sum_{i=1}^{3} t_{2i} = 0{,}032$ om-ore / m foraj	$\sum_{j=4}^{7} t_{2j} = 0{,}280$
3	Evacuarea materialului derocat	$\sum_{i=1}^{3} t_{3i} = 0{,}52$ om-ore / tonă	$\sum_{j=4}^{5} t_{3j} = 0{,}250$
4	Susținerea galeriei	$\sum_{i=1}^{6} t_{4i} = 2{,}28$ om-ore / m.p.	$\sum_{j=7}^{8} t_{4j} = 0{,}700$
5	Montarea instalațiilor	$\sum_{i=1}^{4} t_{5i} = 1$ om-ore / m galerie	$\sum_{j=5}^{7} t_{5j} = 0{,}500$

Tabelul 1 (continuare)

Nr. crt.	Descrierea complexelor de operații	Normele elementare (pe operații)	Timpul consumat pentru opcrațiile nerepetabile (ore)
6	Intrarea la locul de muncă	—	0,45
7	Copturirea locului de muncă	—	0,50
8	Aeraj și odihnă	—	0,40
9	Ieșirea de la locul de muncă	—	0,45

Timpul necesar echipei de muncitori pentru îndeplinirea fiecărui complex de operații se poate calcula cu :

$$t_s = \frac{QV_s \sum_{i=1}^{p} m_{si} + n_s \sum_{j=p+1}^{q} t_{sj}}{n_s}, \tag{4}$$

Suma timpilor astfel determinați trebuie să se înscrie exact în timpul de lucru disponibil, adică :

$$T - \sum_{r=u+1}^{v} t_r = \sum_{s=1}^{v} t_s .$$

Calculul normelor compuse pentru fiecare complex de operații se poate face cu ajutorul lui

$$m_s = \frac{t_s \sum_{i=1}^{p} m_{si}}{t_s - \sum_{j=p+1}^{q} t_{sj}} . \tag{5}$$

Norma grupată a procesului de săpare se poate calcula direct pe baza normelor elementare sau pe baza normelor compuse. În primul caz se folosește relația :

$$m_c = \sum_{s=1}^{v} V_s \sum_{i=1}^{p} m_{si} + \frac{1}{Q}\left(\sum_{j=p+1}^{q} n_s \sum_{j=p+1}^{q} t_{sj} + n_s \sum_{r=u+1}^{v} t_r \right). \tag{6}$$

Rezultatele calculelor se dau în tabelul 2, iar ciclograma procesului de săpare, întocmită pentru organizarea lucrărilor, pe baza acestor calcule, se dă în tabelul 3.

Tabelul 2

Denumirea complexelor de operaţii	Norma compusă de timp la nivel de complex de operaţii m_s	Volumul specific de lucrări $V_s = \frac{Q_s}{Q}$	$V_s m_s$ în $\frac{\text{om — ore}}{m \text{ gal}}$	Durata de execuţie a complexelor de operaţii t_s (ore)
1. Perforarea găurilor	$m_1 = 0{,}49 \frac{\text{om-h}}{\text{m foraj}}$	$V_1 = 84{,}7 \frac{\text{m for}}{\text{m gal}}$	41,47	$t_1 = 9{,}36$
2. Încărcarea cu exploziv şi împuşcarea	$m_2 = 0{,}047 \frac{\text{om-h}}{\text{m foraj}}$	$V_2 = 84{,}7 \frac{\text{m for}}{\text{m gal}}$	3,98	$t_2 = 0{,}89$
3. Evacuarea materialului derocat	$m_3 = 0{,}55 \frac{\text{om-h}}{\text{tonă}}$	$V_3 = 44 \frac{\text{tone}}{\text{m gal}}$	24,20	$t_3 = 5{,}37$
4. Susţinerea galeriei	$m_4 = 2{,}59 \frac{\text{om-h}}{\text{m gal}}$	$V_4 = 10 \frac{\text{m}^2}{\text{m gal}}$	25,90	$t_4 = 5{,}79$
5. Montarea instalaţiilor	$m_5 = 2{,}68 \frac{\text{om-h}}{\text{m gal}}$	$V_5 = 1 \frac{\text{m inst.}}{\text{m gal}}$	2,68	$t_5 = 0{,}79$
6. Intrarea la locul de muncă	—	—	—	$t_6 = 0{,}45$
7. Copturirea şi pregătirea uneltelor	—	—	—	$t_7 = 0{,}50$
8. Aeraj şi odihnă	—	—	—	$t_8 = 0{,}40$
9. Ieşirea de la locul de lucru	—	—	—	$t_9 = 0{,}45$
			$\sum_{i=1}^{5} V_s m_s = 98{,}24$	$\sum t_s = 24$

Producţia realizată: $Q = 2{,}0$ m/ciclu.

Norma grupată: $m_c = 107$ om-h/m gal.

Formaţia de muncitori care realizează în cadrul unui ciclu înaintarea de 2 m de galerie este de: 9 muncitori × 3 schimburi = 27 muncitori.

Concluzii

1. Acest mod de organizare ţine seama de particularităţile procesului de săpare a galeriilor hidrotehnice, în care intervin complexe de operaţii repetabile şi nerepetabile, în cadrul unui ciclu care se repetă.

2. Desfăşurarea calculelor de programare a lucrărilor impune o analiză detaliată a elementelor componente ale procesului de săpare, oferind posibilitatea unei coordonări judicioase a complexelor de operaţii în cadrul unui ciclu.

Tabelul 3

Descrierea complexelor de operaţii	Durata	Durata ciclului în ore
Perforate	9,86	
Împuşcare	0,89	
Evacuarea material	5,37	
Susţinere	5,79	
Montare instalaţii	0,79	
Intrarea în galerie	0,45	
Copturirea frontului	0,50	
Aeraj şi odihnă	0,40	
Ieşirea din galerie	0,45	

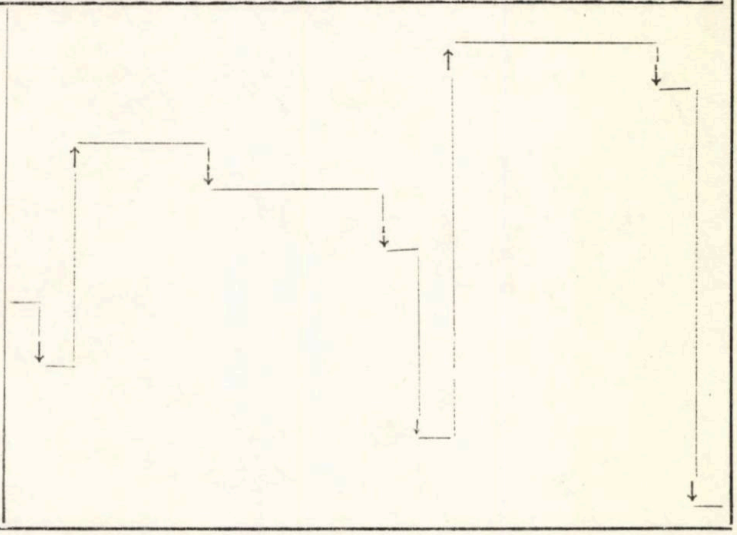

3. Prin împărţirea echipei în subechipe se poate obţine o scurtare a ciclului pe seama operaţiilor nerepetabile din cadrul complexelor de operaţii repetabile, scurtare care conduce în final la un avans lunar sporit.

Primită la 20 august 1974

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de organizare şi planificare

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Directivele Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român cu privire la planul cincinal 1976—1980 şi liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990.* Ed. polit., Buc., 1974.
2. Эристов Б. С., *Производство гидротехнических работ.* Изд. лит. стр., М., 1970.
3. Dima A., *Consideraţii cu privire la organizarea locului de muncă în construcţii.* Teză de doctorat, Inst. polit. Timişoara, 1971.
4. Luca M. Al., *Economia, organizarea muncii şi producţiei miniere.* Ed. tehn., Buc., 1969.
5. Prişcu R., *Construcţii hidrotehnice.* Vol. II, EDP, Buc., 1974.

BETRACHTUNGEN ÜBER DIE ORGANISIERUNG DER LINEAREN, ZYKLISCHEN ARBEITEN

(Zusammenfassung)

Die Arbeit schlagt eine neue Art der Organisierung der hydrotechnischen Galerien vor. Dabei wird der Struktur des Grabungsvorganges Rechnung getragen.

1975 SFP 1 9

4082